নুনাই যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি

হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল,

দক্ষিণ অসম চক্র

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা

(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬লৈ)

প্ৰস্তুতকৰ্তা

নুনাই যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (JFMC)

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE), আৰ জি ভি এন (RGVN) আৰু চি এম এল (CML)]

Approved

7/2018

জুলাই, ২০১৬

Divisional Forest Officer
Hailakandi Division
Hailakandi

সংক্ষিপ্ত শব্দৰ সম্পূৰ্ণ নামৰ তালিকা

সংক্ষিপ্ত নাম	সম্পূৰ্ণ নাম
এ চি এফ (ACF)	সহকাৰী বন সংৰক্ষক (এছিষ্টেণ্ট কনজাৰভেটৰ অব্ ফৰেষ্ট)
এ এফ ডি (AFD)	এজেন্সী ফ্ৰান্স ডেভেলপমেন্ট
এ পি এফ বি চি (APFBC)	বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ বিষয়ক অসম প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্চিটী কনজাৰভেচন)
এ পি এল (APL)	দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ ওপৰৰ (এব'ভ পভাৰ্টী লাইন)
বি পি এল (BPL)	দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ (বিল' পভাৰ্টী লাইন)
চি চি এফ (CCF)	মুখ্য বন সংৰক্ষক (চীফ কনজাৰভেটৰ অব্ ফৰেষ্ট)
চি এফ (CF)	বন সংৰক্ষক (কনজাৰভেটৰ অব্ ফৰেষ্ট)
চি এম এল (CML)	চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহুড
কম্পেল' (COMPELO)	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীবিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেন্সিং লাইভলিহুড অপৰ্চুনিটিজ)
ডি চি এফ (DCF)	উপ-বন সংৰক্ষক (ডেপুটী কনজাৰভেটৰ অব্ ফৰেষ্ট)
ডি এফ অ' (DFO)	মাণ্ডলিক বন বিষয়া (ডিভিজনেল ফৰেষ্ট অফিচাৰ)
ই ডি চি (EDC)	পৰিৱেশ উন্নয়ন সমিতি (ইক'-ডেভেলপমেণ্ট কমিটী)
ই পি এ (EPA)	প্ৰাৰম্ভিক কৰ্মসূচী (এণ্ট্ৰি পইণ্ট এক্টিভিটী)
এফ চি এ (FCA)	বন সংৰক্ষণ আইন, ১৯৮১ (ফৰেষ্ট কনজাৰভেচন এক্ট, ১৯৮১)
এফ ডি (FD)	বন বিভাগ (ফৰেষ্ট ডিপাৰ্টমেণ্ট)
এফ আৰ এ (FRA)	বন অধিকাৰ আইন (ফৰেষ্ট ৰাইট্‌ছ এক্ট)
এফ ভি (FV)	বনগাঁও (ফৰেষ্ট ভিলেজ)
এফ ৱাই পি (FYP)	পঞ্চ বাৰ্ষিক পৰিকল্পনা (ফাইভ ইয়াৰ্চ প্লেন)
জি এইচ জি (GHG)	গ্ৰিণ হাউছ গেছ
জি অ' আই (GoI)	ভাৰত চৰকাৰ (গৱৰ্নমেণ্ট অব্ ইণ্ডিয়া)
জি পি (GP)	গাঁও পঞ্চায়ত
এইচ এ (Ha)	হেক্টৰ
আই ই চি (IEC)	তথ্য, শিক্ষা আৰু যোগাযোগ (ইনফৰমেচন এডুকেচন এণ্ড কমিউনিকেচন)

আই আই ই (IIE)	ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্টাৰপ্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ)
জে এফ এম চি (JFMC)	যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জইণ্ট ফৰেষ্ট মেনেজমেণ্ট কমিটী)
এম ডি আৰ (MDR)	মুখ্য জিলা পথসমূহ (মেজৰ ডিষ্ট্ৰিক্ট ৰোডছ)
এম জি এনৰেগা (MGNREGS)	মহাত্মা গান্ধী ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ নিয়োগ নিশ্চিত আঁচনি (মহাত্মা গান্ধী নেচনেল ৰুৰেল এমপ্লয়মেণ্ট গেৰাণ্টি স্কিম)
এম অ' ই এফ চি চি (MoEFCC)	পৰিৱেশ, বন আৰু জলবায়ু পৰিৱৰ্তন মন্ত্ৰণালয় (মিনিষ্ট্ৰী অব্ এনভায়ৰণমেণ্ট, ফৰেষ্ট এণ্ড ক্লাইমেট চেঞ্জ)
এন টি এফ পি (NTFP)	কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (নন টিম্বাৰ ফৰেষ্ট প্ৰডিউচ)
অ' বি চি (OBC)	অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণী (আদাৰ বেকৱাৰ্ড ক্লাছেছ)
অ' ডি আৰ (ODR)	অন্যান্য জিলা পথসমূহ (আদাৰ ডিষ্ট্ৰিক্ট ৰোড্ছ)
পি চি চি এফ (PCCF)	প্ৰধান মুখ্য বন সংৰক্ষক (প্ৰিন্সিপাল চীফ কনজাৰভেটৰ অব্ ফৰেষ্ট)
পি এইচ চি (PHC)	প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ (প্ৰাইমাৰী হেল্থ চেণ্টাৰ)
পি এম ইউ (PMU)	প্ৰকল্প পৰ্যবেক্ষণ গোট (প্ৰজেক্ট মনিটৰিং ইউনিট)
পি আৰ এ (PRA)	অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ন (পাৰ্টিচিপেট'ৰী ৰুৰল এপ্ৰাইজেল)
আৰ ই ডি ডি + (REDD+)	ৰিডিউচিং এমিচন ফ্ৰম ডি-ফৰেষ্টেচন এণ্ড ফৰেষ্ট ডিগ্ৰেডেচন প্লাচ
আৰ জি ভি এন (RGVN)	ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি
আৰ অ' (RO)	বনাঞ্চলিক বিষয়া (ৰেঞ্জ অফিচাৰ)
এছ চি (SC)	অনুসূচিত জাতি (ছিডিউল কাষ্ট)
এছ ডি জি (SDG)	স্থিতিশীল উন্নয়ন লক্ষ্য (ছাছটেইনেবল ডেভেলপমেন্ট গ'ল্ছ)
এছ এল এফ (SLF)	নিৰ্বাহক্ষম জীৱিকা ৰূপৰেখা (ছাছটেইনেবল লাইভলিহুড ফ্ৰেমৱৰ্ক)
এছ পি পি (Spp)	স্পেছিছ
এছ টি (ST)	অনুসূচিত জনজাতি (ছিডিউল ট্ৰাইব)
এছ ডব্লিউ অ' টি (SWOT)	সক্ষমতা, দুৰ্বলতা, সুবিধা আৰু বিপদ (ষ্ট্ৰেংথ, উইক্‌নেছ, অপৰ্চুনিটী এণ্ড থ্ৰেট)
টি ভি (TV)	ট্যাংগা গাঁও (ট্যাংগা ভিলেজ)
টিভি (TV)	দূৰদৰ্শন (টেলিভিছন)
ডব্লিউ এল এছ (WLS)	বন্যপ্ৰাণী অভয়াৰণ্য (ৱাইল্ড লাইফ ছেংচুৰী)
ডব্লিউ পি এ (WPA)	বন্যপ্ৰাণী (সংৰক্ষণ) আইন, ১৯৭২ (ৱাইল্ডলাইফ (প্ৰটেকশন) এক্ট- ১৯৭২)
ডব্লিউ পি চি (WPC)	কৰ্ম পৰিকল্পনা চক্ৰ (ৱৰ্কিং প্লেন চাৰ্কোল)

উদ্ভিদ, গুল্মজাতীয় উদ্ভিদ, ভেষজ উদ্ভিদ আৰু অন্যান্য উদ্ভিদৰ স্থানীয় আৰু বৈজ্ঞানিক নামৰ তালিকা

ক্ৰমিক নং	দেশীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
১	আৱাল	ভিটেক্স স্পেসিস
২	বাদাম	স্ট্যাকুলিয়া আলাটা
৩	বহুৰা	টাৰ্মিন্যাল্লি সেবেল্লিৰিকা
৪	বজৰং	জান্থয়লাম বাড্ৰেঙ্গা
৫	বনক	শিমা খাসিয়ানা
৬	বন আম	ম্যাঙ্গি ফেৰাসিলাৰ্চা
৭	বেলফাই/জলফাই	এলকোকাপ্ৰুয়ে গ্লোৰিবুন্ডাম
৮	বান্দৰ ফেলা	ডাইসোক্সিলাম্বিনেক্টি ফেৰাম
৯	বান্দৰ লাঠি	লাসিয়া ফিস্টুলা
১০	বন শিমলু	ব্যাম্বোক্সিগনোক
১১	বৰুণ	ক্ৰ্যাটায়েৰাৰেলিজিওসা
১২	বেলা	স্যাপিয়াম বাক্কাটাম
১৩	ভাদ্ৰুক	ভিটেক্স পিউবেসেন্স
১৪	ভাতকুৰ	ভিটেক্স হেটেৰোফিলা
১৫	ভোলা	মন্স ল্যাক্ৰিগাটা
১৬	ভূবি	বাক্কাউৰেওস্যাপিডাৰ
১৭	ভুৰি	ট্ৰেউই নিউডিফ্লোৰা
১৮	বনচোম	ফোকবে গোয়ান্টজিবেন্সিস্
১৯	বুভা	আইলানথাস গ্ৰ্যান্ডিস
২০	ছাতিম	আলস্টোনিয়াস্কলাৰিস
২১	কালিগোড়া	ব্যাম্বু সাভালগাৰস্
২২	কৰাইল	ডেন্ড্ৰকালামুস্ট্ৰিক্টাস
২৩	খাং	ডেন্ড্ৰো কালামুসলোঙ্গিসপ্যাথাস
২৪	স্প্ৰিং ভাচ্	ভিসিয়াস্যাটিভা
২৫	ছান হেম্প	ক্ৰোলাটাৰিয়াজুন্সিয়া
২৬	আন্চু উদ্ভিদ	মোৰিন্ডা আঙ্গুস্টিফোলিয়া
২৭	আন্চু উদ্ভিদ	মোৰিন্ড্ৰাটিংক্টোৰিয়া
২৮	মদাৰ	ক্যালোট্ৰোপিস জাইগেন্টিয়া
২৯	আকহু লতা	ট্ৰ্যাক্চেলোস্পাৰ মামফ্ৰ্যাগ্ৰান্স

৩০	আতলৰি উদ্ভিদ	পলিগোনুম্বাবার্বাটাম
৩১	লজ্জাৱতী	মিমোসা পুডিকা
৩২	আবু টেঙা	অ্যান্টিডেস্মাডিয়াড্রাম
৩৩	আমচিৰিকা	আকাসিয়া কন্‌সিনা
৩৪	সৰ্পগন্ধা	ৰাউউলফিয়া সার্পেন্টাইন
৩৫	আলোখনি	কাশিয়া টোৰা
৩৬	ইকৰা	ফ্ৰাগমাইটেসকার্কা
৩৭	চালমোগ্ৰা	হাইডনোকার্পাসকুর্জিল
৩৮	হৰতকি	টার্মিনেলিয়াচেবুলা
৩৯	গমাৰি	গমেলিনা আর্বোৰিয়া
৪০	কদম	অ্যানথোকফ্যালাস কদম্ব
৪১	জাম	ইঙ্গেনিজাম্বোস
৪২	নাগেশ্বৰ	মেসুয়াফেৰিয়া
৪৩	চাম	আর্টোকার্পাস চাপ্লাসা
৪৪	ঘোঁৰানিম	মেলিয়া আজেডাৰাস
৪৫	ৰেইন ট্ৰি	সামানিয়াসামান
৪৬	পিং	সাইলোমেট্ৰা পোলিয়াড্ৰা
৪৭	চাতিম	আলস্টোনিয়া স্কলাৰিস
৪৮	কাশ	সাচাম প্ৰসেৰাম
৪৯	খাগৰি	সাচোমস্পন্টাৰকাম
৫০	ইকৰা	এবিয়ানথাস ৰাভেনিয়াক
৫১	নল	ফ্ৰ্যাগমিটেস্কার্কা
৫২	ৰেমা	থাইসানোলিয়ানা ম্যাক্সিমা
৫৩	খড়	ইম্পেৰেটা আৰুনডিনাসিয়া

নুনাই যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল, দক্ষিণ অসম চক্ৰ

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা
(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭লৈ)

সূচীপত্ৰ

অধ্যায়	শিৰোনাম	পৃষ্ঠা নং
	অধ্যায় - এক	
১	পৰিচয়	৮
২	এলেকাটোৰ সাধাৰণ বৰ্ণনা	৯
৩	গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা আৰু জে এফ এম চিৰ ৰূপৰেখা	১৩
৪	জীৱিকা সম্পদৰ ৰূপৰেখা আৰু স্পৰ্শকাতৰতা	২১
৫	উপলব্ধ পৰিকল্পনা আৰু কাৰ্যসূচী	২৩
	অধ্যায় -দুই	
৬	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্য, সবলতা, দুৰ্বলতা, সুযোগ আৰু ভাবুকি আৰু দূৰত্ব বিশ্লেষণ	২৮
৭	গাঁও উন্নয়ন পৰিকল্পনা	৩২
৮	জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা	৩৩
৯	বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা	৩৭
১০	প্ৰয়োগৰ কৌশল, সময়সীমা আৰু বাজেট	৫৪
	অধ্যায় -তিনি	
	তালিকা, মানচিত্ৰ আৰু পৰিশিষ্ট	৬০

নুনাই যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল, দক্ষিণ অসম চক্র

ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা
(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭লৈ)

অধ্যায় - ১

Divisional Forest Officer
Hailakandi Division
Hailakandi

১। পৰিচয়

১.১ : প্ৰকল্পৰ বিষয়ে ঃ

অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (এ পি এফ বি চি)ৰ লক্ষ্য হৈছে 'বহুমুখী আঁচনিৰ জৰিয়তে অসমৰ বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু ব্যৱস্থাপনাৰ দীৰ্ঘম্যাদী আঁচনি কাৰ্যক্ষম কৰা আৰু আঁচনিৰ লক্ষ্যস্থানসমূহত বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা, যাতে বনজ আৰু অনা-বনজ সম্পদসমূহৰ দীৰ্ঘম্যাদী ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱন নিৰ্বাহ প্ৰক্ৰিয়াক উদগনি জনাব পাৰি।' এই প্ৰকল্পৰ লক্ষ্যক এনেদৰে উল্লেখ কৰা হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ সহযোগত বনাঞ্চলৰ পৰিৱেশ ব্যৱস্থা পুনৰ আগৰ অৱস্থালৈ ঘূৰাই নিয়াৰ লগতে সম্প্ৰদায়সমূহৰ জীৱন ধাৰণ প্ৰক্ৰিয়া উন্নত কৰিব পৰা যায়, যাতে জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সংৰক্ষণ আৰু দীৰ্ঘম্যাদী ব্যৱহাৰ নিশ্চিত হয়।' অসম চৰকাৰৰ সহযোগত এই প্ৰকল্পৰ বাবে পুঁজিৰ যোগান দৰিছে এজেন্সী ফ্ৰান্স ডি ডেভেলপমেণ্ট (এ এফ ডি) অৰ্থাৎ ফ্ৰান্স বিকাশ এজেন্সীয়ে। উল্লিখিত প্ৰকল্পৰ অধীনত পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, নিৰীক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনকে ধৰি সকলো কাম কৰিবলৈ অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প ছ'চাইটী (এ পি এফ বি চি ছ'চাইটী) বাধ্য।

১.২ ঃ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন

বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি মূল্য সংযোজনেৰে জীৱন ধাৰণ প্ৰক্ৰিয়া প্ৰসাৰৰ বাবে এই প্ৰকল্পত ব্যৱসায়িক প্ৰচাৰ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ মূল্য সংযোজন আৰু বজাৰ ব্যৱস্থাৰ দৰে ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ আগ্ৰহী। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদৰ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা চাপৰ ফলত এনে ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাটো জৰুৰী হৈ পৰিছে। বৰ্তমানে উপলব্ধ বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু বজাৰ সেৱাসমূহৰ বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি মূল্য সংযোজনৰ অনুসন্ধান কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। ইয়াৰ লগতে অবনজ নিৰ্ভৰশীল জীৱন ধাৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুসন্ধান কৰি সম্প্ৰদায়সমূহৰ সদস্যসকলক দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সফলতা বৃদ্ধি কৰা উচিত।

উক্ত প্ৰকল্পৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা বিকাশৰ আঁচনি ৰূপায়ণৰ বাবে ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অৱ্ এণ্ট্ৰ'প্ৰেনিয়ৰশ্বিপ (আই আই ই) গুৱাহাটী, ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন) আৰু চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহুড ডেভেল'পমেণ্টৰে এক মহাজোঁট গঠন কৰা হৈছে। এই মহাজোঁটক ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধি (কনছালটিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ' প্লেনিং এনহেন্সিং লাইভলিহুড অপৰ্চুনিটিজ)ৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট চমুকৈ কম্পেল' হিচাপে নামকৰণ কৰা হৈছে।

এই প্ৰকল্পৰ নিয়ম অনুসৰি ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত 'বিভিন্ন গাঁৱত অভিযান আৰু বন উন্নয়ন, বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল লোকসকলক জীৱিকা সমৰ্থন আৰু লক্ষ্য অনুসৰি দীৰ্ঘম্যাদী বন ব্যৱস্থাপনা' অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। ইয়াত বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা বিকাশ উভয়ে অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে।

১.৩ নুনাই জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা

অসমৰ হাইলাকান্দি জিলাৰ অন্তৰ্গত নুনাই জে এফ এম চিৰ বাবে প্ৰণয়ন কৰা ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এই জে এফ এম চি হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডলৰ দক্ষিণ অসম বন চক্ৰৰ অন্তৰ্গত। পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত সম্প্ৰদায়ৰ বিশদ বিৱৰণ দিয়া হ'ল।

২।　এলেকাৰ সাধাৰণ বিৱৰণ

২.১　সাধাৰণ বিৱৰণ

হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল দক্ষিণ অসম চক্ৰৰ অন্তৰ্গত। এই বন সংমণ্ডলৰ সীমা হাইলাকান্দি জিলাৰ ভিতৰতেই আবদ্ধ। এই বন সংমণ্ডলৰ মুঠ ভৌগোলিক আয়তন ১৩২৭ বৰ্গকিঃমিঃ। হাইলাকান্দি জিলাত পথ আৰু ৰে'লৰে নেটৱৰ্ক যথেষ্ট উন্নত। জিলাৰ প্ৰৱেশ পথত আছে পাঁচগ্ৰাম। পাঁচগ্ৰাম হৈয়েই দেশৰ অন্যান্য অংশৰ সৈতে এই জিলাৰ যোগাযোগ। পাঁচগ্ৰাম হৈ পাৰ হৈছে ৫৪ নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ। পাঁচগ্ৰামৰ মাজেদিয়েই বদৰপুৰ জংচন (কৰিমগঞ্জৰ অন্তৰ্গত) আৰু শিলচৰ জংচনৰ (কাছাৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত) সৈত এই জিলাৰ ৰে'ল যোগাযোগ সংযুক্ত হৈছে। ৰে'লপথৰ এটি শাখা পাঁচগ্ৰামৰ পৰা ভৈৰৱীলৈ (মিজোৰাম আন্তঃৰাজ্যিক সীমান্ত) গৈছে, যিটোৱে জিলাখনক দুটা ভাগত বিভক্ত কৰিছে। জিলাৰ পশ্চিম সীমান্ত উত্তৰৰ পৰা দক্ষিণলৈ লুচাই পাহাৰ পৰ্যন্ত বিস্তৃত। গুটগুটি জুৰিৰ পৰা ছাতাচূড়া পৰ্যন্ত বিস্তৃত হৈ আছে পাহাৰৰ ঢাল। এই পাহাৰ শ্ৰেণীৰ উচ্চতা ৬০০ মিটাৰ। ছাতাচূড়াৰ পৰা পাহাৰৰ ঢাল ক্ৰমে উত্তৰ দিশে নিম্ন এলাকালৈ নামি আহিছে আৰু শেষ হৈছে বদৰপুৰৰ নিকটৱৰ্তী এলেকাত। পূব দিশত লুচাই পাহাৰ হাইলাকান্দি, কাছাৰ আৰু মিজোৰাম সীমান্তত আহি মিলিছে। তাৰ পৰা অনুচ্চ টিলা তললৈ ১০০ মিটাৰ এলেকা পৰ্যন্ত সিঁচৰতি হৈ আছে আৰু এইসমূহ টিলাৰ বেছিভাগেই চাহ বাগান এলেকাৰ ভিতৰত পৰিছে। লুচাই পাহাৰৰ পৰা নামি আহিছে ধলেশ্বৰী নদী। ঝালনাছড়া, পালাইছড়া, কুকিছড়া, ৰূপাছড়াৰ দৰে কিছু ডাঙৰ ডাঙৰ জুৰিও উত্তৰ দিশে প্ৰৱাহিত হৈ এই নদীতে আহি মিলিছে। তাৰপিছত ৰূপাছড়াৰ কাষত মানুহৰ দ্বাৰা খন্দা কাটাখাল নামৰ খালৰ দ্বাৰা বিভাজিত হৈছে।

জিলাৰ সমতল এলেকাত যথেষ্ট মৃত নদী আৰু জুৰি আছে। এইসমূহৰ অধিকাংশই বাৰিষা পানীৰে পূৰ্ণ হৈ মূল নদীৰ সৈতে সংযুক্ত হৈ যায়। ইয়াৰ উপৰি এই জিলাত আছে অনেক বিল আৰু ডাঙৰ ডাঙৰ জলাশয়। এইসমূহৰ বেছিভাগেই আছে উত্তৰ দিশে ২৪°৩০/ অক্ষাংশত। ইয়াৰ সমান্তৰালভাৱে অৰ্থাৎ দক্ষিণ দিশে ভৌগোলিক এলেকা ক্ৰমশঃ পাৰ্বত্য এলেকাত পৰিণত হৈ ছাতাচূড়াৰ ঢালত আহি মিলিছে।

২.২　অৱস্থিতি

সমগ্ৰ সংমণ্ডলটো ৯২°২৫/ পূব দ্ৰাঘিমাংশ আৰু ২৪°৫৩/ উত্তৰ অক্ষাংশত অৱস্থিত আৰু উচ্চতা ২১ মিটাৰ (৬৮.৮ ফুট)। উত্তৰ আৰু পূব সীমান্তত আছে কাছাৰ জিলা আৰু পশ্চিমে কৰিমগঞ্জ জিলা। দক্ষিণে আছে মিজোৰামৰ সৈতে আন্তঃৰাজ্যিক সীমান্ত। জিলাৰ সদৰ হাইলাকান্দি আৰু তাতেই আছে বন সংমণ্ডল কাৰ্যালয়। হাইলাকান্দিৰ উপৰি অন্যান্য প্ৰধান চহৰসমূহ হ'ল, পাঁচগ্ৰাম, লালাবজাৰ, কাটলিছড়া, কুকিছড়া আৰু ঘাৰমুৰা বজাৰ। পাঁচগ্ৰাম হ'ল ঔদ্যোগিক চহৰ, য'ত আছে কাছাৰ কাগজ কল (ভাৰত চৰকাৰৰ অধীনস্থ হিন্দুস্তান পেপাৰ কৰ্পৰেচন লিমিটেডৰ এটি গোট)।

২.৩　মাটি

জিলাৰ মধ্যাঞ্চল সমভূমি হ'লেও পূব আৰু পশ্চিম প্ৰান্তে বহু অনুচ্চ টিলা সিঁচৰতি হৈ আছে আৰু দক্ষিণ সীমান্তত আছে উচ্চ পাহাৰ শ্ৰেণী। সমগ্ৰ বৰাক উপত্যকাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে হাইলাকান্দি জিলাত উত্তৰৰ পৰা দক্ষিণলৈ কেইবাটাও ভূতাত্ত্বিক গাঁথনি দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল সুৰমা উপত্যকাৰ অংশটো উত্তৰ-দক্ষিণে ঢৌৰ দৰে একা-বেঁকাভাৱে সংকুচিত। ইয়াৰ ফলতেই ইয়াত উপত্যকাৰ সমতল আৰু পাহাৰ শ্ৰেণীৰ অৱস্থান দেখা যায়। উপত্যকাটোৰ সকলোতকৈ প্ৰাচীন শিলাস্তৰ হৈছে বড়াইল পাহাৰৰ বালিশিল। সুৰমা উপত্যকাৰ নিম্নভাগ ঘন সংবদ্ধ পাহাৰ। এই পাহাসমূহ ঘন জংঘলেৰে আবৃত আৰু

চাহখেতিৰ অনুপযোগী। ভূপৃষ্ঠৰ স্তৰসমূহ কোমল বালিশিল আৰু নৰম শ্লেটজাতীয় শিলেৰে গঠিত। সুৰমা শ্রেণীৰ উজনি অংশৰ ভূস্তৰ নৰম বালিমিশ্রিত শ্লেটজাতীয় শিল আৰু মিশ্রিত বালিশিলেৰে গঠিত। এই ভূস্তৰত টিলা শ্রেণীৰ লগেলগে গঢ়ি উঠিছে জলাহভূমি এলেকা। পাহাৰ শ্রেণীত টিপম শ্রেণীৰ শিলাও দেখা যায়। এই ভূস্তৰৰ শিলা অপেক্ষাকৃতভাৱে কঠিন। সুৰমা পাহাৰ শ্রেণীৰ ওপৰ অংশত অথবা টিপম স্তৰৰ ভূভাগতেই অধিকাংশ চাহ বাগান আছে। উপত্যকাটোৰ ভূতাত্ত্বিক গঠন লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায়, ভূমিক্ষয় ৰোধ কৰিবলৈ হ'লে ইয়াত মাটি আৰু পানী সংৰক্ষণৰ বাবে ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা খুবেই জৰুৰী। এলেকাৰ শম্বুক গতিৰ ভূতাত্ত্বিক ভূমিক্ষয় প্রক্রিয়াক মানুহে ত্বৰান্বিত কৰি তুলিছে। পি ইভান্সে অঞ্চলটোৰ ভূতাত্ত্বিক বিষয়টোৰ ওপৰত এই শতিকাৰ আৰম্ভণিতে বিশদভাৱে অধ্যয়ন কৰিছে। তেওঁ কয় যে এই এলেকাসমূহৰ ভূমিক্ষয় প্রক্রিয়া ভূতাত্ত্বিকভাৱে এতিয়াও ক্রিয়াশীল আৰু পৰিস্থিতি উদ্বেগজনক।

২.৪ জলবায়ু

এই বিভাগৰ জলবায়ু উপগ্রীষ্মমণ্ডলীয় মৌচুমী নির্ভৰ। বার্ষিক বৃষ্টিপাতৰ পৰিমাণ ২৫০০ মিঃমিঃৰ পৰা ৩৩০০ মিঃমিঃ পর্যন্ত। এলেকাৰ বার্ষিক গড় বৃষ্টিপাতৰ পৰিমাণ ৩০০০ মিঃমিঃ আৰু এপ্রিল/মে'ৰ পৰা ছেপ্টেম্বৰ/অক্টোবৰৰ ভিতৰতেই ৮০-৮৫% বৃষ্টিপাত হয়। ডিচেম্বৰ আৰু জানুৱাৰী মাহ সাধাৰণতে সবাতোকৈ শুষ্ক। গ্রীষ্মকালত সর্বাধিক গড় তাপমাত্রা ৩৫° চেলচিয়াছ আৰু সর্বনিম্ন গড় তাপমাত্রা ২৬° চেলচিয়াছ। শীতকালত সর্বাধিক গড় তাপমাত্রা ২৫° চেলচিয়াছ আৰু সর্বনিম্ন গড় তাপমাত্রা ১১° চেলচিয়াছ। বর্ষাকালত এই জিলা বানত প্লাৱিত হয়।

২.৫ পানী

লঙ্গাইৰ বহুসংখ্যক জুৰি আৰু চিংলা উপনৈসমূহৰ উপৰি বৰাকৰ উত্তৰৰ বহু জুৰি হ'ল খোৱাপানীৰ উৎস। গাঁওবাসীয়ে নিজৰা, কুঁৱা আৰু দমকলৰ পৰাই খোৱাপানী সংগ্রহ কৰে। ভূগর্ভৰ জলস্তৰ সাধাৰণতে ওপৰতেই আৰু সমতল এলেকাত ২-৩ মিটাৰ খনন কৰিলেই পানী পোৱা যায়। শীতকালি ভূগর্ভৰ জলস্তৰ ৬-১০ মিটাৰ তললৈ নামি যায়। পাহাৰৰ ঢাল এলেকাত বন ধ্বংসৰ ফলত পানীৰ সৈতে প্রচুৰ পৰিমাণৰ বালিমাটি, বালি আৰু অন্যান্য পদার্থ নামি আহে। শীতকালি বেছিভাগ জুৰিয়ে শুকাই যায়।

২.৬ পৰিৱেশতন্ত্র আৰু জৈৱ-বৈচিত্র্য

এই বন সংমণ্ডলৰ প্রধান বনজ সম্পদসমূহ হ'ল, কাঠ, বাঁহ, বেত, শিল, বালিৰে সমৃদ্ধ এই বনাঞ্চলৰ মূল্যৱান গছসমূহ হ'ল, চেগুণ, সুন্দি, গমাৰি ইত্যাদি। এই বন সংমণ্ডলৰ পৰা বিপুল পৰিমাণৰ বাঁহ সংগ্রহ কৰি পার্শ্ববর্তী জিলাৰ কাগজকললৈ যোগান ধৰা হয়। ইয়াত বনাঞ্চলৰ স্থানীয় বৈশিষ্ট্যৰ বিভিন্নতা চকুত পৰে। বন সংমণ্ডলৰ পাহাৰ এলেকাৰ বনাঞ্চলসমূহত পোৱা যায় গমাৰি, চাম, গুর্জন, মৰিচাসুন্দি, তিল সুন্দি, হেৰোহিতা, পমা, গাভ্রুই, কুর্টা, কৰৈ ইত্যাদি। নামনিৰ পাহাৰৰ বনসমূহত তুলা, কদম, জাম, আৱাল, কুর্টা, নাহৰ, চালতে, বনক, হৰতকি, পিং ইত্যাদি প্রচুৰ পৰিমাণে পোৱা যায়। এই পৰিৱেশতান্ত্রিক অঞ্চলৰ য'তে পার্বত্য বনভূমি আহি সমতল বনভূমিত মিলিছে, সেই এলেকাত জলাহভূমিৰ বনভূমিও আছে। এই বনভূমিত তৰা, ইকৰা, নল, খাগৰি আদিৰ লগতে আছে জাৰুল, পাৰলি ইত্যাদি প্রজাতিৰ উদ্ভিদো। এই বনাঞ্চলত প্রায় ৯ প্রজাতিৰ বাঁহ আছে। কোনো কোনো এলেকা/পৰিত্যক্ত ঝুমখেতিৰ এলেকা সম্পূর্ণভাৱে বাঁহৰ জোপোহালৈ পৰিণত হৈছে। ইয়াত প্রধান প্রধান প্রজাতিৰ বেত পোৱা যায়। এইসমূহ হ'ল, গোল্লা, মোনা, জাল্লিয়াদ আৰু সুন্দি। বেতৰ এলেকা অত্যন্ত নগণ্য আৰু এইসমূহ অত্যন্ত দূৰৱর্তী এলেকাত থকাৰ বাবে বাণিজ্যিক উদ্দেশ্যত বেত ব্যৱহাৰৰ সুবিধা নাই। অতীতত বেত ব্যৱস্থাপনাৰ বিষয়ে বিশদভাৱে কিছু পৰামর্শ দিয়া হ'লেও বেত সংগ্রহ আৰু ব্যৱসায়

প্ৰধানতঃ বেআইনী আৰু নিয়ন্ত্ৰণহীনতালৈ গুচি গৈছে। যদি বেত সংৰক্ষণৰ বাবে কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নহয় তেতিয়াহ'লে এই বনাঞ্চলসমূহত বেত সম্পূৰ্ণভাৱে বিলুপ্ত হৈ যাব।

উদ্ভিদ বৈচিত্ৰ্যৰ লগে লগে এই বন সংমণ্ডল বহু প্ৰজাতিৰ বন্যপ্ৰাণীৰো নিবাস। এই প্ৰাণীসমূহৰ ভিতৰত আছে ফল বাদুলী, বাঘ, হাতী, ছান বিয়াৰ প্ৰজাতিৰ ভালুক, জিয়ান্ট স্কোৱাইৰেল, হগ ডিয়াৰ (হৰিণা), শিয়াল, বনগাহৰি, নদী কাছ আৰু অন্যান্য প্ৰজাতিৰ কাছ, ভাৰতীয় প্ৰজাতিৰ অজগৰ, বেম্ব' ভাইপাৰ (গোম সাপ), ফেঁটীসাপ ইত্যাদি। হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডলৰ অধীনত আছে ২খন সংৰক্ষিত বনাঞ্চল। এইকেইখন হ'ল, ইনাৰ লাইন সংৰক্ষিত বনাঞ্চল আৰু কাটাখাল সংৰক্ষিত বনাঞ্চল। এই বনাঞ্চলৰ মুঠ আয়তন ৭৪১,১৫১ বৰ্গকিঃমিঃ।

তালিকা- ১ ঃ হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডলৰ অধীনস্থ সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ তালিকা

সংমণ্ডলৰ নাম	সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ নাম	মুঠ নথিভুক্ত এলেকা (হেক্টৰ)
হাইলাকান্দি	ইনাৰলাইন	৩৯৮৪৯.৪৫
	কাটাখাল	১৩৯৮৬.২৯
	মুঠ	৫৩৮৩৫.৭৪

২.৭ **বনাঞ্চলৰ প্ৰকাৰ ঃ** এই সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত নিম্নোক্ত দুই ধৰণৰ বনভূমি আছে ঃ

১। কাছাৰ গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল

২। কাছাৰ গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় অৰ্ধ-চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল

সংমণ্ডলৰ উত্তৰ আৰু পূব দিশৰ অংশত আছে কাছাৰ গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল। ইয়াৰ ঢাল এলেকা থিয় আৰু কৃষিৰ অনুপযোগী। তাৰ উপৰি এই এলেকা শিলাময় আৰু ছায়াময় উপত্যকা। এই বনাঞ্চলৰ বেছিভাগ এলেকা গঢ়ি উঠিছে পাহাৰৰ ঢালৰ নিম্নভাগত। এই বনভূমি দুটা পৃথক বৈশিষ্ট্য যথাক্ৰমে ডিপ্টেৰোকাৰ্পাস্টাৰ্বিনেটাস আৰু পালাকুইউস্পেলিয়ানথাম বৰ্গৰ উদ্ভিদ প্ৰজাতিসমূহৰ দ্বাৰা গঠিত। কিন্তু ব্যাপক ঝুমখেতিৰ কাৰণে এই বনাঞ্চল দ্ৰুতভাৱে বাঁহৰ জোপোহা বা ক্ষণস্থায়ী উদ্ভিদৰ বনভূমিত পৰিণত হৈছে আৰু এক ক্ষুদ্ৰ এলেকাত সীমাবদ্ধ হৈ পৰিছে।

২.৮ জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত নামি অহা বিপদ

* ব্যাপক হাৰত কাঠখৰি আৰু নিম্ন উৎপাদিত বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহৰ লগে লগে বনাঞ্চলত পশুচাৰণৰ ফলত বনাঞ্চলৰ ওপৰত মানুহৰ চাপ বৰ্তমান বাঢ়ি গৈছে। ইয়াৰ ফলত বহু প্ৰজাতিৰ বসতিস্থানৰ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে। অকৰ্তৃত্বশীলভাৱে মানুহৰ দ্বাৰা দ্ৰুত হাৰত বন ধ্বংস আৰু বসতি স্থাপনৰ বিষয়টো বন বিভাগে লক্ষ্য কৰিছে। উচ্চ এলেকাসমূহত ঝুমখেতি, সমভূমিত কৃষিকাৰ্য, পাণ ঝুম আৰু বেআইনীভাৱে গছকটাও বন বিভাগৰ জষ্টিগোচৰ হৈছে। ইয়াৰ ফলত বনাঞ্চলত বন প্ৰজাতিৰ সংখ্যাগত সমৃদ্ধি, বনভূমিৰ বিন্যাস আৰু উৎপাদনশীলতাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যাপক স্থায়ী আৰু অস্থায়ী পৰিৱৰ্তন ঘটিছে।

* অকৰ্তৃত্বশীলভাৱে ভাৰাতীয়া আৰু 'আধিয়াৰ' ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে উপযুক্ত নিৰাময়মূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ

নকৰাত সংৰক্ষিত বনাঞ্চল ধীৰে ধীৰে মানুহেৰে পৰিপূৰ্ণ হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হৈছে। লক্ষণীয় বিষয় হ'ল যে স্বীকৃত গাঁওবাসীয়ে নিজেই বেদখলৰ কেন্দ্ৰত পৰিণত হৈছে। সময় যিমানে আগবাঢ়িছে, এই পৰয়ালসমূহৰ আকাৰো সিমানে বাঢ়ি গৈছে। পূৰ্বতে এইসকল লোকে অতিৰিক্ত মাটিৰ বাবে অনুমতি লৈছিল আৰু বন বিভাগে বিভিন্ন আনুষ্ঠানিকতা সম্পূৰ্ণ কৰি যথাসময়ত অতিৰিক্ত মাটি ব্যৱহাৰ কৰাৰ আবেদন মঞ্জুৰ কৰিছিল। বনাঞ্চল (সংৰক্ষণ) আইন, ১৯৮০ বলৱৎ হোৱাৰ পৰা এই নিয়ম ব্যাহত হয়। তেতিয়াৰ পৰাইগাঁওবাসীয়ে এটাৰ পিছত আন এটা টিলা দখল কৰি গৈছে আৰু অধিকভাৱে কৃষিভূমি বেদখল কৰি গৈছে।

* **ৰিয়াং শৰণাৰ্থীৰ সমস্যা ঃ** হাইলাকান্দিৰ দক্ষিণে মিজোৰাম ৰাজ্য। এই ৰাজ্যৰ জনসাধাৰণ প্ৰধানতঃ খ্ৰীষ্টান। এক শতাব্দী আগে এই ৰাজ্যৰ অধিবাসীসকলৰ গৰিষ্ঠ অংশই খ্ৰীষ্টান ধৰ্মত দীক্ষিত হয়। এই ধৰ্মান্তৰকৰণৰ ফলত এই অঞ্চলত এক নতুন সামাজিক সংঘাত মূৰ দাঙি উঠে। অৰ্থাৎ বিভিন্ন সামাজিক গোষ্ঠীসমূহৰ মাজত, বিশেষকৈ খ্ৰীষ্টান উপজাতি আৰু অ-খ্ৰীষ্টান হিন্দু উপজাতিসমূহৰ মাজত সামাজিক উত্তেজনা দেখা দিয়ে। অতীতত পি এন ভট্টাচাৰ্যই এই পৰিকল্পনাত এই বনৰ সংঘাতৰ কথা উল্লেখ কৰিছিল। ৰিয়াং আৰু মিজো সম্প্ৰদায়ে পূৰ্বেও সৰু-ডাঙৰ সংঘাতত লিপ্ত হৈছিল।

* ১৯৯৭ চনৰ ডিচেম্বৰৰ সংঘৰ্ষৰ সময়ত প্ৰায় ৬৬টা (প্ৰত্যক্ষদৰ্শীৰ মতে এই সংখ্যা দুশ) ৰিয়াং শৰণাৰ্থী পৰিয়াল ইনাৰ লাইন সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ মুকাম আৰু ভৈৰৱী ব্লকত আহি আশ্ৰয় লয়। এইখিনিতে উল্লেখ কৰা প্ৰয়োজন যে এই সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত আগৰে পৰাই যথেষ্টসংখ্যক গৃহহীন লোকে আশ্ৰয় লৈছিল। মিজোৰাম সীমান্তৰ সিপাৰৰ পৰা যদি নিৰন্তৰ অনুপ্ৰৱেশ বন্ধ কৰাৰ বাবে ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নহয় তেতিয়াহ'লে নিকট ভৱিষ্যতে সমগ্ৰ মুকাম আৰু ভৈৰৱী ব্লক বেদখলকাৰীসকলৰ দখললৈ চল যাব। এই অঞ্চলত বন বিভাগে নিজৰ উপস্থিতি প্ৰকাশত ব্যৰ্থ হৈছে। যথাসম্ভৱ সোনকালে শৰণাৰ্থীসকলক তেওঁলোকৰ আগৰ ঠাইলৈ ঘূৰাই পঠাব লাগিব (ডঃ ডব্লিউ পি ১৯৯৯-২০১০)। দ্ৰুতহাৰত নিশ্চিহ্ন হোৱাৰ পথত উদ্ভিদ আৰু বন্যপ্ৰাণীৰ বহু প্ৰজাতি। এইসমূহক ৰক্ষা কৰাৰ বাবে যথোপযুক্ত সংৰক্ষণ আৰু ব্যৱস্থাপনাৰ ৰণকৌশল গ্ৰহণ কৰা জৰুৰী। সাম্প্ৰতিক দিনসমূহত গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় বনাঞ্চলসমূহ প্ৰাকৃতিক তথা মানুহৰ তৰফৰ পৰা অহা গুৰুতৰ ভাবুকিৰ সন্মুখীন হৈছে। ইয়াৰ পৰিণামস্বৰূপে যথেষ্টসংখ্যক প্ৰজাতি বিলুপ্ত হোৱাৰ বিপদে দেখা দিছে। ফলত বৃক্ষ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ বিষয়টোক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া অনিবাৰ্য হৈ পৰিছে।

৩। গাঁৱৰ আৰ্থসামাজিক ৰূপৰেখা আৰু জে এফ এম চিৰ পৰিচয়

৩.১ মূল তথ্য

নুনাই জে এফ এম চি গঠন কৰা হৈছে ইনাৰ লাইন সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ সীমান্তত অৱস্থিত নুনাইৰ বৰ্তমানৰ সম্প্ৰদায়ক সামৰি। জে এফ এম চিটো জুন, ২০০৫ত (পৰিশিষ্ট-৩ পঞ্জীয়ন-পত্ৰ অনুসৰি) হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল প্ৰশাসনৰ অধীনত পঞ্জীয়ন কৰা হয়।

তালিকা- ক ঃ জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য

ক্ৰমিক নং	বিষয়	মূল তথ্য
১	জে এফ এম চিৰ নাম	নুনাই
২	বনগাঁৱৰ নাম	নুনাই
৩	গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চিৰ নাম	ধলচেড়া বেলাইপুৰ
৪	ৰাজহ চক্ৰ	লালা
৫	জিলা	হাইলাকান্দি
৬	বন সংমণ্ডল	হাইলাকান্দি
৭	বন আঞ্চলিক	মাটিজুৰি
৮	বন লাট	লালচেড়া
৯	পঞ্জীয়ন নম্বৰ	SAC/HKD/14
১৪	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত দিয়া ধৰণৰ উত্তৰ ঃ বৰনুনাই বজাৰ দক্ষিণ ঃ কাটা নলা পশ্চিম ঃ নুনাই নলা পূব ঃ মাণিকচেড়া

উৎস ঃ জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু পি আৰ এ অনুশীলনত আলোচনা

৩.২ কাৰ্যকৰী সমিতি আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৰৰণ

নিম্নোক্ত তালিকাত জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী সমিতি আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৰৰণ দিয়া হ'ল। (পৰিশিষ্ট-৪— স্বাক্ষৰিত তালিকা, পৰিশিষ্ট-৫— জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দলীয় আলোকচিত্ৰ)

তালিকা - খ ঃ কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৰৰণ

ক্ৰমিক নং	**নাম**	**বয়স**	**ঠিকনা**	**শিক্ষাগত অৰ্হতা**	পদবী
১	নৰেন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	৫৪	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	তৃতীয় শ্ৰেণী	সভাপতি
২	পৰমেশ্বৰ দেৱনাথ	৫৮	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	মাধ্যমিক	সদস্য সচিব
৩	হৰকুমাৰ মাঝি	২৮	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	চতুৰ্থ শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৪	নকুল মাঝি	৩৩	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	সপ্তম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৫	শম্ভু কৰ্মকাৰ	৫২	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	পঞ্চম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৬	বাবুল মাঝি	২৮	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	তৃতীয় শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৭	খুকা মাঝি	৩৩	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	সপ্তম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৮	সুবোধ মাঝি	৩৮	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	সপ্তম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
৯	নাৰায়ণ মাঝি	৩৬	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জেলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	নবম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ম	সদস্য
১০	সুনীল মাঝি	৩৪	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	দ্বিতীয় শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
১১	মদন মাঝি	২৬	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	দ্বিতীয় শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
১২	জয়া কৰ্মকাৰ	৪২	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	সপ্তম শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
১৩	অনিমা কৰ্মকাৰ	৩৯	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	দ্বিতীয় শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য
১৪	ৰবীন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	৪৮	গাঁওঃ নুনাই, পোঃ অঃ কাটলিছেড়া জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিনঃ ৭০০১৬৩	দ্বিতীয় শ্ৰেণী উত্তীৰ্ণ	সদস্য

উৎস ঃ জে এফ এম চিৰ তথ্য

৩.৩ পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যাৰ বিন্যাস

এই গাঁৱত থকা ৮৫টা পৰিয়ালৰ ভিতৰত ৫০টা পৰিয়ালত সমীক্ষা চলোৱা হয়। এই সমীক্ষামতে ৩৮টা পৰিয়াল দাৰিদ্র্য সীমা ৰেখাৰ তলৰ (বি পি এল)।

তালিকা- গ ঃ জে এফ এম চিৰ জনবিন্যাস

জনবিন্যাস

জাতি/সম্প্ৰদায়	পৰিয়াল	পুৰুষ	মহিলা	মুঠ
সাধাৰণ	০	০	০	০
অ' বি চি	২৬	৬০	৬০	১২০
অুসূচিত জাতি	২৪	৫৮	৫৬	১১৪
অনুসূচিত জনজাতি	০	০	০	০
সংখ্যালঘু	০	০	০	০
অন্যান্য	০	০	০	০
মুঠ	৫০	১১৮	১১৬	২৩৪

মুঠ জনসংখ্যা ২৩৪, ইয়াৰ ভিতৰত ১১৮জন পুৰুষ আৰু বাকী সদস্যসকল মহিলা। ইয়াত ১২০গৰাকী অ' বি চি আৰু ১১৪গৰাকী সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ লোক।

এই তথ্যৰ পৰা দেখা যায় ঃ

(১) প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা ৫

(২) লিঙ্গানুপাত হ'ল, প্ৰতি ১০০০জন পুৰুষৰ বিপৰীতে মহিলা ৯৮৩গৰাকী।

তালিকা- ঘ ঃ বয়স বিন্যাস

বয়স শ্ৰেণী	< ৫ বছৰ	৫-১৮ বছৰ	১৮-৪৫ বছৰ	৪৫-৬০ বছৰ	> ৬০ বছৰ
পুৰুষ	১৯	৪০	৫৫	৯	৫
মহিলা	১০	২২	৬৩	৬	৫
মুঠ	২৯	৬২	১১৮	১৫	১০

৩.৪ শিক্ষা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন

জে এফ এম চিৰ শিক্ষাৰ ৰূপৰেখা তালিকা-ঙত দিয়া হৈছে।

তালিকা - ৬ ঃ শিক্ষাগত অৰ্হতাৰ বিৱৰণ

বয়স শ্ৰেণী	প্ৰাথমিক	মধ্য ইং	উচ্চ মাধ্যমিক	উচ্চতৰ মাঃ		স্নাতক	স্নাতকোত্তৰ	নিৰক্ষৰ
< ২৫ বছৰ	৪৩	৩৪	৩১			০	০	০
> ২৫ বছৰ	৫৪	১৪	১৯			০	০	৭
মুঠ	৯৭	৪৮	৫০			০	০	৭

প্ৰাপ্ত তথ্য অনুযায়ী ৯৭ শতাংশৰো বেছি লোক সাক্ষৰ। এই জনসংখ্যাৰ অধিকাংশ সদস্যয়ে স্কুল পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে।

জীৱিকা দক্ষতা সাধাৰণতে বিভিন্ন অৱস্থাৰ অন্তৰ্গত— আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক। জে এফ এম চি এলেকাত অনানুষ্ঠানিক দক্ষতা মানে হ'ল পৰম্পৰাগত উৎস। তলৰ ক্ষেত্ৰসমূহত লোকসকলৰ পৰম্পৰাগত দক্ষতা আছে—

ক) বয়ন

খ) বাঁহ-বেতৰ শিল্প

গ) কাঁহ শিল্প

ঘ) কাঠমিস্ত্ৰী

৩.৫ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ

গাঁওবাসীয়ে অধিকভাৱে কৃষি আৰু পশুধনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।

গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

কৃষিভূমি ঃ ৮০ হেক্টৰ

বৃক্ষাচ্ছাদিত ভূমি ঃ ১২০ হেক্টৰ (১৮০ হে)

বসতি এলেকা ঃ ১৪ হেক্টৰ

জলাশয় ঃ ২ হেক্টৰ

পতিত ভূমি ঃ ৫৩ হেক্টৰ

৩.৬ ভূমি মালিকানাৰ ধৰণ

ভূমি মালিকানাৰ ধৰণৰ তথ্য তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

২২টা পৰিয়াল ভূমিহীন

২৭টা পৰিয়াল উপান্ত কৃষক (২ হেক্টৰতকৈ কম ভূমি) আৰু

১টা পৰিয়াল ক্ষুদ্ৰ কৃষক (২-১০ হেক্টৰ)

৩.৭ পশুধন

এই গাঁৱৰ পশুধনৰ মুঠ সংখ্যা ৩৪০। পৰিয়ালসমূহৰ প্ৰধান পশুধনৰ সংখ্যা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক্ৰমিক নং	প্ৰজাতি	সংখ্যা
১	গাই	৫০
২	বলধ/ষাঁড়	৬০
৩	ম'হ	৯
৪	কুকুৰা	১২০
৫	হাঁহ	১০১

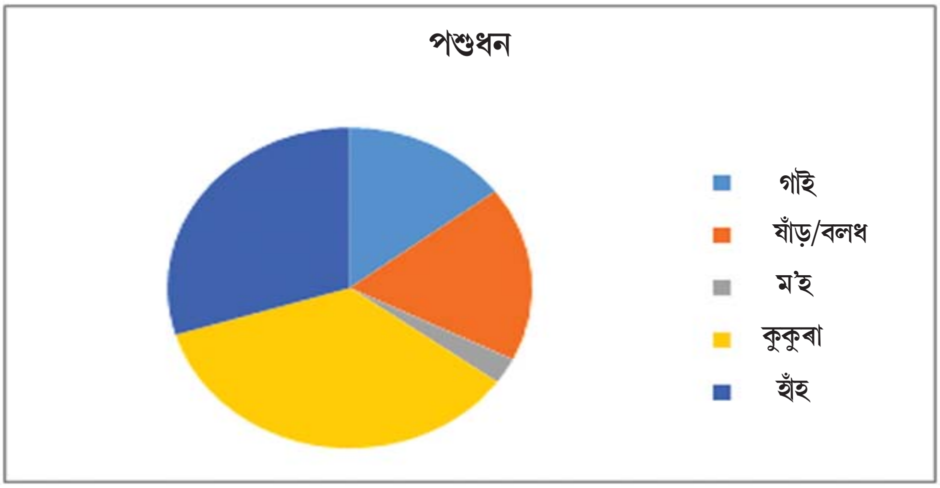

৩.৮ গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা

যিকোনো সমাজতেই পৰ্যাপ্ত মৌলিক আন্তঃগাঁথনিয়ে নিৰ্বাহক্ষম জীৱিকাৰ উপায়সমূহ বিকাশত সহায় কৰে। গাঁওখনৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি

ক্ৰমিক নং	আন্তঃগাঁথনি	অৱস্থিতি (গাঁৱৰ বাহিৰত বা ভিতৰত)	সংখ্যা (যদি প্ৰযোজ্য)	যদি বাহিৰত-গাঁৱৰ পৰা আনুমানিক দূৰত্ব (মিঃ/ কিলোমিটাৰ)	ব্যৱহাৰৰ বৰ্তমান অৱস্থা
১	বাছ আস্থান	বাহিৰত		২ কিঃ মিঃ	ভাল
২	প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	বাহিৰত		৬ কিঃ মিঃ	ভাল
৩	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	ভিতৰত	১	—	ভাল
৪	মধ্য ইং বিদ্যালয়	বাহিৰত		৬ কিঃ মিঃ	ভাল
৫	উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়	বাহিৰত		৬ কিঃ মিঃ	ভাল
৬	উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়	বাহিৰত		৩২ কিঃ মিঃ	ভাল
৭	মহাবিদ্যালয়	বাহিৰত		৩২ কিঃ মিঃ	ভাল
৮	ডাকঘৰ	বাহিৰত		৬ কিঃ মিঃ	ভাল
৯	বেংক	বাহিৰত		৩২ কিঃ মিঃ	ভাল
১০	টেলিফোন	ভিতৰত			ভাল
১১	অঙ্গনবাড়ী কেন্দ্ৰ	ভিতৰত	১		ভাল
১২	গাঁও পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়	বাহিৰত		৮ কিঃ মিঃ	ভাল
১৩	ৰাজহ চক্ৰ কাৰ্যালয়	বাহিৰত		৭০ কিঃ মিঃ	ভাল
১৪	আৰক্ষী চকী/থানা	বাহিৰত		৮ কিঃ মিঃ	ভাল
১৫	বন লাট কাৰ্যালয়	বাহিৰত		৬ কিঃ মিঃ	ভাল
১৬	বন আঞ্চলিক কাৰ্যালয়	বাহিৰত		৩২ কিঃ মিঃ	ভাল
১৭	ৰে'ল ষ্টেচন	বাহিৰত		৭০ কিঃ মিঃ	ভাল
১৮	খোৱাপানীৰ উৎস	ভিতৰত			গড়
১৯	সমূহীয়া ভৱন	বাহিৰত		১ কিঃ মিঃ	ভাল
২০	বিদ্যুৎ সংযোগ থকা আবাস	ভিতৰত	৪২		বেয়া
২১	ষ্ট্ৰিট লাইট	নাই			
২২	ট্ৰেক্টৰৰ সংখ্যা	নাই			
২৩	পাৱাৰ টিলাৰৰ সংখ্যা				
২৪	মন্দিৰ, মছজিদ, গীৰ্জা	ভিতৰত	২		ভাল
২৫	জিলা সদৰ	বাহিৰত		৭০ কিঃমিঃ	ভাল
২৬	যান-বাহনৰ সংখ্যা (কাৰ /ট্ৰাক)	নাই			
২৭	জে চি বিৰ সংখ্যা	নাই			
২৮	নিকটৱৰ্তী বজাৰ	কছাৰীথল		৩ কিঃ মিঃ	ভাল

এই তথ্যসমূহে গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থাক তুলি ধৰিছে।
ওপৰৰ তালিকাত গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ উল্লেখনীয় ঃ

বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি ঃ গাঁৱত পকীৰাস্তা, বিদ্যুৎ, পানী যোগান ইত্যাদি মৌলিক বস্তুগত আন্তঃগাঁথনিৰ পৰা বঞ্চিত।

শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য ব্যৱস্থা ঃ শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য ব্যৱস্থা অতি নগণ্য। চৰকাৰী যান-বাহন পৰ্যাপ্ত নহয়। গাঁৱৰ বাসিন্দাসকলে যাতায়াতৰ বাবে চাইকেল ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

চৰকাৰী কাৰ্যালয় ঃ চৰকাৰী কাৰ্যালয় (যেনে থানা, গাঁও পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়, ৰাজহ চক্ৰ কাৰ্যালয়, বন লাট কাৰ্যালয় ইত্যাদি) যথেষ্ট দূৰৈত আৰু নিকটৱৰ্তী এলেকাৰ পৰা নিয়মিত চৰকাৰী যান-বাহন নোপোৱাৰ বাবে গাঁৱৰ লোকসকল ব্যাপক অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগা হয়।

বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান ঃ বেংক আৰু ডাকঘৰ বাসস্থানৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত। ফলত গাঁৱৰ বাসিন্দাসকলৰ বেংক একাউণ্ট বা ডাকঘৰৰ ছেভিংছ একাউণ্ট নাই।

৩.৯ কৃষি/শস্য

গাঁৱত প্ৰধানতঃ নিম্নোক্ত শস্যসমূহৰ খেতি কৰা হয়।

খাৰিফ শস্য ঃ ধান

ৰবিশস্য ঃ শাক-পাচলি

অন্যান্য ঃ কল

গাঁৱৰ সৰ্বাধিকসংখ্যক পৰিয়াল ধান আৰু শাক-পাচলিৰ খেতিৰ লগত যুক্ত

উৎপাদিত শস্যৰ পৰিমাণ আৰু উৎপাদন হাৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক) শালিধান ঃ উৎপাদন হাৰ ৩৫ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰ

খ) আহুধান ঃ উৎপাদন হাৰ ৩৬ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰ

৩.১০ পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

গাঁওবাসী ওচৰৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। গাঁৱৰ পশুখাদ্যৰ প্ৰধান উৎসসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

ক) বনাঞ্চল

খ) ঘৰুৱা এলেকা

গ) স্থানীয় গাঁও এলেকা

৩.১১ বজাৰ

গাঁওবাসীয়ে বেচা-কিনাৰ বাবে নিম্নোক্ত বজাৰসমূহলৈ যাতায়াত কৰে ঃ

ক) গেলামাল ঃ ৩ কিলোমিটাৰ দূৰৈত

খ) সাপ্তাহিক বজাৰ ঃ ৩ কিঃমিঃ দূৰৈত

৩.১২ পানীৰ উৎস

পানীৰ প্ৰধান উৎসসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

ক) হেণ্ড পাম্প ঃ (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা ঃ বছৰজুৰি)

খ) পানী যোগান ঃ (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা ঃ ঋতুগত)

৩.১৩ শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

গাঁৱত শক্তিৰ প্ৰধান উৎসসমূহ হ'ল ঃ

ক) কাঠখৰি ঃ নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল ঃ ৮৫টা, উৎস ঃ বনাঞ্চল

খ) বিদ্যুৎ শক্তি ঃ নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল ঃ ৪২টা পৰিয়াল, উৎস ঃ চৰকাৰী

৩.১৪ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থান

অৰ্থনৈতিক অৱস্থা ঃ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। বেছিভাগ পৰিয়ালেই জীৱিকাৰ বাবে কৃষিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। বেছিভাগ পৰিয়ালৰে বছৰৰ গড় আয় ৩৬,০০০-১,২০,০০০ টকা।

সামাজিক অৱস্থা ঃ গাঁৱৰ বাসিন্দাসকল জনজাতীয় আৰু সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ। তেওঁলোকৰ মাজত সামাজিক বিভাজন আছে। মহিলাসকলৰ প্ৰত্যক্ষ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়।

৪। জীৱিকা সম্পদৰ ৰূপৰেখা আৰু দুৰ্বলতাৰ দিশসমূহ

গাঁৱৰ জীৱিকা সম্পদ আৰু সেইসমূহৰ বৰ্তমান অৱস্থা সম্পৰ্কে এই অধ্যায়ত আলোচনা কৰা হৈছে। তাৰ উপৰি এই অধ্যায়ত দুৰ্বলতাৰ দিশসমূহৰ ওপৰতো আলোচনা কৰা হৈছে।

৪.১ জীৱিকা সম্পদসমূহৰ বিশ্লেষণ

নিৰ্বাহক্ষম জীৱিকা নিৰ্দেশনা (এছ এল এফ) অনুযায়ী যিকোনো গাঁৱতে জীৱিকা ব্যৱস্থা উন্নত কৰাৰ বাবে সকলোতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ পাঁচটা জীৱিকা সম্পদ দৰকাৰ। এইসমূহ হ'ল— মানৱ সম্পদ, বিত্তীয় মূলধন, সামাজিক মূলধন, প্ৰাকৃতিক মূলধন আৰু বস্তুগত মূলধন। এই পাঁচটা মূলধনৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে পৰ্যালোচনা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

মানৱ সম্পদ ঃ

গাঁওখনৰ মানৱ সম্পদ মধ্যমীয়া আকাৰৰ। গাঁওখনৰ শিক্ষিতৰ হাৰ প্ৰায় ৯৭ শতাংশ। ২০১১ চনৰ লোকপিয়ল মতে গাঁওখনৰ জনসংখ্যা ৫১৪গৰাকী। গাঁৱৰ লোকসকলৰ প্ৰধান দক্ষতা হ'ল কাঠমিস্ত্ৰী আৰু চিলাই। বৰ্তমান সময়ত দক্ষতা উন্নয়ন আৰু পি এম কে ভি ৱাইৰ প্ৰশিক্ষণ অতি প্ৰয়োজনীয়। সমাজৰ আটাইতকৈ সংকটাপূৰ্ণ শ্ৰেণীটো হ'ল দিন মজদুৰ। তেওঁলোকৰ উন্নয়নৰ বাবে এক উপযোগী পৰিকল্পনা প্ৰয়োজন।

বস্তুগত মূলধন ঃ

পথ, বেংক, ডাকঘৰ আৰু অন্যান্য বস্তুগত মূলধনৰ উপস্থিতি বা অনুপস্থিতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গাঁৱৰ বস্তুগত মূলধনৰ সমীক্ষা কৰা হয়। গাঁৱৰ পথসমূহৰ অৱস্থা উল্লেখযোগ্য নহয়। নিকটৱৰ্তী বাছ আস্থানটো গাঁৱৰ পৰা ২ কিঃমিঃ দূৰত্বত অৱস্থিত, যিটো গাঁওখনৰ অৰ্থনৈতিক অনগ্ৰসৰতাৰ এক প্ৰাথমিক কাৰণ।

প্ৰাকৃতিক সম্পদ ঃ

গাঁওখন প্ৰাকৃতিক সম্পদত চহকী। আটাইতকৈ সাৰুৱা ২৫০ বিঘা মাটি ধান উৎপাদনৰ বাবে সহায়ক আৰু কৃষিৰ উৎস হিচাপে কাম কৰি আছে। কাটাখাল সংৰক্ষিত বনাঞ্চল গাঁওখনৰ ভিতৰত অৱস্থিত যদিও ইয়াৰ অৱস্থা অতি শোচনীয়। ইয়াৰ সংৰক্ষণ আৰু বনানিকৰণৰ বাবে উপযুক্ত কৌশল গ্ৰহণ কৰাটো সময়ৰ আহ্বান।

সামাজিক মূলধন ঃ

গাঁৱৰ সামাজিক জীৱন বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সামাজিক মূলধনৰ উপলব্ধতাৰ পৰা বুজা যায়। গাঁওখনত থকা দুটা মন্দিৰ আৰু এটা মছজিদে বিভিন্ন ধৰ্মীয় বিশ্বসৰ লোকৰ অনৈক্যৰ মাজত ঐক্যৰ নিদৰ্শনক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে।এটা অংগৰাড়ী কেন্দ্ৰ আৰু এটা গাঁও পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়ে নিজৰ নিজৰ দায়িত্ব পালন কৰি আহিছে গাঁওবাসীৰ উন্নয়নৰ বাবে।

বিত্তীয় মূলধন ঃ

বিত্তীয় মূলধনৰ দিশত গাঁওখনৰ পৰিসীমাৰ ভিতৰত কোনো বেংক আৰু ডাকঘৰ নাই। বেংক একাউণ্ট থকা ৮৫গৰাকী ব্যক্তিয়ে বেংকিং সেৱা লাভৰ বাবে যথেষ্ট দবৰত্ব অতিক্ৰম কৰিবলগা হয়। এইটো হ'ল বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ দিশৰ এটা উদাহৰণ। ইয়াৰ বাবে তৎকালীন কাৰ্যব্যৱস্থা জৰুৰী।

৪.২ জীৱিকা সম্পদৰ পঞ্চভূজ

গাঁওখনৰ পাঁচ প্ৰকাৰ জীৱিকা সম্পদৰ পৰ্যালোচনা আৰু মূল্যায়ন কৰি এটি জীৱিকা পঞ্জভূজ তৈয়াৰ আৰু অধ্যয়ন কৰা হৈছে। এই জীৱিকা পঞ্চভূজ সুষম নহয়। গাঁও উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাত উল্লেখ কৰা যথোপযুক্ত জীৱিকাৰ ৰণকৌশল আৰু কাৰ্যব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰি ব্যৱধানসমূহক দূৰ কৰিব পৰা যায়।

৪.৩ দুৰ্বলতাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতসমূহৰ বিশ্লেষণ

গাঁওখনৰ লোকসকলে দুই প্ৰকাৰৰ বিপদৰ সন্মুখীন হৈ আহিছে— মেলেৰিয়া আৰু বানপানী। মেলেৰিয়াৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ ঘটে সাধাৰণতে জুন-আগষ্টৰ সময়ছোৱাত। আনহাতী বানপানীৰ সংহাৰৰ সন্মুখীন হয় জুন-জুলাইৰ সময়ছোৱাত।

৪.৪ ঋতুভিত্তিক কৃষি পঞ্জিকা

অংশগ্ৰহণমূলক আলোচনাৰ মাধমেৰে এখন ঋতুভিত্তিক কৃষি পঞ্জিকা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই কৃষি পঞ্জিকাত ঋতু অনুযায়ী বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ শস্যৰ খেতি আৰু দুৰ্বলতাসমূহ দেখুওৱা হৈছে। আগষ্ট-ডিচেম্বৰ মাহত শালিধানৰ খেতি আৰু মাৰ্চ-জুলাই মাহত আহুধানৰ খেতি কৰা হয়। কলৰ দৰে ফলৰ খেতি গোটেই বছৰজুৰি কৰা হয়।

ঋতু ভিত্তিক কৃষি পঞ্জিকা

<table>
<tr><td>মাহ</td><td>জানু</td><td>ফেব্ৰু</td><td>মাৰ্চ</td><td>এপ্ৰিল</td><td>মে'</td><td>জুন</td><td>জুলাই</td><td>আগষ্ট</td><td>ছেপ্টে</td><td>অক্টো</td><td>নৱে</td><td>ডিচে</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="5">শালি ধান</td></tr>
<tr><td>শস্য</td><td></td><td></td><td colspan="5">আহু ধান</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>ফল</td><td colspan="12">কল</td></tr>
<tr><td rowspan="2">বিপদ (বানপানী আৰু বন্যপ্ৰাণীৰ উপদ্ৰৱ)</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="3">বানপানী</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="7">হাতীৰ উপদ্ৰৱ</td><td></td></tr>
</table>

৫। সাম্প্ৰতিক পৰিকল্পনা আৰু কাৰ্যসূচী

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ পেলোৱা অন্য কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিকল্পনা আৰু ৰূপায়ণ পদ্ধতি আৰু প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে ইয়াত আলোচনা কৰা হ'ব। তাৰ ভিতৰত প্ৰধান হৈছে ৰাজ্যৰ বনাঞ্চলত বন আৰু বন্যপ্ৰাণীৰ সংৰক্ষণ আৰু বহনক্ষম বিকাশৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা সামগ্ৰিক কাৰ্যকৰী পৰিকল্পনা। বন্যপ্ৰাণী এলেকাত এই পৰিকল্পনাক কোৱা হয় ব্যৱস্থাপনা পৰিকল্পনা আৰু ব্যাঘ্ৰ সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত ইয়াক কোৱা হয় বাঘ সংৰক্ষণ পৰিকল্পনা। তদুপৰি, অন্য কিছু আঁচনি অছে যেনে জনজাতি উপ-পৰিকল্পনা (টি এছ পি) আৰু অনুসূচিত জাতি পৰিকল্পনা (এছ চি পি), যিবোৰ বন বিভাগৰ জৰিয়তে বনগাঁওসমূহত ৰূপায়ণ কৰা হয়। অন্য কিছু বিভাগে স্বাস্থ্য, শিক্ষা, শক্তি, জলসিঞ্চন আৰু জীৱিকাৰ ব্যৱস্থা কৰে। এই বিভাগবোৰে প্ৰায়ে বনগাঁওসমূহত আঁচনি ৰূপায়ণ কৰে।

অসম যৌথ (ৰাইজৰ অংশগ্ৰহণ) বন ব্যৱস্থাপনা বিধি, ১৯৯৮ প্ৰণয়ন কৰাৰ পাছত যৌথ বন ব্যৱস্থাপনা আৰম্ভ কৰা হয় আৰু ২০০২ চনত জে এফ এম চি আৰু ই ডি চিসমূহ স্থাপন কৰা হয়। ইয়াৰ পূৰ্বে কিছু কাৰ্যকৰী পৰিকল্পনাত যৌথ বন ব্যৱস্থাপনা চক্ৰ স্থাপনৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছিল। তদুপৰি, ৰাষ্ট্ৰীয় কাৰ্যকৰী পৰিকল্পনা সংকেত, ২০১৪ত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ ওপৰত জোৰ দিয়া হৈছিল আৰু ইয়াৰ বাবে সবিশেষ নীতি-নিৰ্দেশনাও প্ৰস্তুত কৰিছিল। এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ৰাষ্ট্ৰীয় কাৰ্যকৰী পৰিকল্পনা সংকেত (২০১৪)ৰ আধাৰত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

৫.১ কৰ্ম পৰিকল্পনাৰ সৈতে সম্পৰ্ক

হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল ১৯৯২ চনত গঠন কৰা হয়। ইয়াৰ পূৰ্বে এই সংমণ্ডলৰ বনাঞ্চল এলেকাসমূহ কাছাৰ আৰু কৰিমগঞ্জ বন সংমণ্ডলৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈছিল। জে এফ এম চিটো মূলতঃ কাটাখাল সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত পৰে। এম কে যাদৱৰ দ্বাৰা প্ৰণীত কৰিমগঞ্জ বন বিভাগৰ (১৯৯৮-৯৯-২০১০-১১) কৰ্মপৰিকল্পনা অনুযায়ী কাম আৰম্ভ কৰা হয়। এই সংমণ্ডলৰ এইটোৱে হ'ল শেহতীয়া কৰ্মপৰিকল্পনা। এই কৰ্মপৰিকল্পনাত প্ৰায় বিনষ্ট বনভূমি এলেকা অথবা বেদখল এলেকাসহ সমস্ত বনগাঁওসমূহক 'এনাৰ্জী প্লেণ্টেচন ৱৰ্কিং চাৰ্কোল'ৰ (ই পি ডব্লিউ চি) অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়।

কৰ্মপৰিকল্পনা অনুযায়ী শিমলু, ইৰিথ্ৰিনা, ডিলেনিয়া, ম্যাঙ্গিফেৰা, আজাৰ ইত্যাদিৰ দ্বাৰা এই বনাঞ্চল গঠিত। ইয়াৰ কিছু এলেকা বিচ্ছিন্ন খণ্ড খণ্ড ও টিলাৰে পৰিৱেষ্টিত। ইয়াৰ কিছু এলেকাত বিচ্ছিন্নভাৱে অন্যান্য উদ্ভিদৰ বাঁহৰ জোপোহাও আছে। কৰ্মপৰিকল্পনাত এইবোৰ এলেকাত ম্যালুটাস অ্যাল্বা, আইলানথাস এক্সেল্‌স, আকাসিয়া, অ্যান্থোসেফালাস কদম্ব ইত্যাদি নিৰ্দিষ্ট কিছু প্ৰজাতিৰ গছ ৰোপণৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে যিসমূহ হ'ল কাঠখৰিৰ প্ৰজাতি আৰু কাঠখৰিৰ বাবেই এইসমূহ উৎপাদন কৰা হয়। এই কৰ্মপৰিকল্পনাত খালী স্থানসমূহত এগ্ৰো-ফৰেষ্টি মডেল উন্নয়ন কৰিবৰ বাবে বান্ধ, ফাৰ্ম, ৰাস্তা আৰু বনাঞ্চলৰ বহিঃসীমা ইত্যাদিৰ পৰামৰ্শ প্ৰদান কৰা হৈছে। যিবোৰ উদ্ভিদ দ্ৰুতভাৱে বাঢ়ে সেইধৰণৰ প্ৰজাতিৰ উদ্ভিদ ৰোপণৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে। কৰ্মপৰিকল্পনাত হ্ৰস্বম্যাদী পৰ্যায়ক্ৰমিক নিৰণি ব্যৱস্থাৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে, যিসমূহ গছ ১০ বছৰৰ পৰ্যায়ক্ৰমিক সময়ৰ বাবে ৰোপণ কৰিব পাৰি। এই পৰিকল্পনাত অনুমান কৰামতে প্ৰতি ১০ বছৰত প্ৰতি হেক্টৰ ভূমিত ২৭৫ চি ইউ এমৰো বেছি উৎপাদন হ'ব।

পৰামৰ্শসমূহ ঃ ই পি ডব্লিউ চি এলেকাসমূহৰ বাবে নিম্নোক্ত পৰামৰ্শসমূহ প্ৰদান কৰা হয়।

১) দ্ৰুতভাৱে বৃদ্ধি পোৱা প্ৰজাতিৰ গছ ৰোপণৰ পৰামৰ্শ দিয়া হয়।

২) এগ্ৰো-ফৰেষ্ট্ৰি মডেল উন্নয়নৰ চেষ্টা কৰা হ'ব।

৩) দ্ৰুত বৰ্ধনশীল প্ৰজাতিৰ নাৰ্ছাৰী বিভাগীয়ভাবে অথবা বেচৰকাৰী উৎপাদকৰ দ্বাৰা কৰা হ'ব।

৪) কম উদ্ভিদ থকা পাতল বনাঞ্চলসমূহ স্থানীয়ভাৱে পৰিৱৰ্তন কৰিব পৰা যায়।

৫) চেগুণ গছ ৰোপণ কৰা নহ'ব।

৬) গছকটাৰ বাবে বন সংৰক্ষকে অনুমতি দিব পাৰিব।

৭) কোনো ব্যক্তিয়ে ৰোপণ কৰা গছৰ ওপৰত মালিকানা দাবী কৰিব নোৱাৰিব। উৎপাদিত বনজ সামগ্ৰী অসম যৌথ (ৰাইজৰ অংশগ্ৰহণ) বন ব্যৱস্থাপনা বিধি, ১৯৯৮ অনুযায়ী স্থানান্তৰ কৰা হ'ব।

৮) ৰোপণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্য ৩৯০ হেক্টৰ।

অন্যান্য কৰ্মচক্ৰ

কৰ্মপৰিকল্পনাৰ ভিতৰত আছে আৰু কিছু প্ৰাসঙ্গিক কৰ্মচক্ৰ। যেনে কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন অ'ভাৰলেপিং কৰ্মচক্ৰ (এন ডব্লিউ এফ পি অ' ডব্লিউ চি), বাঁহ অ'ভাৰলেপিং কৰ্মচক্ৰ (বি অ' ডব্লিউ সি) আৰু বনগাঁও বিধি আৰু বেদখল অ'ভাৰলেপিং কৰ্মচক্ৰ। এইসমূহৰ উপৰি আছে বিবিধ বিধান, যাৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য হল, 'বন সংৰক্ষণ আৰু পুনৰ্নিৰ্মাণ সমিতি গঠন' আৰু 'বনগাঁও ব্যৱস্থাপনা'। এই বিধানসমূহৰ পৰা পোৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহ হ'ল ঃ

১) সমিতিসমূহৰ মাধ্যমেৰে সমস্ত ক্ষেত্ৰীয় কামসমূহ ৰূপায়ণ।

২) জলবিভাজিকা ব্যৱস্থাপনাৰ বাবে সুসংহত জলবিভাজিকা ব্যৱস্থাপনা (আই ডব্লিউ এম) গ্ৰুপ গঠন কৰিব লাগিব।

৩) বাঁহ যোগানৰ বাবে শ্ৰমিক সমবায় গঠন কৰিব লাগিব।

৪) বনগাঁও পঞ্জীয়ন, জমাবন্দী পঞ্জীয়ন নৱীকৰণ কৰিব লাগিব।

৫) প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ অন্তৰে অন্তৰে বনগাঁও লোকপিয়ল কৰিব লাগিব।

৬) লোকপিয়লৰ লগে লগে পশুধনৰ সংখ্যাও গণনা কৰিব লাগিব আৰু গাঁৰৰ লোকসকলৰ আৰ্থসামাজিক অৱস্থা তথ্যভুক্ত কৰিব লাগিব।

অতিৰিক্ত প্ৰস্তাৱ

কৰ্মপৰিকল্পনাত জলবিভাজিকা ভিত্তিক ব্যৱস্থাৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে। জলাশয়সমূহৰ বেছিভাগেই আছে গেণ্ডাইচেড়া, লালাচেড়া, কুকিচেড়া এলেকাত। অধিকাংশ জলবিভাজিকা ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈ পৰিছে। প্ৰশাসনিক পৰামৰ্শ অনুযায়ী জলবিভাজিকা ক্ষেত্ৰসমূহ দায়িত্বশীল গোট হ'ব পাৰে।

৫.২ বন বিভাগৰ অতীত পদক্ষেপসমূহ ঃ

ৰাষ্ট্ৰীয় বাঁহ অভিযানৰ অধীনত বন বিভাগে ২০০৬-০৭ৰ পৰা ২০১৩-২০১৪ চনলৈ ৰোপণৰ কাম সম্পন্ন কৰিছে। একে বছৰতেই ৰাষ্ট্ৰীয় বাঁহ অভিযানে ক্ষতিগ্ৰস্ত বাঁহৰ উন্নয়নৰ কাৰণে কাম হাতত লয়। এ পি এফ বি চিৰ অধীনত ২০১৫-১৬ চনত হাইলাকান্দিৰ ১০টা জে এফ এম চিত কাঠখৰিৰ গাছ ৰোপণৰ পদক্ষেপ লোৱা হয়। এই সংক্ৰান্তীয় তথ্য তলত দিয়া হ'ল।

NBM Plantation									NBM Imp. of degreded bamboo						Total	APFBC(FW)	SMPB	G.Total	Name of JFMC
06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	12-13	12-13	13-14	Total	06-07	07-08	08-09	09-10	13-14	Total	NBM	15-16	15-16	Phy.(Ha)	
10	15	10		11			10	56	10	10		20		40	96	20		261	N. Bagbahar
10	15	10	20	12			10	77	20	10		20		50	127	20		302	O. Bagbahar
5	5			12		20	10	52			40	20	20	80	132	20	15	309	Protappur
10	10	10	20	12		50	10	122			36	20	20	76	198	30		328	Dhalchera
5							10	15					20	20	35	20		180	Bothal
5	5			12		10	10	42	20	10		20	20	70	112	20		247	Bilaipur
5								5							5	20		250	Kachaithal
5	10							15	10	10				20	35	30		250	Nunai
10	15					30		55							55	43		169	Kukichera
10						30	10	50	20	15			20	55	105	50		307	Baruncherra

বন বিভাগে এ পি এফ বি চি প্ৰকল্পৰ অধীনত ২০১৫-১৬ বৰ্ষত সক্ষমতা গঢ়ি তোলা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচীও হাতত লয়।

আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'-ডাইভাৰ্ছিটী কনজাৰভেচন ছ'ছাইটীৰ প্ৰকল্প ব্যৱস্থাপনা গোটে হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডলৰ অধীনস্থ জে এফ এম চি পৰ্যায়ত নাৰ্ছাৰী আৰু উদ্যানশস্য ৰোপণ ব্যৱস্থাপনা সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰে আৰু ইয়াৰ বাবে ব্যয় কৰা হয় ২,০৬,৮০০/- টকা (দুই লাখ ছয় হাজাৰ আঠশ)। ২০১৬ চনৰ জানুৱাৰী আৰু ফেব্ৰুৱাৰী মাহত হাইলাকান্দিৰ কৃষি বিভাগে মুঠ ১৬৪জন ব্যক্তিৰ চাৰিটা দলক প্ৰশিক্ষণ দিয়ে।

৫.৩ অন্যান্য বিভাগৰ কাৰ্যসূচী ঃ

জনজাতি উপ-পৰিকল্পনা ঃ অতীতত এই বিভাগৰ অধীনত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ জনজাতি উপ-পৰিকল্পনাৰ কাৰ্যসূচীসমূহ ৰূপায়ণ কৰা হৈছে। ১৯৯৫-৯৬ বৰ্ষত টি এছ পি আঁচনিৰ অধীনত কুঁৱা খনন, পথ উন্নয়ন, নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় নিৰ্মাণ ইত্যাদি কামসমূহ সম্পন্ন কৰা হৈছে। এই কামসমূহৰ বাবদ বাজেট ধাৰ্য কৰা হৈছিল ৩,৬৮,০০০.০০ টকা।

২০০৯-১০ বৰ্ষৰ জনজাতি উপ-পৰিকল্পনাৰ আঁচনিসমূহ

বনগাঁও উন্নয়ন আঁচনি								
ক্ৰমিক নং	বনগাঁৱৰ নাম	কামৰ বিৱৰণ						
		পথ		কালভাৰ্ট		মাৰ্কেট শ্বেড		মুঠ
		পৰিমাণ	কিঃমিঃ	পৰিমাণ	গোট	পৰিমাণ	গোট	
১	বৰথল	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
২	বেলাই পুৰ	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
৩	প্ৰতাপপুৰ	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
৪	ধলছেড়া টিপ্ৰাপুঞ্জি	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
৫	লালপানি	৬.৩৬				৩.২৬	১ (পি)	৯.৬২
৬	ধলছেড়া	৬.৩৬				৩.২৬	১ (পি)	৯.৬২
৭	নক্সাটিলা	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
৮	পুৰণি বাগবাহাৰ	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
৯	নতুন বাগবাহাৰ	৬.৩৬		১.২৫	১			৭.৬১
১০	নওগাঁও	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১১	লালছেড়া	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১২	কছাৰীথল	৬.০৯	১.৭০			৩.২৩	১ (পি)	৯.৩২
১৩	নুনাই	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১৪	বৰুণছেড়া	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১৫	ঝালনাছেড়া	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১৬	কুকিছেড়া	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১৭	ঘাৰমুৰা	৬.৩৬	১.৭০			৩.২৬	১ (পি)	৯.৬২
১৮	দত্তপুৰ	৬.৩৬	১.৭০	১.২৫	১			৭.৬১
১৯	জেকবপুৰ	৬.৩৬	১.৭০	১.৩৮	১			৭.৭৪
২০	ৰামনাথপুৰ	৬.৩৬	১.৭০	২.৫০	১			৮.৮৬
	মুঠ	১২৬.৯৩	৪.০০	২১.৩৮	১৬	১৩.০১	৪ (পি)	১৬১.৩২

উৎস ঃ ডি এফ অ’ কাৰ্যালয়, হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল

নুনাই যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
হাইলাকান্দি বন সংমণ্ডল, দক্ষিণ অসম চক্ৰ

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা
(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭লৈ)

অধ্যায় - ২

৬। ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ, সবলতা, দুৰ্বলতা, সুযোগ আৰু বিপদ (SWOT) আৰু ব্যৱধান বিশ্লেষণ

৬.১ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ

এখন গাঁও পৰ্যায়ৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা হ'ল গ্ৰামোনয়ন আৰু বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা, যিখন হ'ল প্ৰয়োজন ভিত্তিক, স্থান ভিত্তিক আৰু উপলব্ধ সম্পদেৰ সৈতে সামঞ্জস্যপূৰ্ণ। যিহেতু পৰিকল্পনাৰ গোটটো ক্ষুদ্ৰ, সেয়েহে ইয়াক ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা বোলা হয়। ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাই দুটা উদ্দেশ্য পূৰণ কৰাৰ চেষ্টা কৰে ঃ

১) জীৱিকা উন্নত কৰা

২) জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰা

ভাৰতত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ভাৰত চৰকাৰৰ দ্বাৰা গৃহীত যুটীয়া বন পৰিচালনা ব্যৱস্থাৰ অবিচ্ছেদ্য অংশ হৈ পৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা হ'ল ৰাইজৰ সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণৰ মাধ্যমত প্ৰস্তুত কৰা এক সাধাৰণ দলিল। সম্প্ৰদায় (গাঁও) হ'ল এই ধৰণৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ গোট। স্থানীয় বনজ সম্পদৰ সৈতে স্থানীয় চাহিদাসমূহ আৰু বন বিভাগৰ কাৰ্যসূচীৰ উদ্দেশ্যসমূহৰ সংযোগ সাধনে হ'ল এই দলিলৰ উদ্দেশ্য। জে এফ এম চি নীতি-নিৰ্দেশনা, ২০০০ অনুযায়ী গাঁৱত বিশদ পি আৰ এ অনুশীলনৰ ওপৰত বন বিষয়া আৰু জে এফ এম চিয়ে এটি ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা তৈয়াৰ কৰিব লাগিব। জে এফ এম চিৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাসমূহক বন বিভাগৰ কৰ্মপৰিকল্পনাৰ সৈতে চামিল কৰিব লাগিব।

বৰ্তমানৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সম্প্ৰদায়ৰ পুৰুষ আৰু মহিলা উভয়ৰে অংশগ্ৰহণত তৈয়াৰ কৰা হৈছে। এই তথ্য ২০১৬ চনৰ মে' মাহত সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধিৰ (আৰ জি ভি এন) কৰ্মচাৰীসকলৰ দ্বাৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ন (পি আৰ এ) প্ৰক্ৰিয়াৰ মাধ্যমেৰে তৈয়াৰ কৰা হৈছে। ইয়াৰ ওপৰত গৃহীত বিভিন্ন পদক্ষেপ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক) প্ৰকল্পৰ উদ্দেশ্য সম্পৰ্কে আলোচনা আৰু জনসম্প্ৰদায় আৰু তেওঁলোকৰ পৰিপ্ৰেক্ষিত সংক্ৰান্তীয় প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহত তেওঁলোকৰ সহযোগিতা লাভৰ উদ্দেশ্যে ২০১৬ চনৰ মে' মাহত সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

খ) সম্প্ৰদায় আৰু তেওঁলোকৰ পৰিপ্ৰেক্ষিত সম্পৰ্কে প্ৰাৰম্ভিক তথ্য সংগ্ৰহ।

গ) ইয়াৰ পিছত সংগৃহীত তথ্যসমূহৰ বৈধতা সম্প্ৰদায়ৰ সৈতে আলোচনা কৰি পৰীক্ষা কৰা হয়।

ঘ) ৰাইজৰ অংশগ্ৰহণ আৰু তেওঁলোকৰ মতামতৰ ভিত্তিত কাৰ্যপৰিকল্পনাৰ ৰূপৰেখা তৈয়াৰ কৰা।

ঙ) প্ৰকল্পৰ নীতি-নিৰ্দেশনাৰ ভিত্তিত আৰ জি ভি এনে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সংকলন কৰিছে। ২০১৬ চনৰ জুলাই মাহত গৃহীত কৰাৰ উদ্দেশ্যে এই তথ্য সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকল আৰু বন বিভাগৰ বিষয়াসকলৰ উপস্থিতিত আলোচনাৰ মাধ্যমত চূড়ান্ত কৰা হয়।

৬.২ চাহিদা মূল্যায়ন আৰু ব্যৱধান বিশ্লেষণ

সম্পদ মূল্যায়ন, সক্ষমতা মূল্যায়ন, জীৱিকা সম্পদৰ মানচিত্ৰায়ন আৰু দলীয়া আলোচনাত গুৰুত্ব প্ৰদানৰ মাধ্যমেৰে দুৰ্বলতাৰ দিশসমূহ পৰ্যালোচনা, পি আৰ এ অনুশীলনৰ ভিত্তিত গাঁও পৰ্যায় আৰু পৰিয়াল পৰ্যায়ৰ সমীক্ষা, চাহিদা মূল্যায়ন, ব্যৱধানসমূহৰ বিশ্লেষণ আৰু এছ ডব্লিউ অ' টি বিশ্লেষণ সম্পন্ন কৰা হৈছে। এই বিশ্লেষণৰ ভিত্তিতেই কাৰ্যপৰিকল্পনা, জীৱিকা, গ্ৰামোন্নয়ন কৌশল আৰু বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

প্ৰশিক্ষণ প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰ্যালোচনা ঃ

ক) সামৰ্থ্য গঢ়ি তোলা ঃ বনাঞ্চল আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য, স্থিতিশীল উন্নয়ন, জলবায়ু পৰিৱৰ্তন, লিঙ্গ প্ৰসংগ, বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তি, ডব্লিউ এ টি এছ এ এনৰ গুৰুত্ব, মাটি আৰু পানী সংৰক্ষণ, বান ব্যৱস্থাপনা ইত্যাদি গুৰুত্বপূৰ্ণ উন্নয়নমূলক বিষয় সম্পৰ্কে নিয়মিত সজাগতা কাৰ্যসূচীৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়সমূহৰ সক্ষমতা গঢ়ি তোলা হয়। গ্ৰামোন্নয়নৰ বাবে এই বিষয় সম্পৰ্কে কৰ্মপৰিকল্পনাত প্ৰস্তাৱ কৰা হৈছে।

খ) দক্ষতা উন্নয়ন ঃ জীৱিকাৰ উন্নতিৰ বাবে কৰ্মপৰিকল্পনাত উল্লেখ কৰা প্ৰস্তাৱে জীৱিকাৰ দক্ষতাৰ নিয়মিত পৰ্যালোচনা কৰা, সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি ব্যৱহাৰ আৰু প্ৰক্ৰিয়া আৰু পদ্ধতিসমূহ সম্পৰ্কে বিশেষ প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ কথা কোৱা হৈছে।

ব্যৱধান বিশ্লেষণ ঃ

ক) শোচনীয় যোগাযোগ নেটৱৰ্ক

খ) প্ৰকৃত আন্তঃগাঁথনিৰ অভাৱ

গ) শোচনীয় বিত্তীয় সাক্ষৰতা

ঘ) জল অনাময় প্ৰসংগ

ঙ) খোৱাপানীৰ প্ৰসংগ

চ) বানপানী প্ৰতিৰোধৰ ব্যৱস্থা নাই

ছ) জন্তুৰ উপদ্ৰৱ ৰোধৰ বাবে কোনো বৈজ্ঞানিক ব্যৱস্থা নাই

৬.৩ সবলতা, দুৰ্বলতা, সুযোগ আৰু বিপদ (SWOT) পৰ্যালোচনা

সম্প্ৰদায়ৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসহ সকলো সদস্যৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে এছ ডব্লিউ অ' টি বিশ্লেষণ কৰা হৈছে।

সবলতা

১) পৰম্পৰাগত দক্ষতা

২) জনসংখ্যাৰ তুলনাত অধিক কৃষিভূমি

দুৰ্বলতা

১) শোচনীয় পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা

২) শোচনীয় অনাময় সুবিধা

৩) শিক্ষানুষ্ঠানৰ অভাৱ

৪) কৃষিভূমিৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ

১) যুৱ উদ্যমী

২) ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ

বিপদসমূহ

১) বানপানী

২) জন্তুৰ উপদ্ৰৱ (হাতী)

৩) বন জুই

৬.৪ অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ন (PRA) কাৰ্যসূচী

পৰিশিষ্ট VI(ক)ৰ পৰা VI(ঘ)লৈ পি আৰ এ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।

গুৱাহাটীৰ আৰ জি ভি এনৰ এটা দলে নুনাইৰ পি আৰ এ অনুশীলন সম্পন্ন কৰে। তলত তাৰ বিৱৰণ দিয়া হ'ল ঃ

তাৰিখ ঃ ৩০-০৬-২০১৬

স্থান ঃ নুনাই

উপস্থিত সদস্য ঃ ৩৪

উপস্থিত আছিল ঃ জে এফ এম চিৰ বিষয়ববীয়াসকল, গাঁওবুঢ়া, সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ ইত্যাদি।

অংশগ্ৰহণমূলক মানচিত্ৰায়ন আৰু আদান-প্ৰদান কাম আৰম্ভ কৰাৰ পূৰ্বে গাঁও পৰ্যায়ত সজাগতা আৰু দিক্‌দৰ্শন কাৰ্যসূচী অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

সজাগতা আৰু দিক্‌দৰ্শন কাৰ্যসূচীত তলৰ প্ৰধান বিষয়সমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে ঃ

ক) অংশগ্ৰহণমূলক পৰিকল্পনা

খ) অংশগ্ৰহণমূলক সা-সঁজুলি আৰু পদ্ধতি

গ) ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ গুৰুত্ব আৰু জে এফ এম চিৰ ভূমিকা

ঘ) পৰিৱেশ সংক্ৰান্তীয় বিষয়সমূহ

ঙ) জলবায়ুৰ পৰিৱৰ্তন আৰু জলবায়ুৰ প্ৰকাৰভেদ

চ) পৰিৱেশতন্ত্ৰৰ ভাৰসাম্য আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰৰ ব্যৱস্থাপনা (পৰম্পৰাগত আৰু বৈজ্ঞানিক)

ছ) নিৰ্বাহক্ষম জীৱিকা ফ্ৰেমৱৰ্ক

জ) জীৱিকা সম্পদৰ পঞ্জভূজ আৰু সামাজিক মূলধনৰ গুৰুত্ব

ঝ) ক্লাষ্টাৰ গঠন আৰু আত্মসহায়ক গোট গঠন, বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তি

ঞ) বিপণন আৰু মূল্য সংযোজন

ট) উন্নয়ন কাৰ্যসূচী আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতা আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰৰ ভাৰসাম্যৰ সৈতে ইয়াৰ সম্পৰ্ক

ঠ) লিঙ্গ সংক্ৰান্তীয় বিষয় আৰু লিঙ্গ সমতা

পৰ্যবেক্ষণ ঃ আলোচনা আৰু পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলে সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰিছে। এই আলোচনাত তলৰ বিষয়সমূহ প্ৰতিফলিত হৈছে ঃ

* অংশগ্ৰহণকাৰী ৰাইজে কয় যে অতীতত ধন আৰু প্ৰকল্পৰ অভাৱৰ কাৰণে জে এফ এম চি বেছি সক্ৰিয় নাছিল।
* অতীতত ই ডি চি/জে এফ এম চিত সজাগতা আৰু দিক্‌দৰ্শন কাৰ্যসূচী খুব কম আছিল।
* ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ গুৰুত্ব তেওঁলোকে উপলব্ধি কৰিছে আৰু ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা প্ৰস্তুতৰ সময়ত তেওঁলোকে যথেষ্ট সমৰ্থন আৰু সহযোগ কৰিছে।

*	আনহাতে, কিছুমান এন জি অ'ই জে এফ এম চি পৰিদৰ্শন কৰি কেৱল তথ্য আৰু খবৰ সংগ্ৰহ কৰে, কিন্তু কোনো ধৰণৰ উন্নয়নমূলক কামৰ দায়িত্ব নলয়।

*	প্ৰথমবাৰৰ বাবে এ পি বি এফ চিৰ অধীনত এন জি অ'বোৰে ৰাইজৰ সৈতে মত বিনিময় কৰে আৰু সজাগতা সৃষ্টিত দিক্‌দৰ্শন কৰে। এই সজাগতা আৰু দিক্‌দৰ্শন কেৱল প্ৰকল্পটো সন্দৰ্ভতে নহয়, বিকাশ আৰু উন্নয়নত পাৰিৱেশিক আৰু পৰিৱেশতান্ত্ৰিক বিষয় সামৰি উন্নয়নমূলক ইচ্ছ্যু সন্দৰ্ভতো কৰা হয়।

*	পৰিৱেশ, বন আৰু কীটনাশক, পশুধন ব্যৱস্থাপনা আদি জীৱিকা সম্পৰ্কীয় বিষয়ত ৰাইজৰ ভাল প্ৰজ্ঞা আৰু পৰম্পৰাগত জ্ঞান আছে।

*	তেওঁলোকে জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ ওপৰত আৰু কৃষি আৰু স্বাস্থ্যৰ ওপৰত পৰা ইয়াৰ বিৰূপ প্ৰভাৱৰ ওপৰত শংকা প্ৰকাশ কৰে।

*	জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ কাৰণ হ্ৰাসত নিজৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকাৰ কথা ৰাইজে বুজিব পাৰিছে আৰু তেওঁলোকে আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছে। নিকটৱৰ্তী বনাঞ্চল সুৰক্ষাত নিজৰ ভূমিকা আৰু স্বতঃপ্ৰণোদিতভাৱে কামত নামি পৰাৰ দৰে কামসমূহ যে নিজৰে এই কথা ৰাইজে উপলব্ধি কৰা যেন মনে ধৰিছে।

ৰাইজৰ প্ৰয়োজন পুনৰীক্ষণ ঃ পি আৰ এ অনুশীলন, গাঁৱৰ ৰাইজ, জে এফ এম চিৰ সদস্য, বনকৰ্মী আৰু সংশ্লিষ্টসকলৰ সৈতে আলোচনাৰ ভিত্তিত জে এফ এম চিৰ বাবে গাঁও উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। অংশগ্ৰহণমূলক কাৰ্যসূচীৰ জৰিয়তে জনসাধাৰণৰ চাহিদা মূল্যায়ন কৰা হয়। মানুহৰ প্ৰয়োজন দুভাগত ভগাব পাৰি—

১)	গঠনাত্মক প্ৰয়োজন

২)	অগঠনাত্মক প্ৰয়োজন

এই পৰিৱৰ্তনবোৰ হ্ৰস্বকালীন আৰু দীৰ্ঘকালীন প্ৰয়োজন হিচাপে ভাগ কৰিব পাৰি। ইয়াৰ প্ৰয়োজনৰ সবিশেষ গাঁও উন্নয়ন পৰিকল্পনাত দিয়া হৈছে।

মানুহৰ গঠনাত্মক প্ৰয়োজনৰ জীৱিকা উৎকৰ্ষসাধনৰ লগত প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষ সম্পৰ্ক আছে। তাৰ ভিতৰত বাট-পথ, বিদ্যালয়, স্বাস্থ্যসেৱা, খোৱাপানী যোগান, পানী টেংক, কুঁৱা আদি আন্তঃগাঁথনি, শৌচাগাৰ নিৰ্মাণ, ৰাজহুৱা সভাগৃহ নিৰ্মাণ, প্ৰশিক্ষণ গৃহ নিৰ্মাণ, বজাৰ গৃহ নিৰ্মাণ আদি বিষয় জড়িত আছে।

অগঠনাত্মক প্ৰয়োজনৰ ভিতৰত দক্ষতা প্ৰশিক্ষণ, পশু চিকিৎসা সেৱা, স্বাস্থ্য সেৱা, ভ্ৰাম্যমাণ চিকিৎসকৰ দল, গাঁৱৰ বিদ্যালয়ত প্ৰয়োজনীয় শিক্ষক, বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিকৰণৰ প্ৰশিক্ষণ আৰু সজাগতাৰ জৰিয়তে দক্ষতা গঢ়া, আত্মসহায়ক গোট আৰু ক্লাষ্টাৰ গঠন, কেঁচা সামগ্ৰীৰ ব্যৱস্থা, জে এফ এম চিৰ কাৰণে অহা উন্নয়নৰ ধন/ৰাজহুৱা ধন পৰিচালনা, পৰম্পৰাগত সামগ্ৰীত মূল্য সংযোজন আৰু বজাৰৰ সৈতে সংযোগকৰণ আদি অন্তৰ্ভুক্ত। যুটীয়া বন পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ খুবেই ফলপ্ৰসূ। ৰাইজৰ অংশগ্ৰহণমূলক প্ৰকল্প, হস্তশিল্পী গাঁও, মেলা, বাণিজ্য মেলা ইত্যাদিত অংশগ্ৰহণ আৰু ভ্ৰমণৰ প্ৰয়োজন।

৭। গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা

গ্ৰামোন্নয়নৰ দীৰ্ঘম্যাদী আৰু হ্ৰস্বম্যাদী চাহিদাসমূহ বিবেচনা কৰি ৰাইজ আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনাৰ মাধ্যমেৰে এটি গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা তৈয়াৰ কৰা হৈছে। গ্ৰামোন্নয়নৰ বাবে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা পৰিকল্পিত ব্যৱস্থাসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

১) গাঁৱত যোগাযোগৰ বাবে আছে কেঁচা ৰাস্তা। সেইবোৰ ভাল অৱস্থাত নাই। উন্নত যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ বাবে পকীপথ নিৰ্মাণ।

২) গাঁৱত উন্নত মানৰ খোৱাপানীৰ উৎস আছে যদিও দীৰ্ঘ সময় ধৰি পানীৰ উৎসসমূহ পৰীক্ষা কৰা হোৱা নাই। উন্নত মানৰ খোৱাপানীৰ বাবে পানীৰ উৎসসমূহৰ উপযুক্ত পৰীক্ষণ।

৩) অঞ্চলটোত কোনো উপযুক্ত চিকিৎসা সুবিধা নাই। গাঁওবাসীয়ে স্বাস্থ্য সুবিধা আনকি জৰুৰী অৱস্থাতো বহু দূৰ ভ্ৰমণ কৰিবলগা হয়। অঞ্চলটোত উন্নত স্বাস্থ্য সুবিধা উপলব্ধ কৰাব লাগে।

৪) বেছিভাগ পৰিয়ালেই বিদ্যুৎ সংযোগৰ পৰা বঞ্চিত। পৰিয়ালসমূহত বৈদ্যুতিকীকৰণ অতি প্ৰয়োজনীয়।

৫) গাঁওখনৰ বানপানীৰ ভাবুকিৰ সন্মুখীন হৈ আহিছে। বানপানীৰ ফলত গাঁওখনে সন্মুখীন হৈ অহা গুৰুতৰ ক্ষতি প্ৰতিৰোধৰ বাবে উপযুক্ত বৈজ্ঞানিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাটো প্ৰয়োজন।

৭.১ প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচীৰ স্থানাংক (Entry Point Activity Rank)

গ্ৰামোন্নয়নৰ বাবে, গাঁওবাসীয়ে কেইবাটাও প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী প্ৰস্তাৱ কৰিছে। আন্তঃগাঁথনি আৰু দক্ষতা উন্নয়ন এই ই পি এৰ অন্তৰ্ভুক্ত আৰু দুয়োটায়ে ইটোৰ লগত সিটো সংযোজিত।

প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচীৰ স্থানাংক

স্থানাংক	স্থানাংক অনুযায়ী গাঁৱৰ প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী	বিশদ বিৱৰণ	বাজেট
১	চকী, জেনেৰেটৰসহ টেন্ট হাউছৰ সৈতে সামূহিক ভৱন নিৰ্মাণ	▪ গাঁওবুঢ়াৰ ঘৰৰ ওচৰত জি পি এছ উত্তৰ২৪° ২৯’৫২” পূব৯২° ৩৯’ ২০”	১,০০,০০০.০০ টকা ৫০,০০০.০০ টকা (চকী আৰু জেনেৰটৰ)
২	মূলপথৰ পৰা মুছলিম বস্তি হৈ বৰনুনাইলৈ পথ নিৰ্মাণ; দৈৰ্ঘ্য ২ কিঃমিঃ, ৪টা কালভাৰ্ট	▪ জি পি এছ স্থানাংক উত্তৰ২৪° ২৯’ ৪৯” পূব৯২° ৩৯’ ১৬”	৭,৫০,০০০.০০ টকা
৩	কুঁৱা	১০টা	৭,০০,০০০.০০ টকা

৮। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

গাঁৱৰ বাবে উপযুক্ত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা তৈয়াৰ কৰাৰ লক্ষ্যৰে জে এফ এম চিৰ সদস্য আৰু আৰ জি ভি এনৰ সাহায্য তথা সমৰ্থনৰ ভিত্তিত বনগাঁও আৰু সীমান্ত গাঁওসমূহত কাৰ্যকৰীভাৱে পি আৰ এ অনুশীলন আৰু আৰ্থসামাজিক সমীক্ষা চলোৱা হয়। পি আৰ এ অনুশীলন আৰু দলীয় আলোচনাৰ মাধ্যমেৰে বিভিন্ন উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম (আই জি এ) চিহ্নিত কৰা হয়। চিহ্নিত কৰা উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কাম-কাজসমূহ হ'ল ঃ মৎস্য উৎপাদন, শাক-পাচলিৰ খেতি, হাঁহ-মুৰ্গী পালন, দুগ্ধ উৎপাদন, মৌমাখি পালন, কাঠফুলাৰ খেতি, বিকেন্দ্ৰীভূত নাৰ্চাৰী, চিলাই কাম, ক্ষুদ্ৰ হস্তশিল্প, মৰাপাটৰ হস্তশিল্প, বাঁহৰ হস্তশিল্প, মমবাতি উৎপাদন, ধূপকাঠি উৎপাদন, আচাৰ প্ৰস্তুত ইত্যাদি। এইসমূহ উৎপাদিত সামগ্ৰীক প্ৰক্ৰিয়াকৰণ, গ্ৰেডিং-পেকিং/বটলিং আৰু লেবেলিঙৰ জৰিয়তে পেছাদাৰী উপায়ে মূল্য সংযোজন কৰিব পাৰি। উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় (উৎপাদনৰ উপাদান), সা-সঁজুলি, কেঁচামালো নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। জে এফ এম চিৰ পৰা উৎপাদন কৰা সামগ্ৰী প্ৰদৰ্শন আৰু বিক্ৰী ব্যৱস্থাৰ বাবে এটি বিপণন কেন্দ্ৰ হিচাপে 'বন বজাৰ' স্থাপনৰ প্ৰস্তাৱো দিয়া হৈছে।

৮.১ স্থানাংক

জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংক

* কৃষি আৰু উদ্যানশস্য
* ক্ষুদ্ৰ চাহখেতি
* পশু পালন
* দক্ষতা উন্নয়ন
* এন টি এফ পি
* চিলাই আৰু এম্ব্ৰইডাৰী
* হস্তশিল্প
* বয়ন

৮.২ জীৱিকাৰ সুবিধা

জীৱিকাৰ চিহ্নিত উপায়সমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

* কৃষি আৰু উদ্যানশস্য
* পশুধন
* দক্ষতা উন্নয়ন
* এন টি এফ পি
* চিলাই আৰু এম্ব্ৰইডাৰী
* হস্ততাঁত
* বয়ন

উপৰোক্ত বিষয় সম্পৰ্কে বিশদ আলোচনা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

৮.৩ কৃষি আৰু উদ্যানশস্য

প্ৰধান বাধাসমূহ ঃ

ক) পোক আৰু ৰোগৰ আক্ৰমণৰ বাবে কম উৎপাদন

খ) পানী জমা হৈ থকাৰ বাবে কম উৎপাদন

গ) শস্য উৎপাদনৰ বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ ঃ

ক) কৃষিৰ বাণিজ্যিকীকৰণ

খ) জৈৱিক কৃষিৰ ব্যৱস্থা

খ) বিবিধ শস্যৰ কৃষি

৮.৪ **পশুধন**

প্ৰধান বাধাসমূহ ঃ

ক) পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থাৰ অভাৱ

খ) পশুধন প্ৰজননৰ বৈজ্ঞানিক জ্ঞানৰ অভাৱ

গ) চৰণীয়া ভূমিৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ ঃ

ক) ছাগলী পাম

খ) গাহৰি পাম

গ) হাঁহ-কুকুৰা পালন

পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচী ঃ উপৰোক্ত বিষয়সমূহত দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ

৮.৫ **কাঠ ভিন্ন বনজ উৎপাদন (এন টি এফ পি)**

প্ৰধান বাধাসমূহ ঃ

ক) মূল্য সংযোজন/সংসাধন/পেকেজিং গোটৰ অভাৱ

খ) বজাৰ সংযোগৰ অভাৱ

গ) মূল্য সংযোজনৰ ওপৰত উপযুক্ত জ্ঞানৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ ঃ

ক) মূল্য সংযোজিত উৎপাদন

খ) উপাৰ্জন সৃষ্টিক গতিশীল কৰা

গ) বিভিন্ন ঔষধ প্ৰস্তুতত ঔষধি উদ্ভিদ ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়

৮.৬ **বিশেষ দক্ষতা**

দক্ষতা উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰধান বাধাসমূহ হ’ল ঃ

ক) বিত্তীয় সমস্যা

খ) আধুনিক সৰঞ্জাম আৰু ইয়াৰ ব্যৱহাৰৰ অভাৱ

গ) উৎপাদন বহুমুখীকৰণৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ

ক) বয়ন

খ) বাঁহ-বেতৰ শিল্প

গ) কৃষি ভিত্তিক বিভিন্ন এণ্টাৰপ্ৰাইজ যেনে মৌপালন নাৰ্ছাৰী আদিৰ ব্যৱস্থা

৮.৭ ঋণৰ সুবিধা

প্ৰধান বাধাসমূহ ঃ

ক) ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান সম্পৰ্কে দুৰ্বল জ্ঞান

খ) ব্যক্তিগত ঋণদাতাসকলৰ উচ্চ হাৰৰ সুত

গ) ঋণ প্ৰদান কৰা চৰকাৰী বিভিন্ন আঁচনি সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ

সুবিধাসমূহ ঃ

ক) ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান

খ) আত্মসহায়ক গোট গঠনৰ প্ৰতি আগ্ৰহ সৃষ্টি

গ) বিভিন্ন চৰকাৰী আঁচনিৰ অধীনত সামৰি লোৱাৰ ব্যৱস্থা

৮.৮ কৌশলগত হস্তক্ষেপ

ওপৰত উল্লিখিত বিষয়সমূহৰ সাৰাংশ হিচাপে নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি ঃ

১) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য

২) পশুধন

৩) দক্ষতা উন্নয়ন

৪) এন টি এফ পি

৮.৯ উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজ

গাঁৱত পৰিকল্পনা কৰা উপাৰ্জনৰ প্ৰধান উপায়সমূহ হ'ল ঃ

১) বয়ন

২) চিলাই আৰু এম্ব্ৰইডাৰী

৩) পশুধন পালন

৪) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য

৫) কৃষিভিত্তিক কাম-কাজ

৮.১০ আত্মসহায়ক গোটৰ কাম-কাজ

গাঁৱৰ আত্মসহায়ক গোটসমূহে নিম্নোক্ত কামসমূহ সম্পৰ্কে পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে ঃ

১) নাৰ্চাৰী উন্নয়ন

২) ছাগলী পালন

৩) চিলাই

৮.১১ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ (Exposure Trips)

শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ বাবে তলত দিয়াৰ দৰে পৰিকল্পনা কৰা হৈছে—

১) উত্তৰ-পূব আৰু ভাৰতৰ অন্য ৰাজ্যৰ জে এফ এম চি/ই ডি চিৰ জীৱিকাৰ নিদৰ্শনমূলক কাৰ্যসূচীৰ পৰা শিক্ষালাভ

২) সৰস মেলাৰ দৰে বিভিন্ন মেলা আৰু প্ৰদৰ্শনী আৰু ট্ৰাইফেডৰ দ্বাৰা আয়োজিত বিভিন্ন মেলাত অংশগ্ৰহণ

৩) বাঁহৰ ব্যৱহাৰ আৰু বাঁহশিল্পৰ প্ৰশিক্ষণৰ বাবে ওচৰৰ দেশ ভ্ৰমণ

৮.১২ সংপৃক্তকৰণ

পৰিকল্পিত পদক্ষেপসমূহ ভাৰত চৰকাৰৰ তলত উল্লিখিত আঁচনিসমূহেৰে সংপৃক্ত কৰিব পাৰি ঃ

ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰাম্য নিয়োগ নিশ্চিতকৰণ আঁচনি (National Rural Employment Guarantee Scheme) — গ্ৰাম্য নিয়োগৰ কাৰণে

খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা (Rashtriya Krishi Vikas Yojana) — কৃষি আৰু সংলগ্ন ক্ষেত্ৰৰ বিকাশৰ বাবে।

গ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি সিঞ্চয় যোজনা (Rashtriya Krishi Sinchay Yojana) — পানীৰ উৎস উন্নয়ন সহিতে জলসিঞ্চনৰ কাৰণে

ঘ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ জীৱিকা অভিযান (National Rural Livelihoods Mission)

ঙ) দক্ষতা বিকাশ যোজনা (Skills Development Schemes)

চ) প্ৰধান মন্ত্ৰী উজ্জ্বলা যোজনা (Prime Minister Ujjwala Yojana)

ছ) এন আৰ এল এম (NRLM)

জ) এন আৰ এইচ এম (NRHM)

ঝ) বাঁহ অভিযান (Bamboo Mission)

ঞ) গ্ৰাম্য উন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে সঠিক অন্য আঁচনি।

উপৰোক্ত সংপৃক্তকৰণে বৰ্তমানৰ পৰিকল্পনাক সহায় কৰাৰ লগতে ভৱিষ্যৎ প্ৰকল্পতো সহায় কৰিব।

৯। নুনাই জে এফ এম চিৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নুনাই জে এফ এম চিৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা অনুযায়ী গাঁও পৰ্যায়ৰ বিশদ পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। নিৰ্বাহক্ষম সংৰক্ষণ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য মূল্য, পাৰিপাৰ্শ্বিক কাম-কাজ, জে এফ এম চিৰ ওপৰত ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ উৎপাদন সম্ভাৱনা আৰু ইয়াৰ নিকটৱৰ্তী গাঁৱৰ মানুহৰ উপভোগ আৰু জীৱিকাৰ চাহিদাসমূহ নিৰ্বাহক্ষম উপায়ে পূৰণ কৰাই হ'ল এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্য।

এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত নুনাই জে এফ এম চিৰ জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ বিবেচনাত ৰখা হৈছে ঃ

ক) বন বিভাগৰ দ্বাৰা জে এফ এম চিৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা বনাঞ্চল এলেকা; আৰু

খ) ৰোপণ কৰা এলেকা/ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত জনসাধাৰণৰ ভূমিসমূহ আৰু অধিসূচিত বনাঞ্চল এলেকাৰ বাহিৰৰ অন্যান্য ভূমি।

জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ উপৰোক্ত বিষয়সমূহ তলত সংক্ষিপ্তভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে।

৯.১ বনাঞ্চল আৰু সেইসমূহৰ বৰ্তমান অৱস্থা

নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ ৰোপণ কৰা (অথবা ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত) অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	**জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ আয়তন (হেক্টৰ)**	**গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃমিঃ)**	**বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০%ৰো বেছি ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী-'ক্ষতিগ্ৰস্ত')**	**সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬-৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)**
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
আৰ এফ/পি এফ নাম ঃ কাটাখাল লাট ঃ কুকিছেড়া ভাগ ঃ	৪৫০	০.৫০ৰ পৰা ১.৫০	ভাল এলেকা ঃ ৩০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা ঃ ৮০ হেক্টৰ	৯ মাহৰো বেছি
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				
স্থান ঃ বৰুণছেড়া বনাঞ্চলৰ ধৰণ ঃ অৰ্ধচিৰহৰিৎ ভি এফ/অন্যান্য আৰ এফ	২৫০	০.৫০ৰ পৰা ১.৫০	ভাল এলেকা ঃ ২৫০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা ঃ — হেক্টৰ	
মুঠ			ভাল এলেকা ঃ ২৮০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা ঃ ৮০ হেক্টৰ	

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইয়াত দেখা গৈছে যে নুনাই জে এফ এম চিৰ বনভূমিৰ মুঠ ৪৫০ হেক্টৰ এলেকাৰ ২৮০ হেক্টৰ (৬২.২২%) 'ভাল' (ক্ৰাউন ঘনত্ব >৪০%) আৰু বাকী ভূমি 'ক্ষতিগ্ৰস্ত'।

৯.১.১ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ ধৰণ

নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ ধৰণ বোকামিশ্ৰিত পলসুৱা ধৰণৰ। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ কিছু বিশেষ দিশ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ২ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ ধৰণ

স্থিতি মাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	মধ্যম	গড়
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা	শোচনীয়	নাই
উপস্থিতি ঃ		
(ক) বালি	নাই	নাই
(খ) বোকামাটিৰে ঢকা	হয়	হয়
(গ) নতুনকৈ উৰ্বৰ ভূমি	—	—
(ঘ) বালিচাহি	—	—

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

নুনাই জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ মাটিৰ ধৰণৰ বিশেষ দিশসমূহ সংক্ষেপে তলত দিয়া হ'ল ঃ

ক) সমতল ভূমিৰ মাটি বোকাময়, বালিমিশ্ৰিত খাৰুৱা আৰু কিছু স্থান পলস পৰা । সংমগুলটোৰ মধ্যাঞ্চলৰ সমতল ভূমি নিম্নৰ পৰা উচ্চলৈ আৰু উচ্চ টিলাসমূহৰ তুলনাত পৃথক।

৯.১.২ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

যিসমূহ উদ্ভিদৰ দ্বাৰা বৰ্তমান নুনাই বনাঞ্চল গঠিত সেইসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক অৰ্ধচিৰহৰিৎ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

স্থিতি মাপ	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
প্ৰধান বন প্ৰজাতি	বন শিমলু	বেমবে'ক্সিনছিগনক
	বৰুণ	ক্ৰেটেৰাৰেলিজিঅ'ছা
	বেলা	ছেপিয়ামবেক্কাটাম
	ভদ্ৰুক	ভিটেক্সপুবেছিনছ
	ভাতকৰ	ভিটেক্সহেটাৰোফাইল্লা
	ভলা	মন্স লেক্রিগাটা
	ভুবি	বেক্কাৰিঅ'ছেপিডাৰ

	ছাতিম	আলস্টোনিয়াস্কলাৰিস
সঙ্গভুক্ত	কালিগোড়া	ব্যাম্বুসাভালগার্স
	কৰাইল	ডেন্ড্ৰাক্যালামুস্ট্ৰিক্টাম
	খাং	ডেন্ড্ৰোক্যালামুসলোঙ্গিস্প্যাথাস
গুল্ম	স্প্ৰিং ভ্যাচ	ভিসিয়াস্যাটিভা
	ছান হেম্প	ক্ৰোলাটাৰিয়াজুনসিয়া
	আনচু প্লান্ট	মৰিন্ডাঅ্যাঙ্গুস্টিফোলিয়া
	আনচু প্লান্ট	মৰিন্ডাটিঙ্ক্টোৰিয়া
	মদাৰ	ক্যালোট্ৰপিসজাইগেন্টিয়া
	সৰ্পগন্ধা	ৰাউউলফিয়া সার্পেন্টাইন
	আলোখনি	ক্যাসিয়াটোৰা
	সাধাৰণ নল খাগৰি ইকৰা	ফ্ৰ্যাগমিটেস্কার্কা
ভেষজ উদ্ভিদ	চালমোগ্ৰা	হাইডনো কার্পাসকুর্জিল
	হৰতকি	টার্মিনালিয়াচেবুকা
উৎপাদন কৰা গাছ	গমাৰি	গমেলিনার্বোৰিয়া
	কদম	অ্যান্থোমেফালাসকদম্ব
	জাম	এঙ্গেনিয়া জাম্বোস
	নাগেশ্বৰ	মেসুয়াফেৰিয়া
	চাম	আর্টোকার্পাসচাপলাশা
	ঘোঁড়ানিম	
	ৰেইন ট্ৰি	
	পিং	
	মৰৈ	
	ছাতিম	আলস্টোনিয়াস্কলাৰিস
অন্যান্য, যদি আছে	কঁশ	সাচামপ্ৰসেৰাম
	খাগৰি	সাচামস্পন্টাৰকাম
	ইকৰা	এৰিযান্থাস ৰ্যাভেনিয়াক
	নল	ফ্ৰ্যাগমিটেস্কার্কা
	ৰেমা	থাইসানোলায়েনা ম্যাক্সিমা
	খড়	ইম্পেৰেটাআৰুন্ডিনাক্কা

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কর্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.১.৩ অতীতত বনগাঁও ব্যৱস্থাপনা

বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বাবে অতীতত নুনাই জে এফ এম চিৰ দ্বাৰা গৃহীত ব্যৱস্থাৱলীৰ ওপৰত তলত আলোচনা কৰা হৈছে।

ক) জড়িত পৰিয়ালৰ সংখ্যা ঃ ৭৮টা

খ) জড়িত লোকৰ সংখ্যা ঃ ৫৯৭জন

গ) গৃহীত ব্যৱস্থাৱলীৰ সাৰাংশ ঃ ২০১৫ চনত জে এফ এম চি গঠনৰ সময়ৰ পৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষা সমিতি গঠন কৰি কাম আৰম্ভ কৰা হৈছে।

ঘ) কোনো ধৰণৰ আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা ঃ হ্রস্বম্যাদী লাভৰ অন্তৰ্গত গাঁওবাসীৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থাৰ উন্নয়নৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা ব্যৱস্থ্য ফলপ্ৰসূ হোৱা নাই। দেশৰ মূল্যবৃদ্ধি আৰু কৰ-কাটল ব্যৱস্থাৰ বাবে তেওঁলোক বিমৰ্ষিত। সেয়েহে জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা সমিতিৰ ওপৰত বন সুৰক্ষাৰ নিৰ্ভৰশীলতা পৰামৰ্শ দিব নোৱাৰি। বৰ্তমান, যিকোনো ব্যক্তিয়ে ৰাজ্যৰ কৰ-কাটল ব্যৱস্থাটো আৰু কল্যাণমূলক কাম-কাজৰ বিষয়ে বুজিবলৈ সক্ষম। সেয়েহে দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলত বাস কৰা লোকসকল হতাশগ্ৰস্ত। ইয়াৰ উপৰি দেশপ্ৰেম শব্দটো বৰ্তমান মাত্ৰ আৱেগিক শব্দলৈহে ৰূপান্তৰিত হৈছে। বৰ্তমান মানুহে জীৱন আৰু প্ৰয়োজনীতা পূৰণতহে ব্যস্ত থাকিবলগা হয়। সেয়েহে কোনো আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ ফলাফল শূন্য।

(**উৎস ঃ** বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা)

৯.১.৪ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় মানুহৰ ঘৰুৱা চাহিদা পূৰণৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতা তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		বৰ্তমান কেনেদৰে চাহিদা পূৰণ হৈছে	উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ		
কাঠখৰি	৮০%	বছৰি ১.৮২৫ টন	নিকটৱৰ্তী অৰণ্য আৰু আৱাস সংলগ্ন বাৰী এলেকাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হয়	বেছিভাগেই সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা অবৈধভাৱে সংগ্ৰহ কৰা হয়
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	১০০%	০.১৩০ কিউম	নিকটৱৰ্তী অৰণ্যৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হয়	সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা অবৈধভাৱে সংগ্ৰহ কৰা হয়
ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	১০০%	০.০৪০ কিউম	নিকটৱৰ্তী অৰণ্যৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হয়	সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা অবৈধভাৱে সংগ্ৰহ কৰা হয়
খুঁটি/বাঁহ	১০০%	৪০ডাল	,,	,,
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১০০%	৭.০০ কিঃগ্ৰাঃ	,,	,,
এন টি এফ পি	১০০%	৪.০০ কিঃগ্ৰাঃ	,,	,,
অন্যান্য গন্ধী, বাঁহৰ গাজ, বন আলু ইত্যাদি		১.০০ কুইণ্টল	,,	,,

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ সৈতে আলোচনা।

ওপৰৰ তালিকাৰ তথ্য আৰু পৰিয়ালসমূহৰ এই সংখ্যাৰ হিচাবৰ ভিত্তিত নুনাই গাঁৱৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

তালিকা- ৪ (খ) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ পৰিয়ালসমূহৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃ গ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	১১৩.১৫ টন প্ৰতি বছৰে	
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	১০.১৪ কিউম	
ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	৩.১২ কিউম	
খুঁটি/বাঁহ	৩১২০ডাল	
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৫.৪৬ কুইণ্টল	
এন টি এফ পি	৩.১২ কুইণ্টল	
অন্যান্য গন্ধী, বাঁহৰ গাজ, বন আলু ইত্যাদি	৭৮.০ কুইণ্টল	

উৎস ঃ ওপৰৰ তালিকা ৪(ক) আৰু সম্প্ৰদায়ৰ তথ্যৰ পৰা মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

৯.১.৫ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালসমূহৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰী কৰিও সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকল বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। নুনাই জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৫ (ক) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্ৰহ			সংগ্ৰহৰ স্থান
	ঋতু/মাহ	সংগ্ৰহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগৃহীত সামগ্ৰীৰ পৰিমাণ (কিঃগ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	০	০	০	০
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	০	০	০	০
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	বছৰজুৰি	১০	০.৩৫০কিউম	কাটাখাল সঃ বঃ
বাঁহ	ছেপ্টেম্বৰ-নৱে	২০	২০০ডাল	কাটাখাল সঃ বঃ
খুঁটি	০	০	০	০
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	০	০	০	০
এন টি এফ পি (ঝাড়ু)	ডিচেম্বৰ/ জানুৱাৰী আৰু ফেব্ৰুৱাৰী	২০	২.৫০০ কুইণ্টল	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল এলেকা
অন্যান্য গন্ধী, বাঁহৰ গাজ	জুন, জুলাই	১৫	১.০০০ কুইণ্টল	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল এলেকা

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা।

ওপৰৰ তালিকাত উল্লিখিত তথ্যৰ সৈতে সম্পৰ্কিত কিছু প্ৰাসঙ্গিক তথ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৫ (খ) ঃ বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন— অতিৰিক্ত তথ্য

নুনাই জে এফ এম চি

বনজ উৎপাদনৰ নাম	**উদ্বৃত্ত বিপণন (কিঃগ্ৰাঃ)**	**কেনেদৰে বিপণন কৰা হয়**	**বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ জৰিয়তে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়**
কাঠখৰি	০	০	০
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	০	০	০
ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	৩.৫০০কিউম	গাঁৱৰ বজাৰত বিক্ৰী	২১০ টকা
বাঁহ	৪০০ডাল	গাঁৱৰ বজাৰত বিক্ৰী	১২০০০ টকা
খুঁটি	০	০	০
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	০	০	০
এন টি এফ পি	৫০.০০ কুইন্টল	গাঁৱৰ বজাৰত বিক্ৰী	৩০০০ টকা
অন্যান্য গন্ধী, বাঁহৰ গাজ	১৫.০ কুইন্টল	গাঁৱৰ বজাৰত বিক্ৰী	৫০০ টকা

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ সৈতে আলোচনা।

৯.১.৬ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ আৰু বিপণনৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-বিভাগসমূহৰ তথ্যৰ ভিত্তিত নুনাই জে এফ এম চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৬ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা (বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ) তালিকা-৪ (খ)ৰ পৰা	উদ্বৃত্ত বিপণন কৰা হৈছে তালিকা-৫ (খ)লৈকে	মুঠ চাহিদা (কিঃগ্ৰাঃ)
কাঠখৰি	১১৩.১৫ বাৰ্ষিক টন	০	বাৰ্ষিক ১১৩.১৫ টন
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	১০.১৪ কিউম	০	১০.৯৪ কিউম
ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	৩.১২ কিউম	৩.৫০০কিউম	৬.৬২০ কিউম
বাঁহ	২৭৩০ডাল	৪০০ডাল	৬৭৩০ডাল
খুঁটি	২৯০ডাল	০	২৯০ডাল
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৫.৪৬ কুইণ্টল	০	৫.৪৬ কুইণ্টল
এন টি এফ পি	৩.১২ কুইণ্টল	৫০.০ কুইণ্টল	৫৩.১২ কুইণ্টল
অন্যান্য গন্ধী, বাঁহৰ গাজ ইত্যাদি	৭৮.০ কুইণ্টল	১৫.০ কুইণ্টল	৯৩.০ কুইণ্টল

উৎস ঃ পূৰ্বৰৰ্তী পৃষ্ঠাসমূহত দিয়া এই অধ্যায়ৰ তালিকা-৪ (খ) আৰু ৫ (খ)।

৯.২ বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়

৯.২.১ সুৰক্ষাৰ সমস্যাসমূহ

নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৭ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়সমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসঙ্গিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চাৰণ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চাৰণ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাৱে কাঠ কটা	হয়	হয়
কাঠৰ চোৰাং কাৰবাৰ	হয়	হয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	নহয়	নহয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
অন্যান্য	-	-

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা।

এনেদৰে দেখা গৈছে যে বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত জে এফ এম চিৰ সন্মুখত দেখা দিয়া সমস্যাসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ—

ক) পোহনীয়া জন্তুৰ সমস্যা

খ) বেদখল

গ) বিভাগৰ কৰ্মচাৰীৰ সংখ্যা কম আৰু অবৈজ্ঞানিক শ্ৰম বিভাগ।

৯.২.২ বনাঞ্চল ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ

নুনাই জে এফ এম চিৰ বন ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক) পোহনীয়া জন্তুৰ বাবে সমস্যা

খ) বেদখল

গ) সুৰক্ষা কৰ্তব্য পালনৰ বাবে আত্মোৎসৰ্গী কৰ্মীসকল এন আৰ চি, নিৰ্বাচনী দায়িত্বসহ বিভিন্ন তথ্য প্ৰদান, চিঠি-পত্ৰ আদান-প্ৰদান আৰু বিজ্ঞাপন কাৰ্যসূচীসমূহত গোটেই বছৰ ধৰি ব্যাপকভাৱে ব্যস্ত হৈ আছে। ইয়াৰ বাবে যথাযথভাৱে বন সুৰক্ষাৰ দায়িত্ব পালন ব্যাহত হৈছে। এইটোৱে হ'ল বন ধ্বংসৰ অন্যতম কাৰণ আৰু ফলাফল।

(**উৎস** ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা)

৯.৩ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ প্ৰধান বিষয়সমূহ নিম্নোক্ত উপ-বিভাগত আলোচনা কৰা হৈছে । এইসমূহ হ'ল সুৰক্ষা পৰিকল্পনা, বনাঞ্চল উন্নয়ন (নিৰাময়), নাৰ্চাৰী উন্নয়ন, ৰক্ষণাবেক্ষণ আৰু অন্যান্য কাম-কাজ।

৯.৩.১ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বাবে যি ব্যৱস্থাসমূহ আলোচনা কৰা হৈছে সেইসমূহ ইতিপূৰ্বে উপ-বিভাগ ৩.১ত আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা ৮ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰ'ফৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ /মধ্যম /নিম্ন)
চাৰণ-স্থানীয় পশু	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	দিনৰ বেলা	মধ্যম
চাৰণ-অন্যান্য এলেকাৰ পশু	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	২৪ ঘণ্টা	মধ্যম
বেআইনীভাৱে কাঠ কটা	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	২৪ ঘণ্টা	মধ্যম
কাঠ চোৰাং কাৰবাৰ	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	২৪ ঘণ্টা	মধ্যম

দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	ডিচেম্বৰ আৰু জানুৱাৰী	নিম্ন
বনাঞ্চলৰ ভূমি বেদখল	নুনাই জে এফ এম চি এলেকা	৬০০ হেক্টৰ	দিনৰ বেলা	উচ্চ
অন্যান্য	-	-	-	-

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

এনেদৰে দেখা গ'ল যে নুনাই জে এফ এম চি বনাঞ্চল এলাকাত নিম্নোক্ত নিৰাময়মূলক কামসমূহক উচ্চ-মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰসহ প্ৰস্তাৱ কৰা হৈছে ঃ

ক) বেদখলকাৰীসকলক উচ্ছেদ কৰাৰ বাবে অভিযান।

খ) ভাবুকিপূৰ্ণ এলেকাসমূহত নিয়মীয়া টহলৰ ব্যৱস্থা।

গ) ৰাজহ ভূমি ৰক্ষাৰ লক্ষ্যৰে সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ সীমাৰ ১৫ মিটাৰ দূৰে দূৰে স্তম্ভ স্থাপন।

ঘ) জে এফ এম চিৰ বন সুৰক্ষা সম্প্ৰদায়ৰ কাৰ্যকলাপ উপযুক্তভাৱে সক্ৰিয় কৰাৰ প্ৰয়োজন।

৯.৩.২ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ ধৰণসমূহ

নুনাই জে এফ এম চিৰ জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত ব্যৱস্থাসমূহৰ ধৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ প্ৰস্তাৱিত কামসমূহৰ ধৰণ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	**প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)**	**জে এফ এম চিৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)**	**মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি**	**নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)**
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	নৱেম্বৰ পৰা জানুৱাৰী পৰ্যন্ত অগ্ৰিম কাম/ফেব্ৰুৱাৰীৰ পৰা এপ্ৰিল পৰ্যন্ত বন সৃষ্টি আৰু তাৰ পিছৰ মাহসমূহৰ পৰা তত্ত্বাৱধান আৰম্ভ কৰা	২০ হেক্টৰ ভূমিত ১, ২ আৰু ৩ হেক্টৰ খণ্ডত কৃত্ৰিমভাৱে স্থানীয় প্ৰজাতিৰ পুনৰুজ্জীৱিতকৰণ আৰু ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাত পৰ্যাপ্ত নহয়। বৰং এই ধৰণৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলত প্ৰস্তাৱিত ১০ বা ২০ হেক্টৰ খণ্ড হিচাপে গছ ৰোপণ কৰিব লাগিব আৰু ইয়াক শূন্য বুলি গণ্য কৰিব লাগিব

কটা গছৰ মূঢ়া সুৰক্ষা	হয়	হয়	বছৰৰ প্ৰতি মাহে	নিয়মিত পৰ্যবেক্ষণ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ দ্বাৰা ২৫০ হেক্টৰ বন এলেকা
জলাবিভাজিকাৰ নিৰাময়	নহয়	নহয়	—	—
জলাধাৰ	নহয়	নহয়	—	—
ঘাঁহ-বন নিৰণি	নহয়	নহয়	—	—
বাঁহ ৰোপণ	নহয়	নহয়	—	—
বীজ সিঁচা	নহয়	নহয়	—	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	বছৰৰ প্ৰতি মাহে	বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ দ্বাৰা ২৫০ হেক্টৰ বন এলেকা নিয়মিত পৰ্যবেক্ষণ
ডাল কটা আৰু নিৰাময়	নহয়	নহয়	—	—
বেৰ নিৰ্মাণ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ ধৰি	নতুন কৰি সৃষ্ট বন এলেকা ২০ হেক্টৰ
সামাজিক বেৰ	নহয়	হয়	গোটেই বছৰ ধৰি	
অন্যান্য কাম-কাজ	নহয়	নহয়	—	—

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

এনেদৰে দেখা গ'ল যে নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল এলেকাত নিম্নোক্ত নিৰাময়মূলক কামসমূহৰ প্ৰস্তাৱ কৰা হৈছে ঃ

ক) জে এফ এম চি এলেকাৰ ২০ হেক্টৰ ভূমিত ১, ২ আৰু ৩ হেক্টৰত কৃত্ৰিমভাৱে স্থানীয় প্ৰজাতিৰ পুনঃসৃজন।

৯.৩.৩ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম আৰু বন সৃজন

উপৰোক্ত বিষয়ৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট প্ৰাসঙ্গিক বিষয়সমূহ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১০ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	**ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত হেক্টৰ হিচাপে এলেকা**	**খণ্ড ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ**	**প্ৰজাতি**	**স্থান ব্যৱধান মিটাৰ × মিটাৰ)**
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰুজ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	২ হেক্টৰ	শূন্য	চেগুণ, গমাৰি চেছিয়াচাম, ৰাতা, জাম ইত্যাদি	

খণ্ড ৰোপণ নিম, আমলখি, মহুৰা, বহৰাৰ বীজ সিঁচা (ভেষজ উদ্ভিদ)				
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ				
পোনপটীয়া ৰোপণ	২ হেক্টৰ		চেগুণ, গমাৰি, চেছিয়াচাম, ৰাতা, জাম ইত্যাদি	২×২
অন্যান্য				
মুঠ এলেকা (হেক্টৰ হিচাপে)				

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৪ বনাঞ্চল উন্নয়ন— বাৰ্ষিক লক্ষ্য

উপৰোক্ত বিষয়ৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট ১০ বছৰৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত বাৰ্ষিক লক্ষ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হল।

তালিকা- ১০ (ক) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল উন্নয়নৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্য (১ বছৰৰ পৰা ৫ বছৰ)

নিৰাময় ব্যৱস্থা	**২০১৬**	**২০১৭**	**২০১৮**	**২০১৯**	**২০২০**
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰুজ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ
খণ্ড ৰোপণ					
নিম, আমলখি, মহুৰা, বহৰাৰ বীজ সিঁচা (ভেষজ উদ্ভিদ)					
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ					
পোনপটীয়া ৰোপণ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ
বন-বাত নিৰণি					
মধ্যকালীন কাম-কাজ					

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

তালিকা- ১০ (খ) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল

উন্নয়নৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্য (৬ষ্ঠ বছৰৰ পৰা ১০ম বছৰ)

নিৰাময় ব্যৱস্থা	**২০২১**	**২০২২**	**২০২৩**	**২০২৪**	**২০২৫**
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰুজ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ
খণ্ড ৰোপণ					
নিম, আমলখি, মহুৱা, বহৰাৰ বীজ সিঁচা (ভেষজ উদ্ভিদ)					
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ					
পোনপটীয়া ৰোপণ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ	২ হেক্টৰ
বন-বাত নিৰণি					
মধ্যকালীন কাম-কাজ					

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৪.১ নাৰ্চাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নুনাই জে এফ এম চিৰ নাৰ্চাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা নিম্নোক্ত ধৰণৰ নাৰ্চাৰীসমূহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল ঃ

ক) জে এফ এম চি নাৰ্চাৰী (বিভাগীয় নাৰ্চাৰীসহ)

খ) অন্যান্য নাৰ্চাৰী— আত্মসহায়ক গোট আৰু ব্যক্তিগত

বিশদ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

জে এফ এম চি নাৰ্চাৰী

নুনাই জে এফ এম চিৰ নাৰ্চাৰীসমূহৰ বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল। এই তালিকাত জে এফ এম চিৰ কামত জড়িত বিভাগীয় নাৰ্চআৰীসমূহকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ১১ (ক) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ জে এফ এম চি নাৰ্চাৰী

নাৰ্চাৰীৰ নাম	**প্ৰজাতি**	**উন্নয়নৰ বছৰ**	**পুলিৰ সংখ্যা**	**মন্তব্য**
নাই	নাই	নাই	নাই	নাই

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

নুনাই জে এফ এম চিৰ নিকটৱৰ্তী এলেকাত অন্যান্য নাৰ্ছাৰীৰ বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১১ (খ) ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ নিকটৱৰ্তী অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থিতি	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	পুলিৰ সংখ্যা	মন্তব্য
নিউ বাগবাহাৰ	ঘোঁৰানিম, জাম, হাতকোৰ, চাম, সুন্দি, ছাতিম, ভাত, পমা, ৰাতা, আম, কঁঠাল, ৰেইন ট্ৰী, হৰতকি, আমলখি, কৃষ্ণচূড়া, মজ, বহৰা, গমাৰি, চেছিয়াচাম ইত্যাদি	২০১৫-১৬	১,০০,০০০	

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৪.২ **ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা— ১০ বছৰ**

নুনাই জে এফ এম চিত ৰোপিত উদ্ভিদসমূহৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ইয়াৰ বাবে ১০ বছৰ সময় ধাৰ্য কৰা হৈছে।

ক) **গছৰ প্ৰজাতি ঃ** চেগুণ, গমাৰি, চেছিয়াচাম, ঘোঁৰানিম, জাম, হাতকৰ, চাম, সুন্দি, ছাতিম, ভাত, পমা, ৰাতা, আম, কঁঠাল, ৰেইন ট্ৰী, হৰতকি, আমলখি, কৃষ্ণচূড়া, মজ, বহৰা ইত্যাদি।

তালিকা- ১২ (ক) ঃ নুনাই জে এফ এম চিত ৰোপণ কৰা উদ্ভিদসমূহৰ পুলি ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়মূলক ব্যৱস্থা
২০১৬-১৭	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৭-১৮	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৮-১৯	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৯-২০	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০২১-২২	শূন্য
২০২২-২৩	শূন্য
২০২৩-২৪	শূন্য
২০২৪-২৫	শূন্য
২০২৫-২৬	শূন্য
২০২৬-২৭	শূন্য

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

গ) বাঁহ

তালিকা- ১২ (খ) ঃ নুনাই জে এফ এম চিত ৰোপণ কৰা বাঁহৰ পুলি ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়মূলক ব্যৱস্থা
	নুনাই জে এফ এম চিত বাঁহ ৰোপণ কৰা হোৱা নাই। ফলত ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনাৰ কোনো প্ৰশ্ন নাই।

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

গ) কাঠখৰিৰ গছ ৰোপণ

তালিকা- ১২ (গ) ঃ নুনাই জে এফ এম চিত কাঠখৰি ৰোপণৰ বাবে ৰোপিত গছৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়মূলক ব্যৱস্থা
২০১৬-১৭	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৭-১৮	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৮-১৯	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০১৯-২০	নিৰ্ধাৰিত বছৰৰ বাবে প্ৰকল্পৰ বিধি অনুযায়ী
২০২১-২২	শূন্য
২০২২-২৩	শূন্য
২০২৩-২৪	শূন্য
২০২৪-২৫	শূন্য
২০২৫-২৬	শূন্য
২০২৬-২৭	শূন্য

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ঘ) এন টি এফ পি/ভেষজ উদ্ভিদৰ খেতি

তালিকা- ১২ (ঘ) ঃ নুনাই জেএফএমচিত এন টি এফ পি/ভেষজ উদ্ভিদৰ খেতিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময় ব্যৱস্থা
২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭লৈ	নুনাই জে এফ এম চিত এন টি এফ পি/ভেষজ উদ্ভিদৰ খেতি হোৱা নাই। ফলত ৰক্ষণাবেক্ষণৰ প্ৰশ্ন নুঠে।

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৪.৩ অন্যান্য কাম-কাজৰ পৰিকল্পনা

নুনাই জে এফ এম চিৰ অন্যান্য কাম-কাজসমূহৰ পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১৩ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ অন্যান্য কাম-কাজ

কাম-কাজ	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	দায়িত্ব	মাহ/বছৰ	এলেকা (হেক্টৰ)

যথাযথ সিদ্ধান্তৰ পিছত সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা পূৰণ কৰা হ'ব

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৪.৪ বিপণন কাম-কাজ

নুনাই জে এফ এম চিত উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ পৰিকল্পিত বিপণনৰ কাম-কাজ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক) স্থানীয় বজাৰত পোনপটীয়াভাৱে বিপণন

খ) সামগ্ৰীৰ পৰীক্ষণ/নিৰ্বাচনৰ দ্বাৰা সামগ্ৰীৰ গুণগত মান উন্নতকৰণ

গ) উৎপাদিত সামগ্ৰীত ৰাসায়নিক দ্ৰব্য ইত্যাদি ব্যৱহাৰ নকৰি পৰম্পৰাগত সংৰক্ষণ ব্যৱস্থাক বিজ্ঞানসন্মত কৰি তোলা

ঘ) বিপণনৰ ক্ষেত্ৰত মধ্যবোগী/দালালক পৰিহাৰ কৰা

৯.৫ প্ৰত্যাশিত সুফল

এই উপ-বিভাগত নুনাই জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল আৰু তাৰ ভাগবতৰাৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

৯.৫.১ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

নুনাই জে এফ এম চিৰ উপৰোক্ত বিষয় তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল। এইসমূহ সুফল বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনস্থ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ মাধ্যমেৰে প্ৰত্যাশা কৰা হৈছে।

তালিকা- ১৪ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	২০১৬ বৰ্ষৰ আগষ্টৰ পৰা ২০১৭ৰ মাৰ্চ পৰ্যন্ত	২০১৬-১৭	শূন্য
ঘৰ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
বাঁহ	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
খুঁটি	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য (ঘাঁহ)	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
এন টি এফ পি	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
মজুৰি	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য
অন্যান্য	ঐ	২০১৬-১৭	শূন্য

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৯.৫.২ শ্বেয়াৰিং পদ্ধতি

নুনাই জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ বাবে সুফলসমূহৰ শ্বেয়াৰিং পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১৫ ঃ নুনাই জে এফ এম চিৰ বাবে শ্বেয়াৰিং পদ্ধতি

পদ্ধতি	সামগ্ৰী
সমানভাৱে ভাগবতৰা কৰা হ'ব সদস্যসকলৰ দ্বাৰা মুক্তভাৱে সংগ্ৰহ কৰা হ'ব	বৰ্তমানৰ চৰকাৰী নিয়ম/অধিসূচনা অনুযায়ী ঐ
অন্যান্য পদ্ধতি	ঐ

উৎস ঃ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

১০। ৰূপায়ণ কৌশল, সময়সীমা আৰু বাজেট

১০.১.১ ভূমিকা আৰু দায়িত্ব

তিনিটা উপ-পৰিকল্পনা, প্ৰধানতঃ জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা, গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে ভূমিকা আৰু দায়িত্ব সংক্ৰান্তীয় এটি ৰূপৰেখা তৈয়াৰ কৰা হৈছে। প্ৰতিটো উপ-পৰিকল্পনাৰ বাবে পৃথকভাৱে ৰূপৰেখাসমূহ তলত দিয়া হ'ল।

জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

অংশীদাৰ	পৰিকল্পনা	জনশক্তি	প্ৰশিক্ষণ	তহবিল	উৎপাদন আৰু মূল্য সংযোজন	বিপণন	এম এণ্ড ই
জে এফ এম চি	✓	✓			✓	✓	✓
এন জি অ'	✓	✓	✓		✓	✓	
দক্ষতা সংস্থা	✓	✓	✓		✓		
বন বিভাগ	✓	✓		✓		✓	✓
অন্যান্য সংশ্লিষ্ট বিভাগ	✓	✓		✓			✓

গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা

অংশীদাৰ	জে এফ এম চি	বন বিভাগ	সংশ্লিষ্ট বিভাগ	এন জি অ'	প্ৰশিক্ষণ সংস্থা	ভাৰত চৰকাৰ/নিগম
সৌৰশক্তি	✓	✓	✓	✓		✓
হাইব্ৰিড/সৌৰশক্তিৰ জৰিয়তে ষ্ট্ৰীট লাইট	✓	✓	✓	✓		✓
সিঞ্চন জলসিঞ্চন	✓	✓	✓	✓	✓	✓
এল পি জি	✓	✓		✓	✓	✓
শক্তিচালিত পাম্প	✓	✓	✓	✓		✓
প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ	✓	✓		✓	✓	✓
ৰাজহুৱা সভাঘৰ তথা জে এফ এম চি কাৰ্যালয়	✓	✓	✓			
পথ	✓	✓	✓			
ৱাটছান (WATSAN)	✓	✓	✓	✓		✓
বিদ্যালয়	✓	✓				
স্বাস্থ্য আন্তঃগাঁথনি	✓	✓	✓	✓	✓	✓
জৈৱিক কৃষি/কেঁচুসাৰ	✓	✓	✓	✓	✓	✓

বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

অংশীদাৰ	জেএফএমচি	বন বিভাগ	সংশ্লিষ্ট বিভাগ	এন জি অ'	প্ৰশিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠান	জিলা প্ৰশাসন
বন সুৰক্ষা	✓	✓		✓		✓
বন্যপ্ৰাণী সুৰক্ষা	✓	✓	✓	✓	✓	
বসতিস্থান উন্নয়ন	✓	✓	✓	✓	✓	
নাৰ্চাৰী উন্নয়ন	✓	✓		✓	✓	
আৰ্দ্ৰ ভূমি সংৰক্ষণ	✓	✓		✓		✓
মানুহ-বন্যপ্ৰাণীৰ সংঘাত	✓	✓	✓	✓		
চাৰণ ভূমি নিয়ন্ত্ৰণ	✓	✓	✓			

১০.২ আৰ্থিক বিনিয়োগ আৰু বাজেট

তিনিটা উপ-পৰিকল্পনা, প্ৰধানতঃ জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা, গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাৰ্ষিক প্ৰয়োজনৰ ভিত্তিত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ বাবে বাজেট প্ৰস্তুত কৰা হয়। এই সংক্ৰান্তীয় এখন সুসংহত তালিকা তলত দিয়া হ'ল।

ক্ৰমিক নং	পৰিকল্পনা	পৰিমাণ (টকা)	মন্তব্য
১	জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা		
২	গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা		
৩	বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা		
	মুঠ		

জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

ক্ৰমিক নং	কামৰ বিষয়	পৰিমাণ (টকা)	মন্তব্য
১	দক্ষতা উন্নয়ন আৰু প্ৰশিক্ষণ		
২	দুগ্ধ উৎপাদন		
৩	হাঁহ/মুৰ্গি পালন/মৎস্য পালন		
৪	কম্পিউটাৰ		
৫	ব্যৱসায়-বাণিজ্য		
৬	হস্তশিল্প		
৭	সা-সৰঞ্জাম		
৮	মূল্য সংযোজন আৰু প্ৰমাণীকৰণ		
৯	পেকেজিং আৰু বিপণন		
১০	শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ		
১১	আত্মসহায়ক গোট/জে এল জি/ক্লাষ্টাৰ গঠন আৰু ঋণ		
	মুঠ		

বাৰ্ষিক গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা

ক্ৰমিক নং	কামৰ বিষয়	পৰিমাণ	মন্তব্য
১	সৌৰশক্তি		
২	হাইব্ৰিড-সৌৰশক্তিৰ দ্বাৰা ষ্ট্ৰীট লাইট		
৩	সিঞ্চন জলসিঞ্চন		
৪	এল পি জি		
৫	শক্তিচালিত পাম্প		
৬	প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ		
৭	ৰাজহুৱা সভাঘৰ তথা জে এফ এম চি কাৰ্যালয়		
৮	পথ		
৯	ৱাটছান (WATSAN)		
১০	বিদ্যালয়		
১১	স্বাস্থ্য আন্তঃগাঁথনি		
১২	জৈৱিক কৃষি/কেঁচুসাৰ		
	মুঠ		

বাৰ্ষিক বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা

ক্ৰমিক নং	কামৰ বিষয়	পৰিমাণ	মন্তব্য
১	০.২৫ হেক্টৰ নাৰ্চাৰী		
২	৫০-১০০ হেক্টৰ কাঠখৰি গছৰ বন সৃজন		
৩	জলাশয়ৰ বালি নিষ্কাশন	৫,০০,০০০.০০	
৪	বন্যপ্ৰাণীৰ উপদ্ৰৱ বিৰোধী স্কোৱাড	৫,০০০.০০	
৫	টঙীঘৰ নিৰ্মাণ (অস্থায়ী)	৫,০০০.০০	
৬	শস্য বীমা	১,০০,০০০.০০	
৫	জীৱন বীমা	২০০,০০০.০০	
৬	পশুধন বীমা	৫০,০০০.০০	
	মুঠ		

১০.৩ কৰ্ম পৰিকল্পনা আৰু ৰণনীতি ঃ

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহক ৰূপায়ণ কৰাৰ বাবে তিনিটা পৰিকল্পনা যথাক্ৰমে গ্ৰামোন্নয়ন পৰিকল্পনা, বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ প্ৰতিটোৰে বাবে হ্ৰস্বম্যাদী আৰু দীৰ্ঘম্যাদী কৰ্মপৰিকল্পনা আৰু ৰণকৌশল তৈয়াৰ কৰিব লাগিব। হ্ৰস্বম্যাদী পৰিকল্পনা ০-৫ বছৰৰ বাবে আৰু দীৰ্ঘম্যাদী পৰিকল্পনা ৫-১০ বছৰৰ বাবে তৈয়াৰ কৰিব লাগিব।

জীৱিকা উন্নয়ন কৰ্মপৰিকল্পনা ঃ

জীৱিকা কৰ্মপৰিকল্পনা তিন ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে দক্ষতা, উৎপাদন আৰু বিপণন আৰু মূল্য সংযোজন। ৰাইজৰ সকলোতকৈ বেছি প্ৰয়োজন হৈছে দক্ষতা। দক্ষতাৰ প্ৰয়োজনক মৌলিক পৰ্যায় আৰু অগ্ৰগতিৰ পৰ্যায় হিচাপে গণ্য কৰিব লাগিব। এবাৰ বৃত্তি আৰু দক্ষতাৰ প্ৰয়োজন পূৰণ হোৱাৰ পিছত গাঁৱৰ ইচ্ছুক পুৰুষসকলক আৰু মহিলাসকলৰ পৰ্যায় ক্ৰমে এক বছৰৰ ভিতৰত মৌলিক দক্ষতাত সক্ষম কৰি তুলিব লাগিব। এই সময়ৰ ভিতৰত কিছু প্ৰশিক্ষাৰ্থীয়ে উৎপাদন আৰম্ভও কৰিব পাৰিব। গুণগত মানৰ ব্ৰেণ্ড সৃষ্টি আৰু সকলোতকৈ বেছি বিপণনযোগ্য উৎপাদিত সামগ্ৰী বজাৰলৈ নিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

গ্ৰামোন্নয়ন কৰ্মপৰিকল্পনা ঃ

গ্ৰামোন্নয়নৰ কৰ্মপৰিকল্পনাক হ্ৰস্বম্যাদী আৰু দীৰ্ঘম্যাদী হিচাপে ভাগ কৰিব পৰা যায়। হ্ৰস্বকালীন পৰিকল্পনাত সৌশক্তিৰ মাধ্যমেৰে পোহৰৰ ব্যৱস্থা কৰা, এল পি জি সংযোগ প্ৰদান, কমিউনিটী হল নিৰ্মাণ আৰু প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ স্থাপন আৰু জল অনাময়ৰ চাহিদা পূৰণৰ বিষয়সমূহক চামিল কৰিব পৰা যায়। দীৰ্ঘম্যাদী পৰিকল্পনাত স্কুল গৃহ নিৰ্মাণ, স্বাস্থ্য সেৱা ব্যৱস্থাসমূহক চামিল কৰিব লাগিব। কৃষি উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে সিঞ্চন জলসিঞ্চন, শক্তিচালিত পাম্পসহ উন্নত ধৰণৰ যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সৰঞ্জাম প্ৰদানৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

বনাঞ্চল উন্নয়ন কৰ্মপৰিকল্পনা ঃ বনাঞ্চল উন্নয়ন কৰ্মপৰিকল্পনাও হ্ৰস্বম্যাদী আৰু দীৰ্ঘম্যাদী হিচাপে বিভক্ত। হ্ৰস্বম্যাদী পৰিকল্পনাত আছে বনাঞ্চল সুৰক্ষা স্কোৱাড গঠন আৰু শক্তিশালী কৰা, নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, জলাশয়ৰ পৰা বালি অপসাৰণ, বন্যজন্তুৰ উপদ্ৰৱ প্ৰতিৰোধ স্কোৱাড গঠন, টঙীঘৰ নিৰ্মাণ, কাঠখৰি ৰোপণ ইত্যাদি। দীৰ্ঘম্যাদী পৰিকল্পনাত আছে বৃক্ষৰোপণ, ফচল উন্নতকৰণ আৰু বসতি উন্নয়নৰ বিষয়সমূহ।

১০.৪ প্ৰতিষ্ঠান নিৰ্মাণ, নেটৱৰ্কিং আৰু অংশীদাৰিত্ব

জে এফ এম চি ঃ আন্তঃগাঁথনিক সম্পদ আৰু গাঁও আৰু বনভূমি উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যৰ পৰিপ্ৰেক্ষিততে জে এফ এম চিক সম্পদৰ কেন্দ্ৰ হিচাপে উন্নত কৰি তুলিব লাগিব। প্ৰস্তাৱিত জে এফ এম চিৰ কাৰ্যালয় আৰু কমিউনিটি হলত প্ৰথম কাম হিচাপে কম্পিউটাৰ/টিভি আৰু জেনেৰেটৰসহ অন্যান্য আধুনিক সা-সৰঞ্জাম ৰাখিব লাগিব। কম্পিউটাৰ ব্যৱহাৰ/তথ্য আৰু হিচাব ৰখা আৰু সেইসমূহ আপডেট কৰাৰ লগতে প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচীৰ মাধ্যমেৰে জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দক্ষতা বঢ়াব লাগিব। তেওঁলোকৰ নেটৱৰ্কিং দক্ষতা বঢ়োৱাৰ লগে লগে অন্যান্য বিভাগসমূহৰ উন্নয়ন কাৰ্যসূচী আৰু অংশীদাৰৰ বিধি-নিয়ম সম্পৰ্কে তেওঁলোকৰ মাজত সজাগতাও গঢ়ি তুলিব লাগিব।

পৰিশিষ্ট তালিকা

পৰিশিষ্ট নং	শিৰোনাম
I (ক)	ভাৰতৰ মানচিত্ৰত জে এফ এম চিৰ অৱস্থান
I (খ)	নুনাই অৱস্থান মানচিত্ৰ
II	জে এফ এম চিৰ প্ৰৱেশ পথ
III (ক)	জে এফ এম চিৰ পঞ্জীয়ন-পত্ৰ
III (খ)	চুক্তি পত্ৰ/প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতিলিপি
IV	নুনাই জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী সদস্যবৃন্দ
V	নুনাই জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী সদস্যসকলৰ দলীয় আলোকচিত্ৰ
VI	পি আৰ এ আৰু এফ জি ডিৰ সময়ত উপস্থিত থকা সদস্যসকলৰ তালিকা (স্বাক্ষৰিত তালিকা)
VII (ক)	নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-সম্প্ৰদায় মানচিত্ৰ
VII (খ)	নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-সম্পদ মানচিত্ৰ
VII (গ)	নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-বিপদ মানচিত্ৰ
VII (ঘ)	নুনাই জে এফ এম চিৰ ভেন ডায়েগ্ৰাম
VIII	নুনাই জে এফ এম চিৰ প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী
IX (ক)	নুনাই জে এফ এম চিৰ (প্ৰস্তাৱিত) প্ৰশিক্ষণ তালিকা
IX (খ)	নাৰ্ছাৰী প্ৰশিক্ষণৰ তালিকা (সমাপ্ত হোৱা)
X	আলোকচিত্ৰ
XI	জি পি এছ স্থানাংক
XII	এছ ডি পি প্ৰতিবেদন

পৰিশিষ্ট - I (ক)

ভাৰতৰ মানচিত্ৰত জে এফ এম চিৰ অৱস্থান

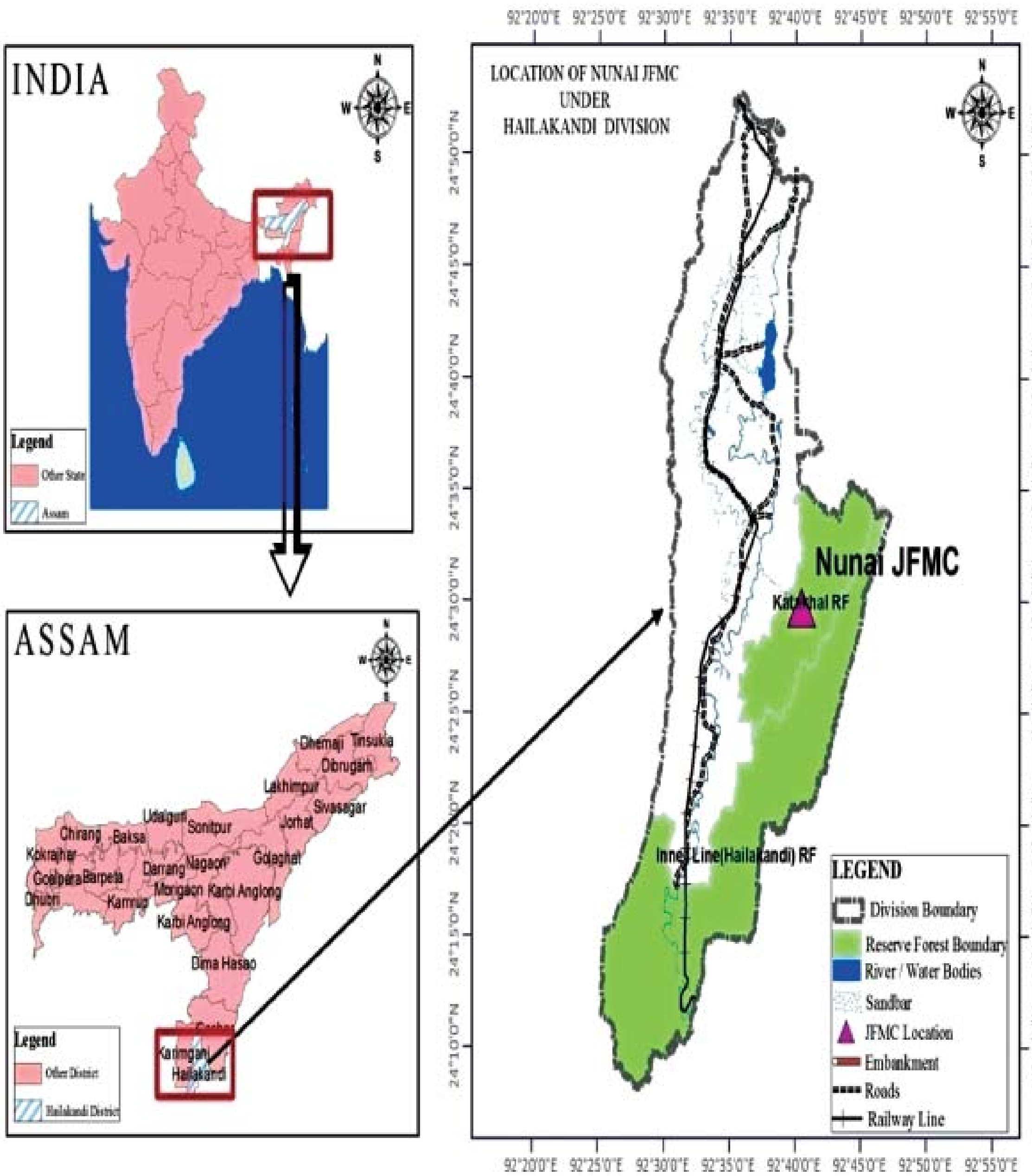

পৰিশিষ্ট - I (খ)

নুনাই জে এফ এম চিৰ মানচিৰ অৱস্থান

LOCATION OF JFMC UNDER HAILAKANDI DIVISION

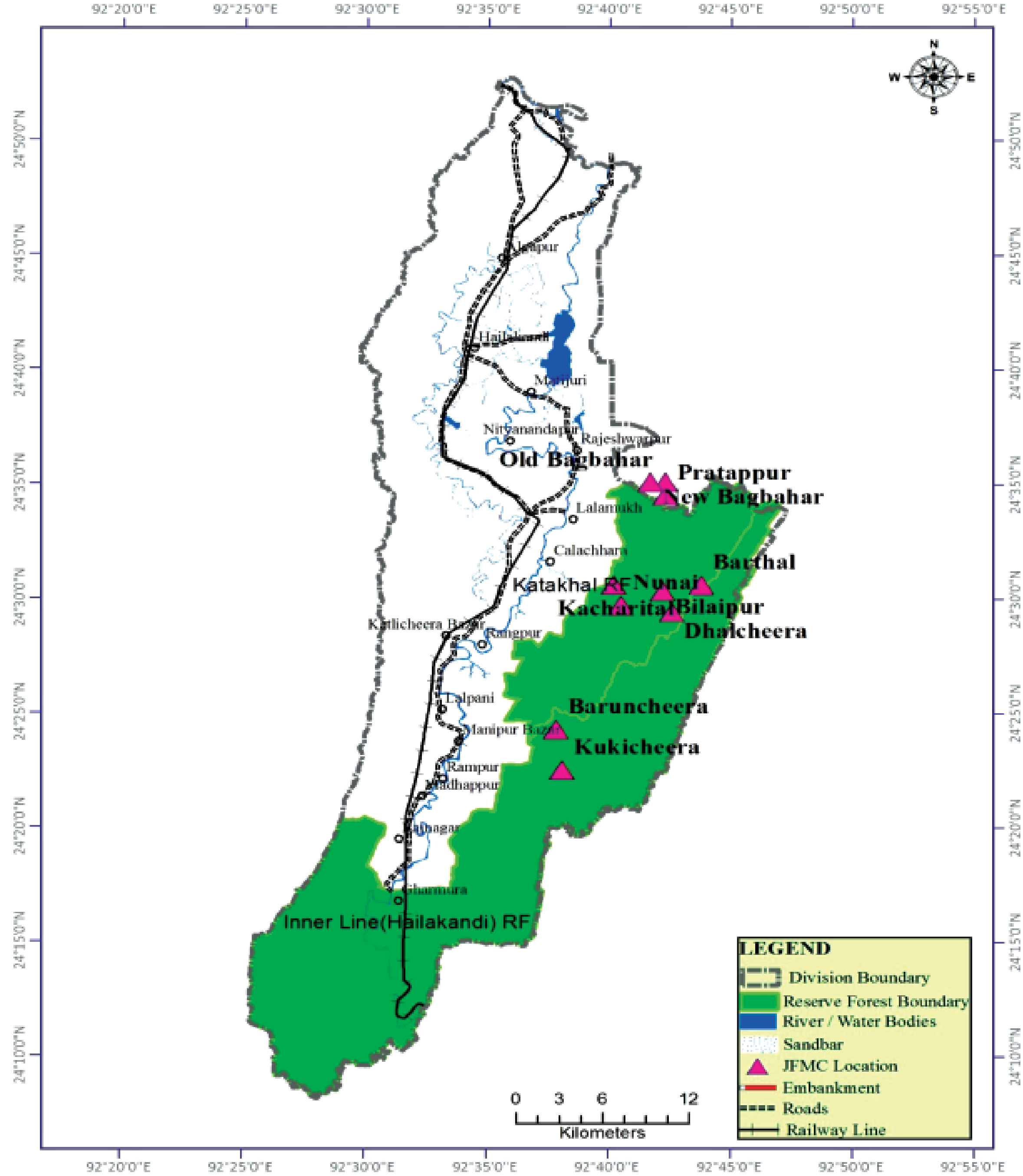

পৰিশিষ্ট - II

জে এফ এম চিৰ প্ৰৱেশ পথ

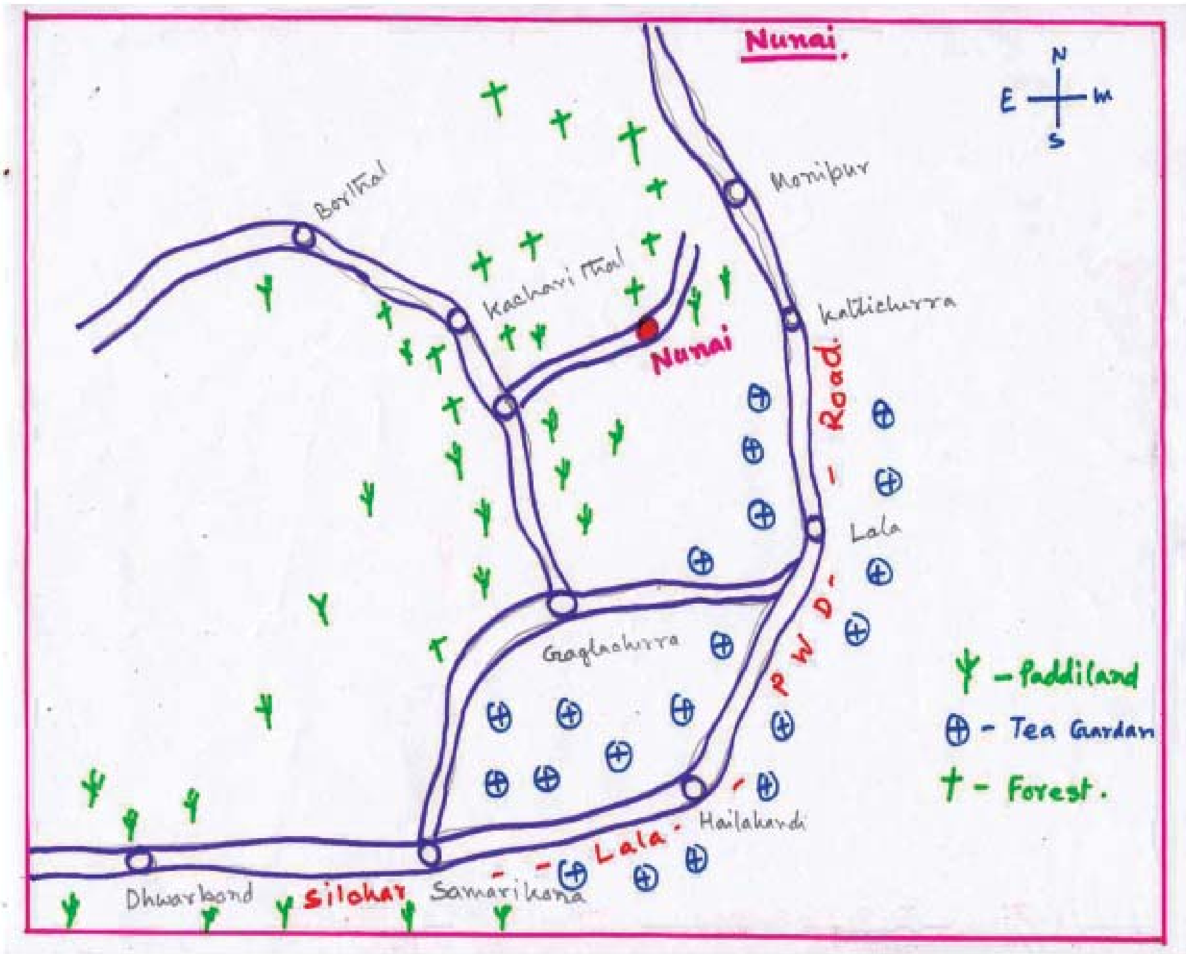

পৰিশিষ্ট - III (ক)

জে এফ এম চিৰ পঞ্জীয়ন-পত্ৰ

GOVT. OF ASSAM
OFFICE OF THE DIVISIONAL FOREST OFFICER, HAILAKANDI DIVISION
CUM
OFFICE OF THE CHIEF EXECUTIVE OFFICER, HAILAKANDI FDA

OFFICE ORDER NO. HKD/9

Dated, Hailakandi
1st July' 2015

In exercising the provision conferred under Rule II (ii) of **the Assam Joint (People's Participation) Forestry Management Rules 1998** and as per the resolution of the beneficiaries meeting of Nunai JFMC, held on 24-05-2015. The JFMC is hereby renewed up to the year 2015-16 with the following office bearers in order to implement afforestation programs as well as ancillary works as provided in the said Rules 1998.

Name of the JFMC :- Nunai JFMC, Matijuri Range
Registration No. :- SAC/HKD/14/ Dated 06-06-2005
List of office bearers :-

1. Sri Norendra Karmokar, President
2. Sri Promeswar Debnath, Fr.-I, Member Secretary
3. Sri Rajendra Majhi, Member
4. Sri Hemonta Majhi, „
5. Sri Prafulla Karmakar, „
6. Sri Modon Karmakar, „
7. Smti Joya Karmakar, „
8. Smti Phulmoni Karmakar, „
9. Smti Geeta Karmakar, „
10. Sri Johorlal Karmakar, „
11. Sri Robindra Karmakar, „

(Sri Gunin Saikia, DCF)
Divisional Forest Officer,
Hailakandi Division, Hailakandi
Cum FIU, Hailakandi.

Contd. P/2

পৰিশিষ্ট - III (খ)

চুক্তি/প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতিলিপি

74

367

FORMAT OF AGREEMENT TO BE EXECUTED BETWEEN
THE JOINT FOREST MANAGEMENT COMMITTEE AND
DIVISIONAL FOREST OFFICER OF THE RESPECTIVE FIELD IMPLEMENTATION UNIT

ARTICLES OF AGREEMENT

Agreement No: & Date (To be filled up by the Divisional Forest Officer)

1. This deed of Agreement made in the form of Agreement on the 15th day of July 2015 between the Divisional Forest Officer..Hailakandi Division,..Forest.., Department of Forest, Assam on behalf of the Project Implementation Unit of the Assam Project on Forest and Biodiversity Conservation Society(APFBCS; hereinafter referred to as the First Party) and the President, Treasurer and Member-Secretary of the Executive Committee duly elected by the General Body of the.....NUNAI................ Joint Forest Management Committee Village Nunai F.V. P.O Kacharithal Panchayat Dhalcherra Bilaipuri Block Lala........ Sub-Division..Hailakandi District Hailakandi (Hereinafter referred to as the Second Party) to execute the project works under the Assam Project on Forest and Biodiversity Conservation(APFBC: hereinafter referred to as Project Works) on the following terms and conditions for proper protection and development of the Forest(s)/ Plantation(s) assigned to this committee as per the schedule given hereunder.

SCHEDULE:

a. Name of the Joint Forest Management Committee :- NUNAI J.F.MC.
b. District :- Hailakandi
c. Division :- Hailakandi
d. Range :- Matijuri
e. Section
f. Beat
g. Block, Compartment No:
h. Area(Ha)
i. Boundary :

North Kacharithal F.V. East - Dhalcherra Extn. F.V.
South Kunda Nala West - Lalacherra R.A.

j. Pictorial Map showing JFMC area (not to scale)

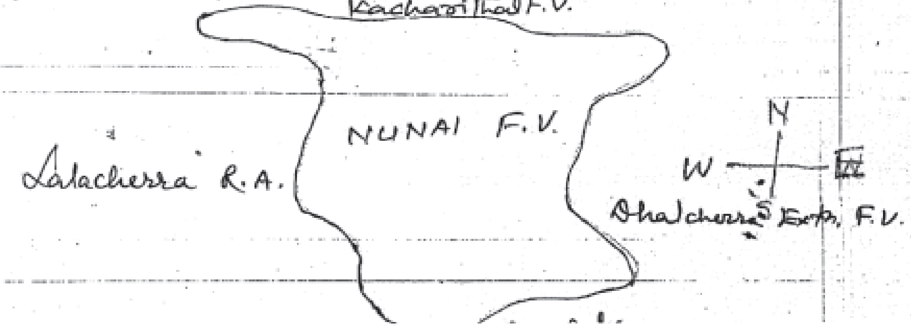

Contd...

366/340

2. Disbursement of funds:

i. The Second Party shall open a Joint Current Account in the name of 'Forestry Account and Community Account' in any Nationalized Commercial Banks, as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

ii. The First party in consultation with the Circle Conservator shall nominate an Officer not below the rank of Forester-1 for opening and operating the Joint Account in the name of 'Forestry Account' as per the guidelines prescribed in the APFBC Operational Manual and/ or JFMC&EDC Manual as annexed herewith and as per amendments made in it from time to time by the First Party.

iii. Payment of necessary funds to the Second Party shall be released by the First Party as per the guidelines prescribed in the APFBC Society' Operational Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

3. Maintenance of Accounts:

i. The second party shall maintain separate accounts for all expenditure incurred out of the fund provided from time to time for execution of Project works. Such Accounts shall be made available to the First Party or Project Implementation Unit or its authorized representatives for the purpose for inspection . The First Party shall be responsible for submission of expenditure statement and also necessary records to the PMU, as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC &EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

ii. The First Party and also the Second Party shall have to maintain a register where all relevant data of civil works and inputs receipt records etc. shall be maintained properly. The register shall be kept open for all inspecting officers related to the implementation of the APFBC

iii. In case of any event of misuse of funds, the First Party shall have right to stop operation of the Bank Accounts of the Second Party and to be followed by enquiry as may be deemed proper by the First Party.

4. Completion of Project work:

i. The Project Work shall be completed within the time frame of the annual action plan prepared as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

5. Duties and responsibilities of the First party

i. The First party in consultation with the respective Circle Conservator shall demarcate the forest area, where the Second Party shall be allowed to undertake all the project activities and discharge all the responsibilities as per the guidelines

Contd...

365

prescribed in the APFBC's JFMC & EDC Manual, as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

ii. The First Party shall ensure that the activities of the Second Party are in accordance with the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual and JFMC & EDC Manual, other rules, instructions and directions of Government of India and Government of Assam in force.

iii. Until such time as the Second Party can undertake the task, any Forest Officer not below the rank of the Range Officer, as nominated by the First Party, shall prepare estimates for works.

iv. The First Party in consultation with the PMU, APFBC Society shall impart training to Joint Forest Management Committee members on aspects of Forest Management including basic inventory collection, management planning, map interpretation, silviculture, nursery raising, grafting of HYV, etc.

v. The First Party shall have the right to instruct to stop or suspend any activity at any stage if there is any deviation from the specification prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per amendments made in it from time to time by the First Party, or violation of any of the terms of this agreement and demand recovery of its payments.

6. <u>Duties and responsibilities of the Second Party</u>:

i. Apart from observing all the duties and responsibilities as prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party; the Second Party shall be responsible to manage and implement all the decisions of the Joint Forest Management Committee.

ii. The Second Party shall be responsible for maintaining the record of the proceedings and other documents like Chequebooks, joint Account, Minutes Book, Executive Committee Resolution book, Annual Plan, Micro-plan, and Estimates for Works etc.

iii. The Second Party shall assign duties and responsibilities to the members and may constitute sub-committees as needed with a view to ensure implementation of the Joint Forest Management Committee micro-plan and for effective discharge of their prescribed duties and responsibilities.

iv. The Second Party in consultation with the General Body shall evolve methodology on all issues relating to membership, conflict resolution, encroachments, customary rights and benefit sharing.

v. The Second Party shall prepare a Micro Plan for Project Works as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party

vi. It shall be the responsibility of the Second Party to account for and manage the funds and other resources received from the Government, other sources and the funds internally generated, in accordance with sound financial standards and practices.

vii. The Second Party shall identify and fix the responsibility on the members of the Joint Forest Management Committee who commit specific offences like grazing

Contd……

365/385

in the Forest and plantation areas, non-cooperation and disobedience towards decisions of the General Body and Executive committee and inflict Penalties as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, JFMC & EDC Manual as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party

viii. The Second Party shall ensure that the procurements are made as specified in the Procurement Procedure Manual of the APFBC Society as provided by the First Party and also as per the guidelines prescribed in the APFBC Society's Operational Manual, as annexed herewith and as per the amendments made in it from time to time by the First Party.

ix. The Second Party shall be responsible for bringing any discrepancy or irregularity to the notice of the representative of the First Party

x. The Second Party shall abide by the technical suggestion/ direction of the First Party or his representatives.

xi. The Second Party shall ensure that there is no mis-utilization of the fund during execution of the Project Works.

xii. The Second Party shall pay all duties, taxes and other levies payable against procurement of inputs.

xiii. The Second Party shall exercise its rights under this agreement in such manner as to protect the interests of the French Development Agency and First Party.

xiv. The second party shall be responsible for maintenance and security of the property / equipment, if any supplied to individuals / communities as part of the project and ensures the same is not mis-utilized.

7. Dispute Settlement:
During execution of work, any dispute arises between the two parties, relating to any aspect of this agreement, the parties shall first attempt to settle the dispute through mutual and amicable consultation. If the dispute is not settled through such consultation, the matter may be referred for arbitration to the Chairman of the DACC.

Signature of the First Party (Officers of the Forest Department, Assam.)

Sl.No.	Name & Designation	Signature
1.	(Divisional Forest Officer)	Sarkar D.F.O. HQS. DIVN.
2.	(Forest Range Officer)	Implementing Range

Signature of the Second Party (Members of the Committee)

	Name & Address :-	Signature
1.	(President) Narendra Konwar	President Nunai (A.P.F.B.C. J.F.M.C.
2.	(Treasurer) Hemant Majhi	Treasurer Nunai APFBC, JFMC
3.	(Member-Secretary) R. Sebanti	Member Secretary Nunai (A.P.F.B.C.) J.F.M.C

Contd...

364/

Signature of Witnesses

Name & Address :

1. Hiralal Masi, Numai
2. Radheshyam Masi, Numai
3.

Signature

1. হিরালাল মাঝি
2. শ্রী রাধেশ্যাম মাঝি
3.

পৰিশিষ্ট - IV

নুনাই জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী সদস্যবৃন্দ

ক্ৰমিক নং	নাম আৰু ঠিকনা	বয়স	শিক্ষাগত অৰ্হতা
১	নৰেন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰীথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৫৪	তৃতীয় শ্ৰেণী
২	হৰিকুমাৰ মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	২৮	চতুৰ্থ শ্ৰেণী
৩	নকুল মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৩	সপ্তম শ্ৰেণী
৪	শম্ভু কৰ্মকাৰ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৫২	পঞ্চম শ্ৰেণী
৫	বাবুল মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	২৮	তৃতীয় শ্ৰেণী
৬	খুকা মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৩	সপ্তম শ্ৰেণী
৭	সুবোধ মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৮	সপ্তম শ্ৰেণী
৮	নাৰায়ণ মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৬	নবম শ্ৰেণী
৯	সুনীল মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৪	দ্বিতীয় শ্ৰেণী
১০	মদন মাঝি, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	২৬	দ্বিতীয় শ্ৰেণী
১১	জয়া কৰ্মকাৰ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৪২	সপ্তম শ্ৰেণী
১২	অনিমা কৰ্মকাৰ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৩৯	দ্বিতীয় শ্ৰেণী
১৩	ৰবিন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৪৮	দ্বিতীয় শ্ৰেণী
১৪	পৰমেশ্বৰ দেৱনাথ, গাঁও ঃ নুনাই, ডাক- কছাৰিথল, জিলা ঃ হাইলাকান্দি, পিন ঃ ৭০০১৬৩	৫৮	মেট্ৰিক

পৰিশিষ্ট - V

নুনাই জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী সদস্যবৃন্দৰ দলীয় আলোকচিত্ৰ

পৰিশিষ্ট - VI

পি আৰ এৰ সময়ত উপস্থিত সদস্যসকলৰ তালিকা (স্বাক্ষৰিত)

PRA & FGD

Signature :-

1. Dipukam Kanta RHWN- 9508844746.
2. Rabindra Kowokar (Headman)
3. শ্ৰী নৰেন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ
4. Sri Jowharlal majhi
5. জহৰলাল মাঝি
6. শ্ৰী কাৰ্ত্তিক মাঝি
7. Raju Karmokar.
8. Arabindakarmakar.
9. Jiten majhi
10. Sri Anima Karmokar
11. Pratimakarmakar
12. [illegible]
13.
14. [illegible]
15. Lile magee
16/ Rajesh Karmkar
17 Jiten majhi
18 Subu majhi
19 Raendro majhi
20 Ram Karmakar
21 [illegible]
22 Manik Roy RGVN
23 [illegible]
24 [illegible]
25 ৰবি [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 Rajendra majhi
31 Noresh majhi
32 [illegible]
33 [illegible]

পৰিশিষ্ট - VII (ক)

নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-সম্প্ৰদায়ৰ মানচিত্ৰ

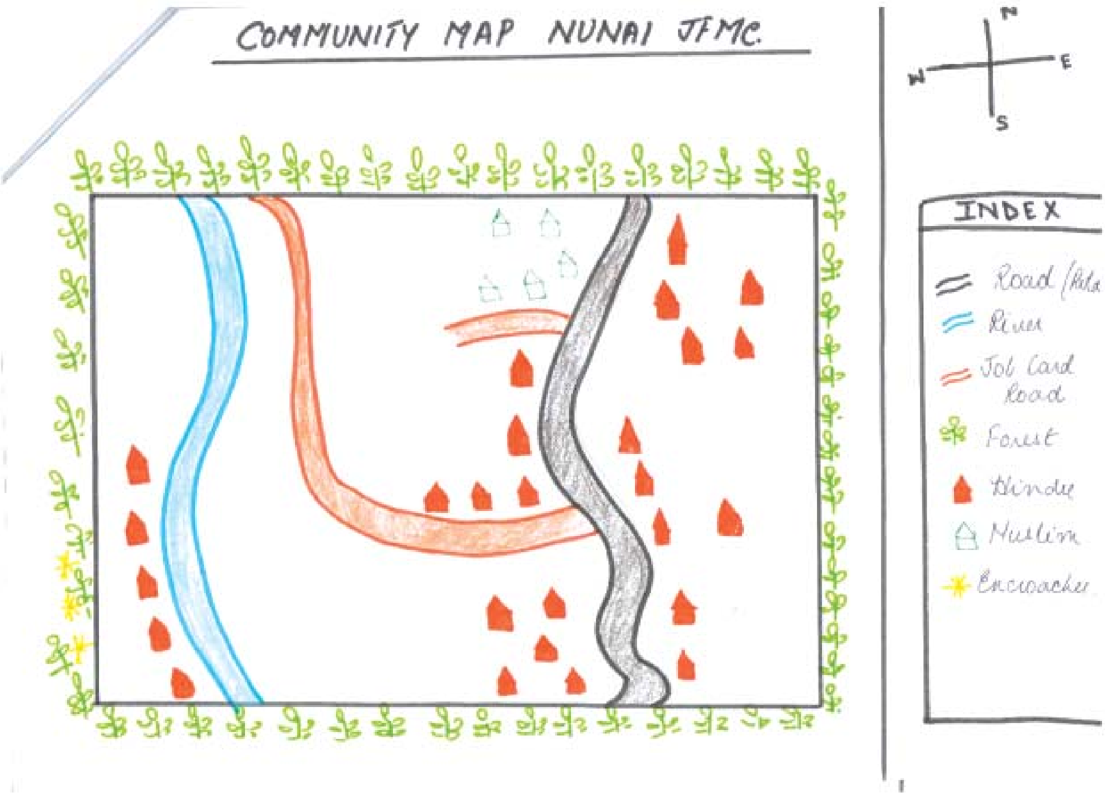

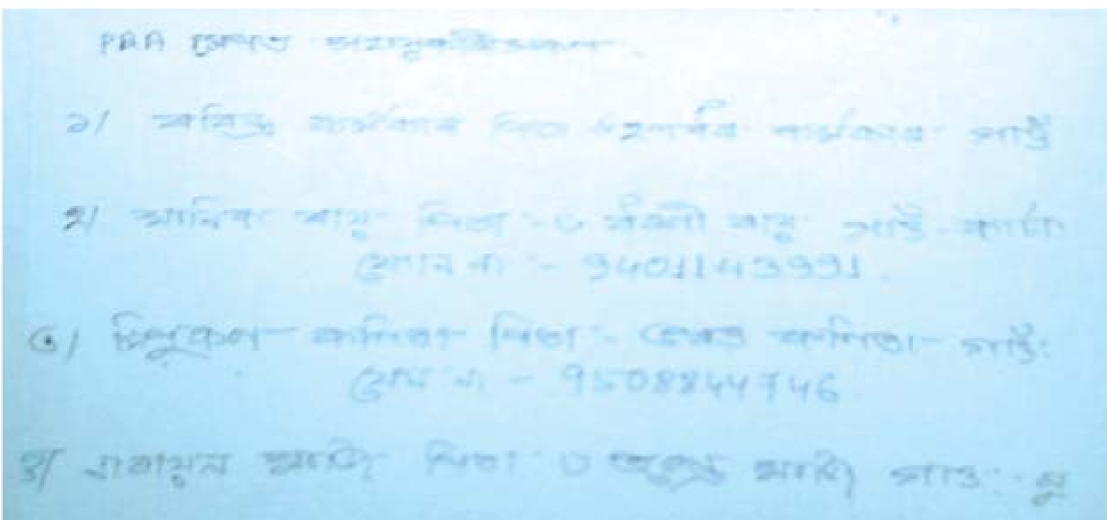

পৰিশিষ্ট - VII (খ)

নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-সম্পদৰ উৎসৰ মানচিত্ৰ

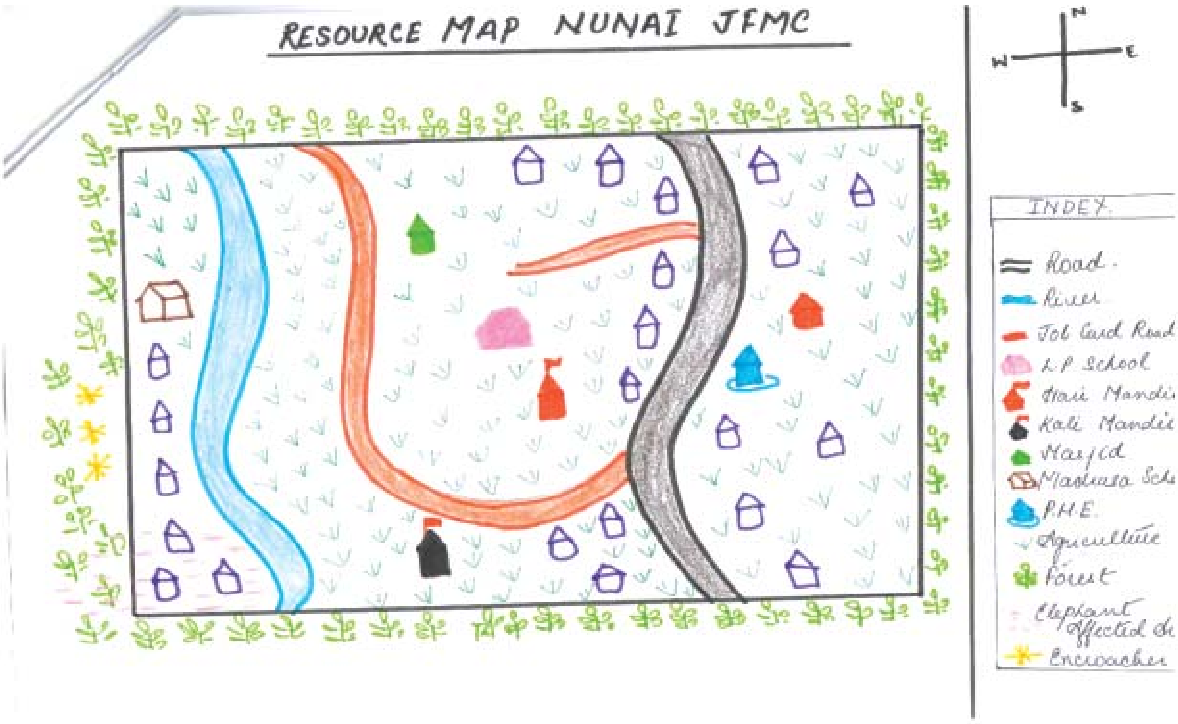

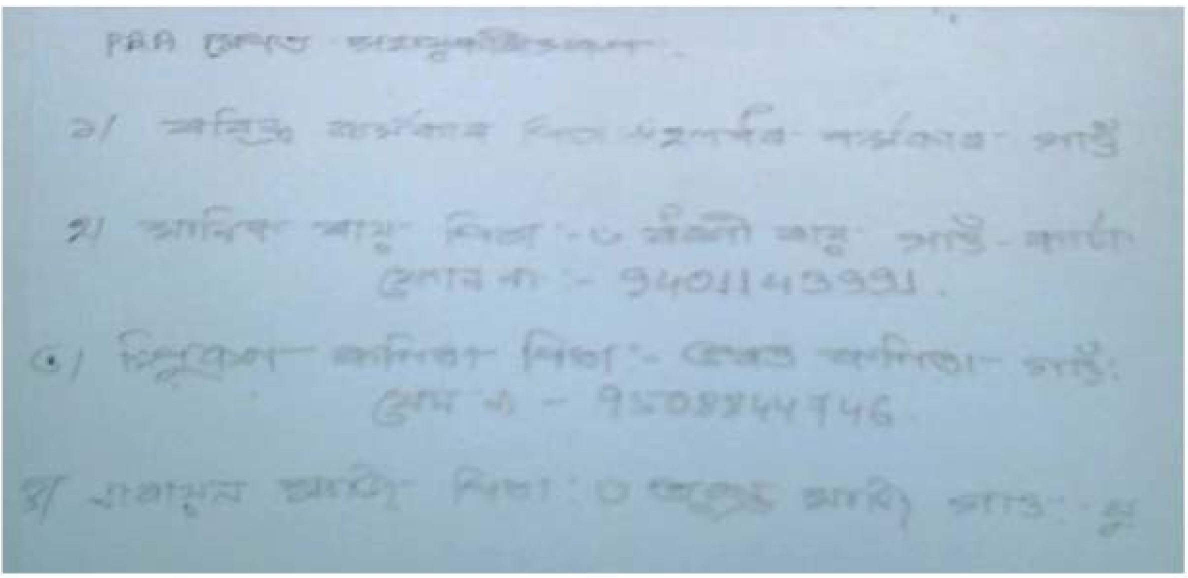

পৰিশিষ্ট - VII (গ)

নুনাই জে এফ এম চিৰ পি আৰ এ-বিপদৰ মানচিত্ৰ

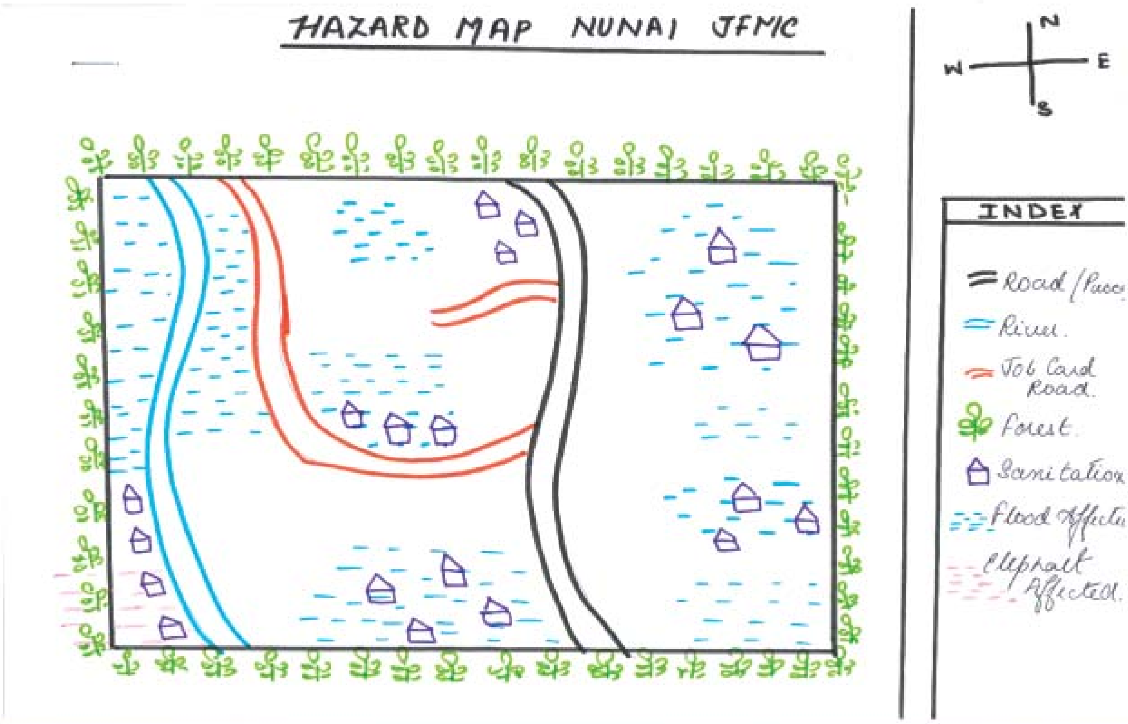

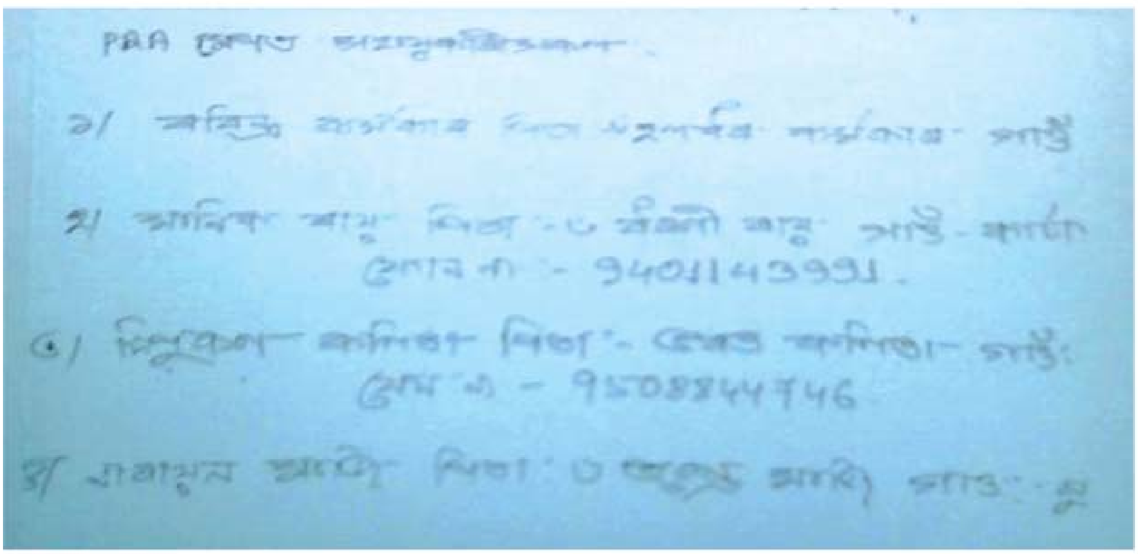

পৰিশিষ্ট - VII (ঘ)

নুনাইৰ ভেন ডায়েগ্ৰাম

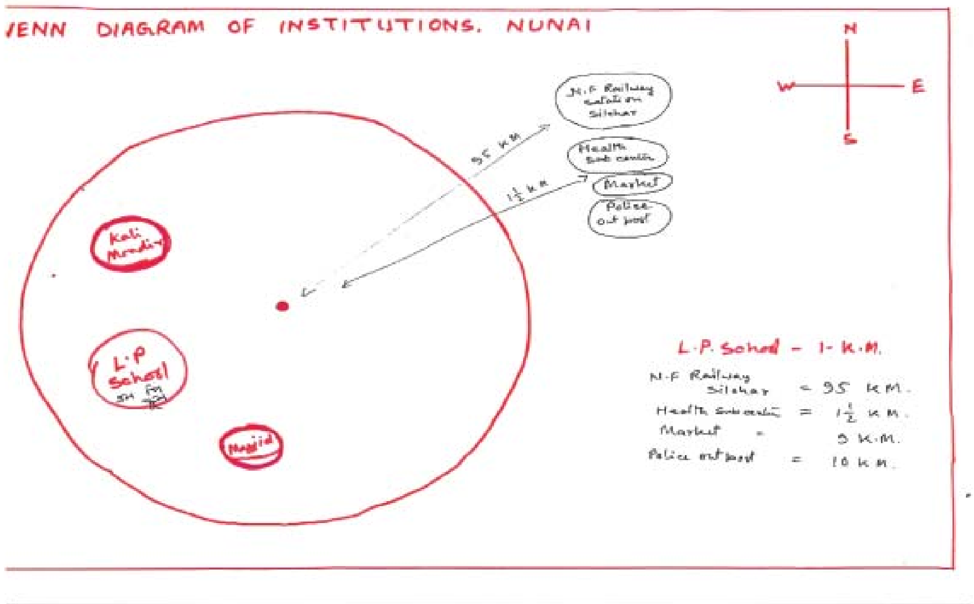

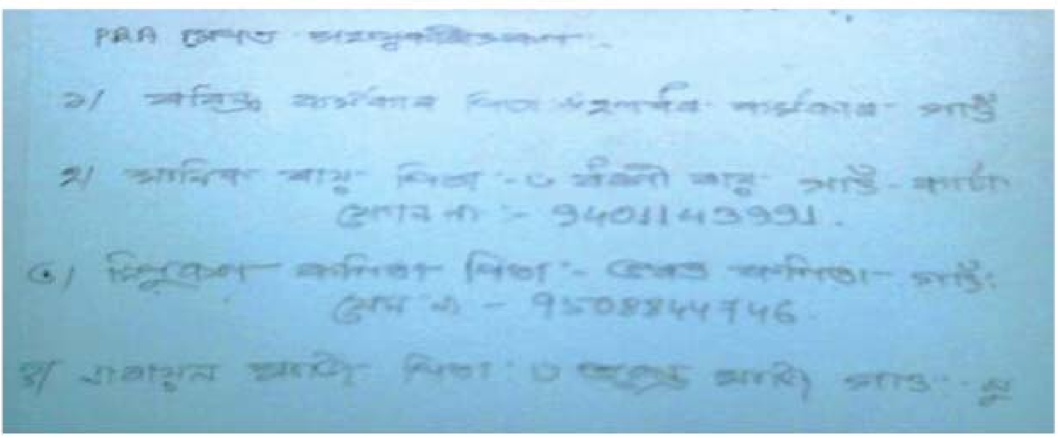

পৰিশিষ্ট - VIII

নুনাই জে এফ এম চিৰ প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (ই পি এ)

RANK	ACTIVITY	DETAILS	BUDGET
1	Construction of Community Hall with Tent house including Chair and Generator	Near Headman house GPS:-N24°29'52" E92°30'20"	Rs.10,00000/- Rs.50,000/- (chair&generator)
2	Road.-Main road to bornunai bazaar via Muslim bosti distance2km including4 culvart	Gps:-N24°29'49" E92°30'16"	Rs.7,50000/-
3	Ringwell 10nos	10nos	Rs.7,00000/-

Approved

President
...nai (A.P.F.B.C
...J.M.C

Member Secretary
Nunai (A.P.F.B.C

Range Forest Officer
Matijuri Range

Divisional Forest Officer
Hailakandi Division
Hailakandi

7/2018

Divisional Forest Officer
Hailakandi Division
Hailakandi

পৰিশিষ্ট - IX (ক)

নুনাই জে এফ এম চিৰ প্ৰশিক্ষণৰ তালিকা (প্ৰস্তাৱিত)

ক্ৰমিক নং	নাম	বয়স	শিক্ষাগত অৰ্হতা	পুৰুষ/মহিলা	প্ৰশিক্ষণৰ ধৰণ
১	২	৩	৪	৫	৬
১	শ্ৰীমতী চঞ্চলা কৰ্মকাৰ	১৮	অষ্টম শ্ৰেণী	মহিলা	চিলাই
২	শ্ৰীমতী জয়া কৰ্মকাৰ	৩০	চতুৰ্থ শ্ৰেণী	মহিলা	চিলাই
৩	শ্ৰী ৰাজেশ কৰ্মকাৰ	২১	সপ্তম শ্ৰেণী	পুৰুষ	মোবাইল ৰিপেয়াৰিং
৪	শ্ৰী নীলকান্ত মাঝি	১৮	চতুৰ্থ শ্ৰেণী	পুৰুষ	মোবাইল ৰিপেয়াৰিং
৫	শ্ৰী ৰাজেন মাঝি	২০	চতুৰ্থ শ্ৰেণী	পুৰুষ	মোবাইল ৰিপেয়াৰিং

পৰিশিষ্ট - IX (খ)

নাৰ্চাৰী প্ৰশিক্ষণৰ তালিকা (সমাপ্ত)

ক্ৰমিক নং	প্ৰশিক্ষাৰ্থীৰ নাম	অভিভাৱকৰ নাম	বয়স	শিক্ষাগত অৰ্হতা	গাঁৱৰ নাম	প্ৰশিক্ষণৰ ধৰণ
১	ৰবিন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	ৰতন কৰ্মকাৰ	৫০	মেট্ৰিক উত্তীৰ্ণ	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
২	জহৰলাল মাঝি	অশ্বিনী মাঝি	৩৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৩	নৰেন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	প্ৰয়াত সুনন্দ্ৰ মাঝি	৫০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৪	ৰাজেন্দ্ৰ মাঝি	কুলুহন মাঝি	৩০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৫	প্ৰসেনজিৎ কৰ্মকাৰ	প্ৰয়াত ৰতন কৰ্মকাৰ	৩০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৬	টুতা মিঞা লস্কৰ	প্ৰয়াত হাৰুণ ৰছিদ লস্কৰ	৪১	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৭	ফাৰুক উদ্দিন লস্কৰ	নইমুল হক লস্কৰ	২৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৮	জামাল উদ্দিন লস্কৰ	হুছেইন আহমেদ লস্কৰ	৩৫	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
৯	ৰুনা বেগম লস্কৰ	নাজিৰ আহমেদ লস্কৰ	৩০	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
১০	ৰেজনা বেগম লস্কৰ	আমিৰ আলি লস্কৰ	২২	সপ্তম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
১১	আনৰ উদ্দিন লস্কৰ	প্ৰয়াত চামচুদ্দিন লস্কৰ	২৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
১২	জিতেন মাঝি				নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান
১৩	বৃন্দাবন মাঝি				নুনাই	নাৰ্চাৰী টেকনিচিয়ান

পৰিশিষ্ট - X

ফটো ফাইল

কুকুৰা পালন	পি আৰ এ মানচিত্ৰায়ন
সজাগতা	পি আৰ এ মানচিত্ৰায়ন
মৎস্য পালন	কৃষি

পৰিশিষ্ট - XI

জি পি এছ স্থানাংক

১। উত্তৰ — ৯২°৪০’ ৩০”

২। পূব — ২৪°২৯’ ৩২”

পৰিশিষ্ট - XII

এছ ডি পি প্ৰতিবেদন

হাইলাকান্দিৰ নুনাইৰ দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী

নুনাইৰ বন আৰু জৈ- বৈচিত্ৰ্য বিষয়ক অসম প্ৰকল্পৰ অধীনত ফ্ৰেন্স ডেভেলপমেণ্ট এজেন্সীৰ আৰ্থিক সহায়তাত কম্পেল' (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'-প্লেনিং লাইভলিহুড অপৰ্চুনিটিজ)ৰ অংশীদাৰ আৰ জি ভি এনে দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচীৰ অংশ হিচাপে দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচীৰ কাম আৰম্ভ কৰে।

হাইলাকান্দি সংমণ্ডল

বৃত্তিৰ নাম	আৰম্ভৰ তাৰিখ	শেষ কৰাৰ তাৰিখ	সৰঞ্জামৰ সংখ্যা/ ব্যয়ৰ পমিাণ	প্ৰশিক্ষাৰ্থীৰ সংখ্যা	প্ৰশিক্ষক/স্বীকৃতিদাতাৰ নাম
নাৰ্চ্ছআৰী টেকনিচিয়ান	২১-০৮-২০১৬	২৫-০৮-২০১৬	পলি ব্যাগ, প্ৰশিক্ষণ কিট আৰু প্ৰচাৰ-পত্ৰিকা ১৫,৬৪২/- টকা	১৩	জিলা কৃষি কাৰ্যালয়, হাইলাকান্দি (উদ্যান শস্য বিভাগ)

নুনাই (হাইলাকান্দি বনগাঁও)ত ২০১৬ চনৰ ২১ আগষ্টত নাৰ্ছাৰী ব্যৱস্থাপনা বিষয়ক দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী আৰম্ভ কৰা হয়। হাইলাকান্দিৰ ডি এফ অ' বি বিশ্বাসে এই কাৰ্যসূচী উদ্বোধন কৰে। উদ্বোধনী অনুষ্ঠানত উপস্থিত থকা অন্যান্যসকল হ'ল জিৰিঘাট বনাঞ্চলিকৰ বিষয়া দেৱাশিস চক্ৰৱৰ্তী, এ চি এফ অখিল দত্ত, বেলাইপুৰৰ লাট বিষয়া খুল্লাকপ্পা সিন্‌হা, ধলছেড়াৰ লাট বিষয়া পৰমেশ্বৰ দেৱনাথ আৰু আৰ জি ভি এনৰ বিষয়াসকল।

ক্ষেত্ৰ পৰিদৰ্শন ঃ প্ৰশিক্ষণৰ অংশ হিচাপে প্ৰশিক্ষাৰ্থীসকলক দোৱাৰবন্দৰ শ্ৰীধৰ এপেক্স টিচু কালচাৰ লেবৰেটৰিলৈ এদিনৰ প্ৰদৰ্শনমূলক ভ্ৰমণৰ বাবে নিয়া হয়।

ৰাইজৰ মন্তব্য ঃ

ৰবিন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ নামৰ এজন প্ৰশিক্ষাৰ্থীয়ে এনেধৰণৰ দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচী আয়োজন কৰাৰ বাবে আৰ জি ভি এন এ দলক আন্তৰিক ধন্যবাদ জনায়। এই কাৰ্যসূচীয়ে তেওঁলোকৰ জীৱিকা অৰ্জনৰ ক্ষেত্ৰত এক নতুন আৰু উন্নততৰ সম্ভাৱনাৰ পথ খুলি দিয়া বুলি মন্তব্য কৰে।

ফটো গেলাৰী

নুনাই নাৰ্চাৰী ব্যৱস্থাপনা বিষয়ক প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচীৰ বিভিন্ন দৃশ্য

নুনাই জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰী প্ৰশিক্ষণৰ তালিকা

ক্ৰমিক নং	প্ৰশিক্ষাৰ্থীৰ নাম	অভিভাৱকৰ নাম	বয়স	শিক্ষাগত অৰ্হতা	গাঁৱৰ নাম	প্ৰশিক্ষণৰ ধৰণ
১	ৰবিন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	ৰতন কৰ্মকাৰ	৫০	মেট্ৰিক উত্তীৰ্ণ	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
২	জহৰলাল মাঝি	অশ্বিনী মাঝি	৩৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৩	নৰেন্দ্ৰ কৰ্মকাৰ	প্ৰয়াত সুনন্দ্ৰ মাঝি	৫০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৪	ৰাজেন্দ্ৰ মাঝি	কুলুহন মাঝি	৩০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৫	প্ৰসেনজিৎ কৰ্মকাৰ	প্ৰয়াত ৰতন কৰ্মকাৰ	৩০	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৬	টুতা মিঞা লস্কৰ	প্ৰয়াত হাৰুণ ৰছিদ লস্কৰ	৪১	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৭	ফাৰুক উদ্দিন লস্কৰ	নইমুল হক লস্কৰ	২৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৮	জামাল উদ্দিন লস্কৰ	হুছেইন আহমেদ লস্কৰ	৩৫	পঞ্চম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
৯	ৰুনা বেগম লস্কৰ	নাজিৰ আহমেদ লস্কৰ	৩০	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
১০	ৰেজনা বেগম লস্কৰ	আমিৰ আলি লস্কৰ	২২	সপ্তম শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
১১	আনৰ উদ্দিন লস্কৰ	প্ৰয়াত চামচুদ্দিন লস্কৰ	২৫	ষষ্ঠ শ্ৰেণী	নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
১২	জিতেন মাঝি				নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান
১৩	বৃন্দাবন মাঝি				নুনাই	নাৰ্ছাৰী টেকনিচিয়ান